సమావేశము - 2
వాల్యూము - I
నెం. 1

వెల : రూ. 33-00
22 ఫిబ్రవరి, 2019
శుక్రవారము,
(శక సం. 1940,
మాఘ బ. 3)

తెలంగాణ శాసన సభ చర్చలు

అధికార నివేదిక

విషయ సూచిక

1	ప్రభుత్వ తీర్మానం	...	1
2.	సభా సమక్షంలో ఉంచే పత్రం	...	2
3.	ప్రకటన:	...	2
	అధ్యక్షుల (ప్యానల్ స్పీకర్ల) నియామకము గురించి		
4.	2018-2019 సంవత్సరపు అనుబంధ వ్యయ అంచనాల సమర్పణ	...	4
5.	2019-2020 సంవత్సరపు వార్షిక ఆదాయ - వ్యయ పట్టిక (ఓట్-ఆన్- అకౌంట్) (బడ్జెట్ సమర్పణ)	...	5

తెలంగాణ శాసన సభ

ప్రధాన అధికారులు

సభాపతి	:	శ్రీ పోచారం శ్రీనివాస్ రెడ్డి
అధ్యక్షుల పేర్ల పట్టిక	:	శ్రీ డి. ఎస్. రెడ్యానాయక్ శ్రీ హనుమంత్ షిండే శ్రీ ముంతాజ్ అహ్మద్ ఖాన్ శ్రీమతి పి. సబితా ఇంద్రారెడ్డి
కార్యదర్శి	:	డా. వి. నరసింహాచార్యులు
ఉప కార్యదర్శులు	:	శ్రీ ఎస్. దుర్గాప్రసాద్ శ్రీ సి.హెచ్. ఉపేందర్ రెడ్డి
సహాయ కార్యదర్శులు		శ్రీమతి వి.ఎస్. ప్రసన్నకుమారి శ్రీ బి. కమలాకర్ శ్రీ బి. సంజీవరావు శ్రీమతి బి. ప్రమీల శ్రీమతి ఎస్. నాగమణి శ్రీ డి. శ్రీనివాసులు
చీఫ్ రిపోర్టర్	:	శ్రీ కె. భాస్కర శ్రీనివాస్

తెలంగాణ శాసన సభ కార్యకలాపాలు

అధికార నివేదిక

(2వ శాసన సభ)

(రెండవ సమావేశము - మొదటి రోజు)

శుక్రవారం, ఫిబ్రవరి 22, 2019

(గౌరవ సభాపతి అధ్యక్షస్థానంలో ఉన్నారు)

(సభ ఉదయం 11.30 గంటలకు. జాతీయ గీతాలాపనతో ప్రారంభమైనది)

మిస్టర్ స్పీకర్ :- దయచేసి తమ తమ స్థానాలలో ఆసీనులు కండి.

ప్రభుత్వ తీర్మానం:

MR. SPEAKER:- Now, I request the Hon'ble Chief Minister to move the Government Resolution.

శ్రీ కె. చంద్రశేఖర రావు:- అధ్యక్షా, తమరి అనుమతితో ఈ ప్రభుత్వ తీర్మానాన్ని ప్రవేశపెడుతున్నాను:

"జమ్మూ కశ్మీర్‌లోని పుల్వామాలో జరిగిన ఉగ్రదాడి అత్యంత దారుణమైనది. ఈ అమానుషపాంశవిక చర్యను ఈ సభ ముక్త కంఠంతో తీవ్రంగా ఖండిస్తున్నది. ఈ దాడిలో 40 మంది సిఆర్‌పీఎఫ్ జవాన్‌లు బలయ్యారు. వీరి ప్రాణత్యాగాలను యావత్ భారతీయులు ఎన్నటికీ మరచిపోరు. దేశం గర్వించే వీర సైనికులుగా వారి త్యాగ స్మృతులను జాతి జనులు సదా తల్చుకుంటారు. ఈ సందర్భంగా అమరుల కుటుంబ సభ్యులకు సభ ప్రగాఢ సానుభూతిని తెలియజేస్తున్నది. ఈ క్లిష్టమైన సమయంలో దేశ రక్షణకు పెనుముప్పుగా పరిణమిస్తున్న ఉగ్రవాదంపై పోరాటానికి ప్రజలు ఏకతాటిపై నిలబడాలని సభ విజ్ఞప్తి చేస్తున్నది."

MR.SPEAKER:- Resolution moved.

శ్రీ కె. చంద్రశేఖర రావు: అధ్యక్షా, తేది. 14.02.2019 నాడు జమ్మూ కశ్మీర్ రాష్ట్రంలోని పుల్వామా ప్రాంతంలో మన భారత సైనికుల మీద జరిగిన దాడి అత్యంత అమానుషమైనది, హేయమైనది. ఈ దాడి మన సైనికుల మీద, వ్యక్తుల మీద జరిగిన దాడిగా కాకుండా సమస్త జాతిపైన, మన దేశంపైన జరిగిన దాడిగా యావత్ ప్రపంచం పరిగణిస్తున్నది. ఉగ్రవాద సంఘటన జరిగిన రోజు దేశ ప్రజలందరూ తీవ్రమైన ఆందోళన వ్యక్తం చేశారు. యావన్మంది భారతీయుల హృదయాలను కలచివేసిన అత్యంత దారుణమైన విషాద ఘటన. దురదృష్టమేమిటంటే ఇందులో దేశ రక్షణ కోసం 40 మంది మన సి.ఆర్.పీఎఫ్ జవాన్‌లు ప్రాణాలు కోల్పోవడం ఎంత మాత్రం మనకు జీర్ణం కానటువంటి బాధాకరమైన దుర్ఘటన. ఇటువంటి సందర్భంలో ప్రస్ఫుటీకరించాల్సిన బాధ్యత యావత్ దేశం మరియు జాతి మీద ఉంది. మృతులకు సానుభూతి తెలియజేయడమే కాదు, మీరు ఒంటరిగా లేరు. మన జాతి కోసం, మన దేశం కోసం ప్రాణాలర్పించిన మీ వెంట యావత్ దేశం, యావత్ జాతి ఉందనే సందేశాన్ని మనం ప్రస్ఫుటంగా పంపించాల్సిన అవసరమున్నది. ఇటువంటి ఉగ్రవాద కార్చిచ్చును దేశం ఆర్పివేయాల్సిన అవసరముంది. దీనికి ఒక పటిష్టమైన వ్యూహాన్ని కేంద్రం కూడా రచించాలని యావత్ దేశం కోరుకుంటున్నది. ఈరోజు తెలంగాణ ప్రజల పక్షాన,

తెలంగాణ రాష్ట్రం పక్షాన మృతుల కుటుంబాలకు సానుభూతి తెలియజేయడమే కాకుండా మన రాష్ట్ర బాధ్యతగా వారు, వారి కుటుంబాలు ఒంటరిగా లేరని చెప్పడానికి వారి అమూల్యమైన ప్రాణాలను మనం తిరిగి తెచ్చిచ్చే స్థాయి మనకు లేకపోయినా ఆ కుటుంబాలను, వారి పిల్లలను సంరక్షించుకోవాల్సిన బాధ్యత జాతి మొత్తం మీద ఉన్నందున మరణించిన 40 మంది సీఆర్‌పీఎఫ్ జవాన్‌లకు మన రాష్ట్ర ప్రభుత్వం తరఫున ఒక్కొక్క కుటుంబానికి రూ.25 లక్షల పరిహారం అందించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. అమర జవాన్‌లకు వినమ్రమైన నివాళులర్పిస్తూ నేను ఈ తీర్మానాన్ని ప్రవేశపెడుతున్నాను.

మిస్టర్ స్పీకర్:- గౌరవ ప్రతిపక్ష నాయకులు మల్లు భట్టి విక్రమార్కగారు మాట్లాడవలసిందిగా కోరుతున్నాను.

శ్రీ మల్లు భట్టి విక్రమార్క:- అధ్యక్షా, గౌరవ ముఖ్యమంత్రి గారు ప్రవేశపెట్టిన ఈ తీర్మానాన్ని కాంగ్రెస్ శాసనసభా పక్షం నుంచి సమర్థిస్తూ జమ్మూ కశ్మీర్‌లోని పుల్వామా ప్రాంతంలో సీఆర్‌పీఎఫ్ జవాన్‌లపైన జరిగిన దాడిని కాంగ్రెస్ శాసనసభా పక్షం తరఫున తీవ్రంగా ఖండిస్తున్నాను. ఈ దాడి కేవలం సి.ఆర్.పీ.ఎఫ్ జవాన్‌లపై జరిగిన దాడిగా కాకుండా యావత్ భారతదేశంపైన జరిగినటువంటి దాడిగానే యావత్ దేశం ఆలోచిస్తున్నది, ఆలోచన చేయాల్సిన అవసరం, బాధ్యత కూడా ఉన్నది. సి.ఆర్.పీ.ఎఫ్ జవాన్‌లు ఈ దేశ రక్షణ కోసం సరిహద్దు ప్రాంతాలలో నిరంతరం ఈ దేశాన్ని కాపాడటం కోసం విధులు నిర్వర్తించే క్రమంలో ఉగ్రవాదం ఈ దేశాన్ని చిన్నాభిన్నం చేయడం కోసం , దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థను, దేశ రక్షణ వ్యవస్థను గానీ బలహీనపర్చడం కోసం కొద్దిమంది ఉగ్రవాదులు చేసేటటువంటి కార్యకలాపాల్లో భాగంగానే ఈ దాడి జరిగినట్లుగా మనందరం భావించాలి. ఇలాంటి ఉగ్రవాద దాడులు జరగకుండా ఉండటం కోసమే రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు గానీ కేంద్ర ప్రభుత్వం గానీ కొన్ని నిఘా వ్యవస్థలను, దానికి సంబంధించినటువంటి సంస్థలను మనం ఏర్పాటు చేసుకొని ముందుకు పోతున్నటువంటి విషయం కూడా మనందరికీ తెలిసిందే. ఈ దాడిని ఖండిస్తూ మరణించిన వీర జవాన్‌ల కుటుంబాలకు మన ప్రగాఢమైన సానుభూతిని తెలియజేస్తూనే ఈ రాష్ట్రం, దేశం యావత్తూ మీ వెన్నంటి ఉంటుందని చెప్పడం కోసం ఈ రాష్ట్రం చేస్తున్న ఈ చిరు ప్రయత్నాన్ని నేను అభినందిస్తూనే నిఘా వ్యవస్థలను కూడా అప్రమత్తం చేయాల్సిన అవసరం, ఆ నిఘా వ్యవస్థలను ఆ పనిమీదే ఉంచే విధంగా పాలనా వ్యవస్థలు కూడా పటిష్టంగా పనిచేయాల్సిన అవసరమున్నదని ఈ సందర్భంగా తెలియజేస్తూ మృతుల కుటుంబాలకు ప్రగాఢ సానుభూతితోబాటు ఆ కుటుంబాల పోషణ కోసం యావత్ జాతి నిలబడి ఉంటుందని చెప్పడం కోసం రాష్ట్ర ప్రభుత్వం మరణించిన జవాన్‌ల కుటుంబాలకు ఒక్కొక్కరికి రూ. 25 లక్షల పారితోషికాన్ని ప్రకటించినందుకు ఈ ప్రభుత్వాన్ని మనస్ఫూర్తిగా అభినందిస్తున్నాను.

అట్లాగే ఇలాంటి క్లిష్ట పరిస్థితులలో రాబోయే సాధారణ ఎన్నికలను దృష్టిలో పెట్టుకొని ఈ రాష్ట్రం, ఈ దేశంలో కూడా శాంతియుతంగా ఉన్న వాతావరణాన్ని కలుషితం చేయడం కోసం చేస్తున్నటువంటి ఈ కుట్రదారుల నుంచి మనందరం అప్రమత్తంగా ఉండేందుకు ఈ రాష్ట్రాలన్నీ ఏకమై వీరికి సంఘీభావం తెలియజెప్పాలని నేను మనస్ఫూర్తిగా కోరుకుంటూ ఈ తీర్మానాన్ని సమర్థిస్తూ నాకు ఈ అవకాశం కల్పించిన మీకు ధన్యవాదాలు తెలియజేసుకుంటూనే నేను సీఎల్పీ లీడర్‌గా ఎన్నికైన తరువాత మొట్టమొదటగా అత్యంత బాధాకరమైన సంఘటన గురించి మాట్లాడాల్సిన తీవ్రంగా చింతిస్తూ ముగిస్తున్నాను.

11.50 ఉ.

(JANAB AHMED BIN ABDULLAH BALALA, MALAKPET): جناب احمد بن عبداللہ بلالہ

جناب اسپیکر صاحب! پلوامہ میں دہشت گردوں کی جانب سے جو حملہ کیا گیا ہے، میں میری اور میری پارٹی کی جانب سے اس کی شدید الفاظ میں مذمت کرتا ہوں۔ ہم اس مسئلہ میں حکومت کے ساتھ ہیں اور ہم چاہتے ہیں کہ حکومت ان دہشت گردوں کے خلاف سخت کارروائی کرے۔ ہمارے چالیس جوانوں کو بزدلانہ حملہ میں مار دیا گیا ہے۔ ہم یہ بھی چاہتے ہیں کہ دہشت گردی کے جو مراکز چل رہے ہیں، ان کو بند کیا جائے۔ ہم سب نے واضح طور پر اس خودکش بمبار کے ویڈیوز دیکھے ہیں جو بہت شرمناک ہیں۔ اس حملہ کی جتنی بھی مذمت کی جائے

جناب ٹی۔راجا سنگھ (JANAB T. RAJA SINGH, GOSHAMAHAL): جناب اسپیکر صاحب! ہمارے ملک ہندوستان کی حفاظت کرتے ہوئے ہمارے جن بہادر جوانوں نے اپنی جانوں کی قربانی دی ہے، پہلے تو میں ان کو خراجِ عقیدت پیش کرتا ہوں۔ سی ایم صاحب نے بہت ہی اچھا فیصلہ لیا ہے کہ پلوامہ حملہ میں جو چالیس سے زیادہ جوان شہید ہوئے، ان کے افرادِ خاندان کو پچیس پچیس لاکھ روپئے کا معاوضہ دیا جائے۔ یہ بہت ہی اچھا فیصلہ ہے، جس کے لئے میں آپ کا دل سے شکریہ ادا کرتا ہوں۔ اس کے ساتھ ہی ساتھ میں اسپیکر صاحب کے ذریعہ سی ایم صاحب سے کہنا چاہتا ہوں کہ ہم ایک تاریخی کام بھی کر سکتے ہیں۔ جب پلوامہ میں حملہ ہوا تو ہندوستان کے تقریباً ہر شخص نے اس حملے کے خلاف موم بتی مارچ وغیرہ کے ذریعہ اس کی مخالفت کی۔ آج پورا ہندوستان ایک پلیٹ فارم پر آ کر کھڑا ہوا ہے کہ اس بار تو پاکستان کو کسی بھی طرح سے ہمیں جواب دینا ہی ہے۔ پاکستان میں دہشت گردی نہیں ہیں بلکہ پاکستان دہشت گردوں کا ایک مرکز اور ایک بہت بڑی فیکٹری ہے۔ مرکزی حکومت کی جانب سے جیسا کہ میڈیا کے ذریعہ بتایا جا رہا ہے، صرف دو چار لوگوں پر پابندی عائد کرنے اور ان کو گرفتار کرنے سے کچھ نہیں ہوگا۔ میں سی ایم صاحب سے گزارش کروں گا کہ وہ وزیر اعظم کو ایک خط لکھیں کہ اب ہم ہمارے ملک کے بہادر جوانوں کو اور کھو نہیں سکتے، اس بار آر پار کی لڑائی ہو، اس بار پاکستان پر حملہ ہو۔ تلنگانہ کا ہر نوجوان آپ کے ساتھ ہے۔ اس طرح سے وزیر اعظم کو ایک خط لکھا جائے۔ ساتھ ہی ساتھ کشمیر میں جس طرح سے آئے دن کسی نہ کسی بہانے سے ہماری فوج پر حملہ ہو رہا ہے، اسی طرح سے دو تین دن پہلے بھی حملہ ہوا اور ہمارے پانچ جوان شہید ہو گئے۔ یہ مسئلہ اس وقت تک حل نہیں ہوگا جب تک ہم پاکستان کو اس کے طریقہ سے جواب نہ دیں، یہ ہمیں مودی جی کو کہنا ہے۔ آج میں مودی جی سے کہنا چاہوں گا کہ اب بہت ہو چکا، اب ان ہی کی زبان میں ان کو جواب دینے کی ضرورت ہے۔ جس طرح سے دہشت گرد کشمیر میں حملے کرتے ہیں، اسی طرح سے کشمیر کے کچھ لوگ ان دہشت گردوں کا تعاون کرتے ہیں۔ جب ہماری فوج پر ان دہشت گردوں کے ذریعہ حملہ کیا جاتا ہے تو کشمیر کے مقامی لوگوں کی جانب سے، جیسا کہ حال ہی میں کئی ویڈیوز وائرل ہوئے، ان دہشت گردوں کو اپنے گھروں میں چھپایا جاتا ہے اور ان کو وہاں سے فرار ہونے میں مدد دی جاتی ہے۔ اس طرح سے کشمیر میں دہشت گردوں کا تعاون کیا جاتا ہے۔ اس کے علاوہ میں حیدرآباد اور تلنگانہ کے بارے میں بھی کچھ کہنا چاہوں گا۔ ہمارے تلنگانہ میں بھی 2007 اور 2013 میں بم دھماکے ہوئے، جن میں کئی لوگ مارے گئے اور کئی زخمی ہوئے جو آج بھی تڑپ رہے ہیں، ان کو کسی طرح کی کوئی مدد نہیں مل رہی ہے۔ اسپیکر صاحب! میں آپ کے ذریعہ سی ایم صاحب سے کہنا چاہتا ہوں کہ اگر ہم ان متاثرین کے علاج میں مدد کریں گے تو بہت ہی اچھا ہوگا۔ ہمارے کانگریس کے فلور لیڈر نے بہت اچھی بات کہی کہ ہمیں اپنے انٹیلی جنس کو بڑھانے کی ضرورت ہے۔ یہ بالکل صحیح ہے۔ جو لوگ ان دہشت گردوں کا تعاون کرتے ہیں اور ان کی ہر طرح سے مدد کرتے ہیں، ان لوگوں کے خلاف بھی کارروائی کرنے کی ضرورت ہے۔ یہ کہتے ہوئے میں آپ کا شکریہ ادا کرتا ہوں۔

کم ہے۔ ہم سب جانتے ہیں کہ اس کے پیچھے جیش محمد اور مسعود اظہر کا ہاتھ ہے اور اس میں پاکستان راست طور پر ملوث ہے۔ پاکستان یہ چاہتا ہے کہ ہمارے ملک میں عدم استحکام پیدا ہو۔ وہ اپنی زمین سے ہمارے ملک میں ہمارے فوجی جوانوں پر مسلسل بزدلانہ دہشت گرد حملے کر کے ان کو شہید کر رہا ہے۔ ہم یہ چاہتے ہیں کہ حکومت اس پر سخت کارروائی کرے۔ ہم ساتھ ہی ساتھ یہ بھی کہنا چاہیں گے کہ کشمیر ہمارے ملک کا ایک اٹوٹ حصہ ہے، اور کشمیر کے ساتھ ساتھ کشمیری بھی ہمارے ملک کا ایک اٹوٹ حصہ ہیں۔ پاکستان اور دہشت گرد چاہتے ہیں کہ یہاں پر کشمیروں کے دلوں میں ہندوستان کے خلاف نفرت پیدا ہو۔ بڑے ہی افسوس کی بات ہے کہ آج ہم ان کے مقصد کو پورا کر رہے ہیں اس طور پر کہ جبہ جبہ کشمیریوں اور کشمیری طلبا پر حملے کئے جا رہے ہیں۔ میں اس ایوان کے ذریعہ ہماری تمام ہندوستان کی عوام کو یہ کہنا چاہوں گا کہ ہم اس طرح کی حرکت سے پاکستان اور دہشت گردوں کے منصوبوں کو پورا کر رہے ہیں۔ ہمیں اس سے گریز کرنا چاہئے اور اس کو روکنا چاہئے۔ آج ضرورت ہے کہ اس موقع پر ہم سب متحد ہو کر اپنے ملک کے لئے کھڑے ہوں اور اس دہشت گردی کے خلاف آواز اٹھائیں۔ اسپیکر صاحب! میں آپ سے یہ بھی کہوں گا کہ ہم سب نے دیکھا کہ حال ہی میں جب چھتیس گڑھ میں بھی سی آر پی ایف کے جوانوں پر حملہ کیا گیا۔ کیا ہم وہاں کی عوام کو اپنی نفرت کا نشانہ بنائیں گے؟ نہیں۔ ہم سب کو مل کر اس دہشت گردی کا مقابلہ کرنا ہوگا۔ یہ لوگ چاہتے ہیں کہ ہم میں بٹوارہ پیدا کیا جائے۔ سب سے اہم بات یہ ہے کہ سب لوگ اس حملے کے بارے میں مختلف باتیں کہہ رہے ہیں، لیکن اس چیز پر کوئی روشنی نہیں ڈال رہا ہے اور اس کے بارے میں کوئی کچھ نہیں کہہ رہا ہے کہ وہ ڈھائی سو کیلو آر ڈی ایکس کہاں سے آیا۔ مرکزی حکومت اس سلسلہ میں ناکام ہے۔ اس کا محاسبہ کس پر ہے، اس پر کوئی بات نہیں کر رہا ہے۔ اس کا محاسبہ بھی کیا جانا چاہئے کہ کشمیر اتنا حساس علاقہ ہونے کے باوجود اتنی بڑی مقدار میں پلاسٹک آر ڈی ایکس کیسے وہاں پر پہنچا؟ ہمارا اتنا بڑا قافلہ وہاں سے جا رہا تھا، اور کسی قسم کا حفاظتی انتظام نہ کر کے کوتاہی کی گئی۔ اس دہشت گرد حملہ میں ہمارے چالیس سے زیادہ جوان مارے گئے، آج کس کو اس کے لئے جوابدہ بنانا چاہئے؟ اسپیکر صاحب! میں آپ سے یہ بھی کہوں گا کہ یہ جیش محمد نہیں بلکہ یہ جیش شیاطین ہیں جو یہاں پر حملے کروا رہا ہے۔ پاکستان میں بیٹھ کر عمران خاں کو چاہئے کہ وہ ہمارے ملک کی فکر نہ کرے بلکہ اپنے ملک کی فکر کرے۔ ہندوستان کے مسلمانوں میں تفرقہ ڈالنے کی پاکستان کوشش کر رہا ہے۔ ہم سب کو مل کر ان کی اس کوشش کو ناکام کرنا چاہئے۔ آج ضرورت ہے کہ ہم سب ایک ہو جائیں۔ وہ وہاں پر بیٹھ کر بڑی بڑی باتیں کر رہے ہیں۔ آج حکومت جو بھی فیصلہ لے گی، ہم ہر طریقہ سے حکومت کا تعاون کرنے کے لئے تیار ہیں۔ میں سی ایم صاحب کے ایکس گریشیا کے فیصلہ کا خیر مقدم کرتا ہوں کہ حالیہ حملے کے تمام شہداء کے گھر والوں کو پچیس پچیس لاکھ روپئے دئے جائیں۔ میں ساتھ ہی ساتھ یہ بھی کہنا چاہوں گا کہ آج ہمیں ضرورت ہے کہ ہم تمام لوگ اس موقع پر متحد ہو کر کام کریں۔ ہمارے آباء اجداد نے آزادی کے وقت یہ فیصلہ کیا کہ محمد علی جناح کی پالیسی کو مسترد کر دیا جائے۔ انہوں نے ہندوستان کو اپنا وطن عزیز مانا اور اس کو تسلیم کیا۔ ہم مرتے دم تک ہم اپنے وطن عزیز کے ساتھ کھڑے رہیں گے۔ اگر پاکستان اور یہ دہشت گرد سمجھتے ہیں کہ اس طریقہ سے حملے کر کے ہمارے وطن عزیز کو نقصان پہنچائیں گے تو میں آپ سے کہنا چاہوں گا کہ ہندوستان کا ہر مسلمان ایسے دہشت گردوں کے خلاف سیسہ پلائی ہوئی دیوار کی طرح کھڑا ہوا نظر آئے گا۔ میں ساتھ ہی ساتھ سی ایم صاحب سے یہ بھی کہوں گا کہ 2018 میں ہمارے فوجی جوان سب سے زیادہ مارے گئے۔ آپ نے ہندوستان کو لے کر آگے بڑھنے کا فیڈرل فرنٹ کا جو خواب دیکھا ہے، اس پر بھی آپ کو ایک پالیسی بنانے کی ضرورت ہے۔ میں کہوں گا کہ آج پاکستان اور جیش شیاطین ہمارے ہندوستان پر دہشت گرد حملے کرتے ہوئے یہاں عدم استحکام پیدا کرنے کی کوشش رہے ہیں۔ میں اس ایوان کے ذریعہ ہندوستان کی عوام سے یہ کہنا چاہوں گا کہ ہم تمام کو مل کر اس کے خلاف کھڑے ہو جانا چاہئے اور ان کے منصوبوں کو ناکام کرتے ہوئے اتحاد کا مظاہرہ کرنا چاہئے۔ شکریہ۔

HON'BLE SPEAKER:- The question is:

"జమ్మూ కశ్మీర్‌లోని పుల్వామాలో జరిగిన ఉగ్రదాడి అత్యంత దారుణమైనది. ఈ అమానుష పాషవిక చర్యను ఈ సభ ముక్త కంఠంతో తీవ్రంగా ఖండిస్తున్నది. ఈ దాడిలో 40 మంది సి.ఆర్.పీ.ఎఫ్ జవాన్‌లు బలయ్యారు. వీరి ప్రాణత్యాగాలను యావత్ భారతీయులు ఎన్నటికీ మరచిపోరు. దేశం గర్వించే వీర సైనికులుగా వారి త్యాగ స్మృతులను జాతి జనులు సదా తల్చుకుంటారు. ఈ సందర్భంగా అమరుల కుటుంబ సభ్యులకు సభ ప్రగాఢ సానుభూతిని తెలియజేస్తున్నది. ఈ క్లిష్టమైన సమయంలో దేశ రక్షణకు పెనుముప్పుగా పరిణమిస్తున్న ఉగ్రవాదంపై పోరాటానికి ప్రజలు ఏకతాటిపై నిలబడాలని సభ విజ్ఞప్తి చేస్తున్నది."

(Pause)

Motion was carried and the Resolution was adopted nem con.

మిస్టర్ స్పీకర్:- పుల్వామాలో ఇటీవల జరిగిన ఉగ్రదాడిలో నలభై మంది వీర జవానుల మృతిపట్ల ఈ సభ తీవ్ర సంతాపాన్ని వ్యక్తం చేస్తూ, శోకార్తులైన వారి కుటుంబ సభ్యులకు ప్రగాఢ సానుభూతిని తెలియజేస్తూ, మృతి చెందిన వీర జవానుల ఆత్మలకు శాంతి చేకూరాలని ప్రార్థిస్తూ, రెండు నిమిషాలు మౌనం పాటిద్దాం.

(సభ రెండు నిమిషాలు మౌనం పాటించింది)

MR. SPEAKER:-All the Papers included in today's agenda are deemed to have been laid on the Table of the House.

PAPER LAID:

1. A copy of the Telangana Goods & Services Tax (Amendment) Ordinance, 2019 (Telangana Ordinance No. 1 of 2019), as required under Clause 2 (a) of Article 213 of the Constitution of India.

ANNOUNCEMENT

MR. SPEAKER: I am to announce to the House that I have nominated the following Members to be on the Panel of Chairmen for the Second Session:

1. Sri D.S. Redya Nayak
2. Sri Hanmanth Shinde
3. Sri Mumtaz Ahamad Khan
4. Smt. P. Sabitha Indra Reddy

Now, Tea Break for fifteen minutes.

(The House then adjourned at 11.54 a.m. for fifteen minutes' Tea Break)

(The House re-assembled at 12.10 pm)

(Hon'ble Speaker in the Chair)

మిస్టర్ స్పీకర్:- దయచేసి తమ తమ స్థానాలలో ఆసీనులు కండి.

PRESENTATIONOF SUPPLEMENTARY ESTIMATES OF EXPENDITURE FOR 2018-2019:

MR.SPEAKER:- Now, I request the Hon'ble Chief Minister to present the Supplementary Estimates of Expenditure for the year 2018-2019.

SRI K. CHANDRASHEKAR RAO:- Speaker Sir, Sir, I beg to present:

"The Supplementary Estimates of Expenditure for 2018-2019."

MR.SPEAKER:- The Supplementary Estimates of Expenditure for 2018-2019 presented.

PRESENTATION OF ANNUAL FINANCIAL STATEMENT (BUDGET) (VOTE ON ACCOUNT) FOR 2019-2020:

MR. SPEAKER:- Now I request the Hon'ble Chief Minister to present the Annual Financial Statement (Budget) (Vote on Account) for 2019-2020.

SRI K. CHANDRASHEKAR RAO:- Sir, I beg to present:

"The Annual Financial Statement (Budget) (Vote on Account) for 2019-2020."

2019, ఫిబ్రవరి 22 వ తేదీన తెలంగాణ రాష్ట్ర శాసనసభకు 2019-20 సంవత్సరం ఓట్-ఆన్-అకౌంట్ బడ్జెట్‌ను సమర్పిస్తూ గౌరవనీయులైన ముఖ్యమంత్రి శ్రీ కల్వకుంట్ల చంద్రశేఖర్ రావుగారు చేయు ప్రసంగం.

గౌరవ అధ్యక్షా!

దేశంలో 29వ రాష్ట్రంగా అవతరించిన తెలంగాణ ఒక సఫల రాష్ట్రంగా, పురోగామి రాష్ట్రంగా నేడు ముందడుగు వేస్తున్నది. స్వల్ప కాలంలోనే అనేక ప్రతికూలతలను అధిగమించి, సామాజిక, ఆర్థిక పునాదిని పటిష్ట పరుచుకుంటూ, దేశానికి ఆదర్శంగా నిలవడం ఒక అద్భుతం. ఈ ప్రగతి ప్రస్థానాన్ని కొనసాగించే క్రమంలో నేడు 2019-20 ఆర్థిక సంవత్సరానికి తెలంగాణ రాష్ట్రం యొక్క ఓట్ ఆన్ అకౌంట్ బడ్జెట్‌ను ప్రవేశ పెడుతున్నాను. ఇది తెలంగాణ రాష్ట్రానికి ఆరవ బడ్జెట్.

2. 2014లో రాష్ట్రం ఏర్పడినప్పుడు అన్ని రంగాల్లో వెనుకబాటుతనం ఆవహించి ఉంది. ఎటువైపు చూసినా సవాళ్ళే స్వాగతం పలికాయి. సమైక్య పాలన తెచ్చిన దుష్పరిణామాలు రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత కూడా మనల్ని వేధించాయి. తీవ్రమైన కరెంటు కొరతతో, పారిశ్రామిక ప్రగతిలో ప్రతికూల పరిస్థితి నెలకొన్నది. వ్యవసాయం సంక్షోభంలో కూరుకుపోయింది. రైతుల ఆత్మహత్యలు, చిన్నాభిన్నమైన గ్రామీణార్థిక వ్యవస్థ, ముందుకు సాగని నీటి పారుదల ప్రాజెక్టులు, చెదిరిపోయిన చెరువులు, వరుస కరువులు, వలస పోయే ప్రజలు, గుక్కెడు నీళ్ల కోసం కూడా అలమటించే దౌర్భాగ్యం ..... ఇదీ రాష్ట్రం ఏర్పడే నాటికి తెలంగాణ సామాజిక ముఖచిత్రం. ఈ పరిస్థితిని మార్చేందుకు పట్టుదలతో ప్రయత్నాలు ప్రారంభించాం.

3. తెలంగాణ పునర్నిర్మాణం కోసం సాగిన ప్రయాణంలో భగవంతుడి నుంచి దీవెనలు, ప్రకృతి నుంచి అనుకూలతలు, ప్రజల నుంచి సంపూర్ణ సహకారం లభించాయి. మొదటి నాలుగున్నరేళ్లలో తలపెట్టిన కార్యక్రమాలు అనుకున్న పంథాలో సాగి, అద్భుతమైన విజయాలు సాధించాయి. అతి తక్కువ సమయంలోనే అతి ఎక్కువ అభివృద్ధి, సంక్షేమ పథకాలు ప్రవేశపెట్టిన రాష్ట్రంగా తెలంగాణ చరిత్ర సృష్టించింది. విద్యుత్ సంక్షోభాన్ని విజయవంతంగా పరిష్కరించి, చీకట్ల నుంచి వెలుగుల వైపు ప్రస్థానం సాగింది. అన్ని రంగాలకు 24 గంటల పాటు నాణ్యమైన విద్యుత్ సరఫరా చేసుకోగలుగుతున్నాం. వ్యవసాయరంగ సమస్యలను ఒకటొకటిగా పరిష్కరిస్తూ, రైతాంగంలో నెలకొన్న నైరాశ్యాన్ని తొలగించుకోగలిగాం. బలహీన వర్గాల ప్రజలకు ప్రత్యేక ఆర్థిక ప్రేరణ ఇవ్వడం ద్వారా తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం వారిలో కొత్త ఉత్సాహాన్ని నింపింది. ప్రజల జీవితాల్లో వెలుగు నింపడంద్వారా వచ్చే ఆనందం ప్రభుత్వ సంకల్పాన్ని మరింత బలోపేతం చేస్తుందని, శక్తి సామర్థ్యాలను ఇనుమడింప చేస్తుందని తెలియ చేస్తున్నాను.

4. తెలంగాణ అనుసరిస్తున్న సమగ్ర ప్రగతి ప్రణాళిక నేడు దేశంలోచర్చకు కేంద్ర బిందువుగా మారింది. నిన్నటి దాకా గుజరాత్, కేరళ లాంటి రాష్ట్రాల అభివృద్ధి నమూనా గురించే చర్చ జరుగుతుండేది. కానీ నేడు, వాటి స్థానంలో తెలంగాణ మోడల్ గురించి చర్చ జరుగుతుంటే మనందరి హృదయం గర్వంతో ఉప్పొంగుతుంది. కేవలం మానిఫెస్టోలో పేర్కొన్న కార్యక్రమాల అమలుకు పరిమితం కాకుండా, పేర్కొనని అనేక కార్యక్రమాలు కూడా అమలు చేయడం ద్వారా ప్రభుత్వం కొత్త రికార్డులు నెలకొల్పింది. ఇవాళ తెలంగాణ ప్రభుత్వం అమలు చేస్తున్న ప్రగతి, సంక్షేమ కార్యక్రమాల ఫలాలు చవిచూడని కుటుంబమేదీ రాష్ట్రంలో లేదనడం అతిశయోక్తి కాదు. అందుకనే గత ఎన్నికల్లో ప్రజలు టిఆర్ఎస్ పార్టీని అత్యధిక మెజారిటీతో మళ్లీ గెలిపించి, ప్రభుత్వంపై తమకున్న అచంచల విశ్వాసాన్ని వేనోళ్ల చాటారు.

రాష్ట్ర ఆర్థిక పరిస్థితి :

5. సమైక్య పాలన చివరి రెండేళ్లలో, అనగా 2012-13, 2013-14 లలో తెలంగాణ ప్రాంత జిఎస్‌డిపి వృద్ధి రేటు దేశ సగటు కన్న తక్కువగా ఉండేది. ఆ రెండు సంవత్సరాలలో దేశ సగటు వృద్ధి రేటు 5.9 శాతం ఉండగా తెలంగాణ ప్రాంత సగటు వృద్ధి రేటు కేవలం 4.2 శాతంగా నమోదు అయింది. అయితే, తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తరువాత 2018-19 లో వృద్ధి రేటు రెండురెట్ల కన్న ఎక్కువగా, అంటే 10.6 శాతంగా నమోదయింది. ఐదు సంవత్సరాల, అనతి కాలంలో, ఈ చెప్పుకోదగ్గ అభివృద్ధి, మా ప్రభుత్వ విధానాలకు, పనితీరుకు నిదర్శనం.

6. ప్రస్తుత ధరలలో, రాష్ట్రస్థూల దేశీయ ఉత్పత్తి (జిఎస్‌డిపి) వృద్ధి 2016-17లో 14.2 శాతం ఉంటే, 2017-18 లో 14.3 శాతానికి పెరిగింది. ఇదే ధోరణి కొనసాగిస్తూ, 2018-19 లో తెలంగాణ 15 శాతం వృద్ధి సాధించనున్నది. ఇది దేశ అభివృద్ధి రేటు 12.3 శాతం కన్నా ఎక్కువ. 2018-19 కాలంలో రాష్ట్ర జిఎస్‌డిపి 8,66,875 కోట్ల రూపాయలుగా అంచనా వేస్తున్నాం.

7. 2018-19లో ప్రస్తుత ధరలలో జిఎస్‌డిపి ప్రాథమిక రంగం 10.9 శాతం వృద్ధి రేటును నమోదు చేస్తుందని అంచనా వేస్తున్నాం. ముఖ్యంగా విద్యుత్తు పరిస్థితిలో మెరుగుదల, సాగునీటి సౌకర్యాల పునరుద్ధరణ, గొర్రెల పంపిణీ, మత్స్యకారులకు చేప పిల్లల సరఫరా, రైతులకు పెట్టుబడి మద్దతు కారణంగా ఈ వృద్ధి సాధ్యపడింది.

8. పారిశ్రామిక, ఉత్పత్తి రంగాలలో, చెప్పుకోదగ్గ మెరుగుదలను కనపరచింది. 2018-19 లో, ప్రస్తుత ధరలలో 14.9 శాతంగా పెరుగుదల రేటు నమోదు అయ్యే అవకాశం ఉంది. ఈ పెరుగుదల కోతలులేని విద్యుత్ సరఫరా, టిఎస్-ఐపాస్, సులభతర వాణిజ్యంలో మెరుగుదల, నైపుణ్యం కలిగిన మానవ వనరుల లభ్యత వల్ల సాధ్యం అయింది. తృతీయ రంగం అంటే సేవారంగం 15.5 శాతం చెప్పుకోదగిన పెరుగుదల నమోదు అవుతుందని ఆశిస్తున్నాం.

9. తలసరి ఆదాయం, 2017-18 లో రాష్ట్ర తలసరి ఆదాయం ఉన్న 1,81,102 రూపాయలు. 2018-19 సంవత్సరానికి 2,06,107 రూపాయలకు చేరుకోనున్నది. తద్వారా వృద్ధిరేటు 13.8 శాతం పెరుగుదలను సూచిస్తున్నది. ఇది జాతీయ వృద్ధి 8.6 శాతం కంటే చాలా ఎక్కువ.

ఆసరా పెన్షన్లు:

10. సమైక్య రాష్ట్రంలో జరిగిన జీవన విధ్వంసం అనేక మందిని అసహాయులుగా మార్చింది. వారికి గత ప్రభుత్వాలు వృద్ధాప్య పింఛను కింద కొన్నాళ్లు 75 రూపాయలు, మరికొన్నాళ్లు 200 రూపాయలు మాత్రమే విదిలించి, వృద్ధులనెంతో ఉద్ధరించినట్లు ప్రచారం చేసుకున్నాయి. ప్రభుత్వాలు విదిలించిన ఆ తక్కువ మొత్తం ఏ చిన్న అవసరం తీర్చుకోవడానికి కూడా సరిపోయేది కాదు. ఇది సరైన విధానం కాదని భావించి, అసహాయులందరిని ఆదుకునే విధంగా తెలంగాణ ఏర్పడిన వెంటనే వృద్ధులు, వితంతువుల పింఛన్లను 200 రూపాయల నుంచి 1,000 రూపాయలకు పెంచాం. దివ్యాంగుల పెన్షన్‌ను 1500 రూపాయలకు పెంచాం.

11. నేను నా విద్యార్థి దశలో దుబ్బాకలో చేనేత, బీడీ కార్మికుల ఇళ్లల్లో ఉండి చదువుకున్నాను. బీడీలు చుట్టే తల్లులు అనుభవించే దుర్భర వేదనను నేను దగ్గర నుంచి గమనించాను. అందుకే వారి వేదన తీర్చాలని ఎక్కడ ఎవరూ డిమాండ్ చేయకుండానే ప్రతీ నెల వెయ్యి రూపాయల జీవన భృతిని బీడీ కార్మికులకు ప్రకటించాను. తోడు లేని ఒంటరి స్త్రీ, సమాజంలో పడే పాట్లు చెప్పనలవి కావు. పేదరికంతో బాధపడే ఒంటరి మహిళలకు నెలకు వెయ్యి రూపాయల భృతిని ప్రకటించాం. ఈ నిర్ణయం వారికి కొండంత అండగా మారింది. బోదకాలు వ్యాధితో బాధపడే వారి పరిస్థితిని కూడ మానవీయ కోణంలో ఆలోచించి, ప్రభుత్వం వారిని ఆసరా పింఛన్ల పరిధిలోకి తెచ్చింది. నిస్సహాయులైన పేదలకు ఆసరా పెన్షన్లు ఎంతో ఊరటనిస్తున్నాయి. ఊపిరి నిలబెడుతున్నాయి. ఎక్కడా మధ్యదళారుల ప్రమేయం లేకుండా నేరుగా అందుతున్న ఈ పింఛన్లు పేదల జీవితాల్లో సంతోషాన్ని నింపుతున్నాయి. ఆసరా పెన్షన్లు అందుకుంటున్న వారు కేసిఆర్ మమ్ములను కాపాడుతున్న పెద్ద కొడుకు అని, దేవుడిచ్చిన అన్న అని దీవించడం నా రాజకీయ జీవితానికి గొప్ప సార్థకతగా భావిస్తున్నాను. తెలంగాణ ప్రభుత్వం అమలు చేస్తున్న సంక్షేమ పథకాలలో ఆసరా పెన్షన్లు నా హృదయానికి దగ్గరయిన కార్యక్రమం. ప్రతీ పైసా సద్వినియోగమై, పేదల ప్రయోజనాలు తీర్చడానికి ఉపయోగపడుతున్న ఆసరా పెన్షన్లు మొత్తాన్ని రెట్టింపు చేసి, పేదలకు మరింత వెసులుబాటు కల్పిస్తామని గత ఎన్నికల్లో హామీ ఇచ్చాము.

12. గత ఎన్నికల సందర్భంలో ఇచ్చిన హామీ మేరకు వృద్ధులు, వితంతువులు, ఒంటరి మహిళలు, బీడీ కార్మికులు, బోదకాలు బాధితులు, నేత, గీత కార్మికులు, ఎయిడ్స్ వ్యాధిగ్రస్తులకు ఇచ్చే నెలసరి పెన్షన్ మొత్తాన్ని 1000 రూపాయల నుండి 2016 రూపాయలకు పెంచుతున్నాం. దివ్యాంగుల పెన్షన్ 1500 రూపాయల

నుండి 3016 రూపాయలకు పెంచుతున్నాం. వృద్ధాప్య పెన్షన్‌కు కనీస అర్హత వయస్సును 65 సంవత్సరాల నుండి 57 సంవత్సరాలకు తగ్గించి, పెంచిన పెన్షన్‌ను అందిస్తామని ప్రకటిస్తున్నాను.

ఆసరా పెన్షన్ల కోసం ఈ బడ్జెట్లో 12,067 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదిస్తున్నాం.

ఆరు కిలోల బియ్యం:

13. రేషన్ షాపుల ద్వారా అందించే బియ్యంపై గత ప్రభుత్వాలు అమలు చేసిన కోటా పరిమితిని తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఎత్తివేసింది. ప్రతి ఒక్కరికి ఆరు కిలోల చొప్పున, కుటుంబంలో ఎంతమంది ఉంటే అంత మందికి రూపాయికి కిలో చొప్పున రేషన్ బియ్యం సరఫరా చేస్తున్నది. విద్యార్థులందరికి హాస్టళ్ళలో, మధ్యాహ్న భోజన పథకంలో సన్నబియ్యంతో వండిన అన్నం పెడుతున్నది.

14. బియ్యం సబ్సిడీల కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో 2,744 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదిస్తున్నాం.

కళ్యాణ లక్ష్మి:

15. పేద ఆడపిల్ల పెళ్ళి తల్లిదండ్రులకు భారం కాకుండా ఉండేందుకు ప్రభుత్వం కళ్యాణ లక్ష్మి, షాదీ ముబారక్ కార్యక్రమాన్ని చేపట్టింది. లక్ష 116 రూపాయలు ఆర్థిక సహాయం అందిస్తున్నది. ఇప్పటి వరకు కళ్యాణలక్ష్మి ద్వారా 3,28,923 మంది, షాదీ ముబారక్ ద్వారా 1,08,702 మంది సహాయం పొందారు.

16. కళ్యాణ లక్ష్మి పథకం పేదలకు ఆర్థికంగా అండనివ్వడంతో పాటు సామాజిక సంస్కరణకూ దోహదపడింది. 18 సంవత్సరాలు నిండిన వారే ఈ పథకానికి అర్హులు అనే నిబంధన పెట్టడం ద్వారా బాల్య వివాహాలు గణనీయంగా తగ్గాయి.

కళ్యాణ లక్ష్మి, షాదీ ముబారక్ పథకానికి ఈ బడ్జెట్‌లో 1,450 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదిస్తున్నాం.

నిరుద్యోగ భృతి:

17. ఎన్నికల్లో ఇచ్చిన హామీ మేరకు నిరుద్యోగులకు ప్రతి నెల 3,016 రూపాయల నిరుద్యోగ భృతి అందివ్వాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఈ పథకం అమలు కోసం విధి విధానాల రూపకల్పన చేయాల్సిందిగా అధికారులను ఆదేశించాం.

నిరుద్యోగ భృతి అందివ్వడం కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో 1,810 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదిస్తున్నాం.

ఎస్సీ, ఎస్టీ ప్రత్యేక ప్రగతి నిధి చట్టం:

18. ఎస్సీ, ఎస్టీ వర్గాల జనాభా నిష్పత్తికి అనుగుణంగా ప్రత్యేక ప్రగతినిధిని ఏర్పాటు చేస్తూ చేసిన చట్టాన్ని ప్రభుత్వం రెండేళ్ళుగా పకడ్బందీగా అమలు చేస్తున్నది. ఈ నిధిలో ఒక ఏడాదికి కేటాయించిన నిధులు ఖర్చు కాకుంటే, ఆ నిధులను మరుసటి ఏడాదికి బదలాయింపు జరిగేలా చట్టంలో నిబంధన చేసింది. ఎస్సీ, ఎస్టీల ప్రయోజనాల పరిరక్షణ కోసం ఇంత ఆదర్శవంతమైన చట్టం దేశంలో మరే రాష్ట్రంలోనూ లేదు. ఈ ఏడాది కూడా ఎస్సీ, ఎస్టీల ప్రగతి కోసం ప్రత్యేక నిధిని కేటాయిస్తున్నాం. 2019-20 బడ్జెట్లో షెడ్యూల్ కులాల ప్రగతి నిధికి 16,581 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదిస్తున్నాము. షెడ్యూల్డు తెగల ప్రగతి నిధికి 9,827 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదిస్తున్నాము.

మైనారిటీ సంక్షేమం:

19. ఎస్సీ, ఎస్టీల సమగ్రాభివృద్ధికి చేపట్టిన కార్యక్రమాలన్నీ మైనారిటీ వర్గాలకు చెందిన పేదలకు కూడా అందించాలని ప్రభుత్వం విప్లవాత్మకమైన నిర్ణయం తీసుకున్నది. మైనారిటీ డెవలప్మెంట్ కార్పొరేషన్ ద్వారా ప్రభుత్వం ఉపాధి అవకాశాలను మెరుగుపరిచింది. మైనారిటీల విద్యపై ప్రత్యేక శ్రద్ధ పెట్టిన ప్రభుత్వం గత నాలుగేళ్లలో 206 గురుకుల విద్యా సంస్థలను ప్రారంభించింది. కార్పొరేట్ స్కూళ్ల స్థాయిలో, అంతర్జాతీయ నాణ్యత ప్రమాణాలతో నిర్వహిస్తున్న ఈ గురుకులాల ద్వారా మైనారిటీలకు చెందిన భావితరాలు గొప్పగా ఎదుగుతున్నాయి. రంజాన్, క్రిస్టమస్ పేడుకలను ప్రభుత్వం అధికారికంగా నిర్వహిస్తున్నది. ఆరు లక్షల మందికి కొత్త దుస్తులను పంపిణీ చేస్తున్నది. ప్రార్థనా మందిరాలలో విందులు ఏర్పాటు చేస్తున్నది. మసీదుల్లో ప్రార్థన చేసే ఇమామ్, మౌజామ్‌లకు 5,000 రూపాయల భృతిని అందిస్తున్నది.

మైనారిటీల అభివృద్ధి కోసం ఈ వార్షిక బడ్జెట్‌లో 2,004 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదిస్తున్నాం

వ్యవసాయం:

20. వ్యవసాయ రంగ సమస్యల పరిష్కారంలో తెలంగాణ రాష్ట్రం దేశానికే దిక్సూచిగా నిలిచింది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ప్రవేశపెట్టిన

పథకాలను యావత్ దేశం వేనోళ్ల కొనియాడుతున్నది. రైతుబంధు, రైతుబీమా పథకాలు, భూరికార్డుల ప్రక్షాళన, రైతులను సంఘటిత పరిచేందుకు సమన్వయ సమితుల ఏర్పాటు తదితర కార్యక్రమాల ద్వారా తెలంగాణ ప్రభుత్వం వ్యవసాయ రంగంలో నూతనోత్సాహాన్ని నెలకొల్పింది. రైతు పక్షపాత ప్రభుత్వంగా తెలంగాణ దేశంలో గొప్ప గుర్తింపుని సాధించింది. రైతులు ప్రభుత్వంపై పెట్టుకున్న నమ్మకాన్ని వమ్ము చేయకుండా పూర్తిస్థాయి నిబద్ధతతో వ్యవసాయ రంగాభివృద్ధికి పాటుపడతాం. పండిన పంటకు మద్దతు ధరను సాధించేందుకు ఫుడ్ ప్రాసెసింగ్ యూనిట్లను రాష్ట్రవ్యాప్తంగా రైతుల భాగస్వామ్యంతో నెలకొల్పబోతున్నాం.

21. తెలంగాణ ఏర్పడగానే ప్రభుత్వం వ్యవసాయ రంగం సమస్యల పరిష్కారానికి నడుం బిగించింది. మొదట తక్షణ ఉపశమన చర్యలకు పూనుకున్నది. 2014 నాటి ఎన్నికల హామికి కట్టుబడి 35 లక్షల 29 వేల మంది రైతులకు సంబంధించిన 16,124 కోట్ల రూపాయల పంట రుణాలను ప్రభుత్వం మాఫీ చేసింది. సకాలంలో ఎరువులు, విత్తనాలను అందించింది. ఎరువుల కోసం లైన్లు కట్టి పడిగాపులు కాయాల్సిన దుస్థితిని పూర్తిగా రూపుమాపింది. నకిలీ విత్తనాలు, కల్తీ ఎరువుల తయారీదారులపై ఉక్కు పాదం మోపింది. మార్కెటింగ్ శాఖను బలోపేతం చేసింది. పెద్ద ఎత్తున గోదాముల నిర్మాణం చేపట్టింది. తెలంగాణ ఏర్పడే నాటికి 4.17 లక్షల టన్నుల నిల్వ సామర్థ్యం కలిగిన గోదాములు మాత్రమే ఉండేవి. తెలంగాణ ప్రభుత్వం కొత్తగా 364 గోదాములు నిర్మించి, 22.50 లక్షల టన్నుల నిల్వ సామర్థ్యం కలిగిన గోదాములను అందుబాటులోకి తెచ్చింది. రెండోవైపు శాశ్వత పరిష్కారాల దిశగా ప్రభుత్వం అడుగులు వేసింది. సాగునీటి సమస్యను శాశ్వతంగా పరిష్కరించడం కోసం భారీ ప్రాజెక్టుల నిర్మాణం చేపట్టింది. సమైక్య పాలనలో ధ్వంసమైన చెరువులను ప్రభుత్వం యుద్ధ ప్రాతిపదికన పునర్‌నిర్మిస్తున్నది. రైతులకు 24 గంటల పాటు నాణ్యమైన విద్యుత్‌ను ఉచితంగా సరఫరా చేస్తున్న ఏకైక రాష్ట్రం యావత్ దేశంలో తెలంగాణ రాష్ట్రం మాత్రమే అని సగర్వంగా తెలియచేస్తున్నాను.

రుణమాఫీ:

22. రైతుల పరిస్థితి చక్కబడేంత వరకు అన్ని విధాల ప్రభుత్వం వారిని ఆదుకుంటుంది. అందుకనే గత ఎన్నికల్లో కూడా పంట రుణాల మాఫీని హామీ ఇచ్చాం. ఇచ్చిన మాటకు కట్టుబడి 2018 డిసెంబర్ 11 నాటికున్న లక్ష రూపాయల వరకు పంట రుణాలను మాఫీ చేయడానికి కార్యాచరణ సిద్ధం చేశాం. ఈ ఏడాది బడ్జెట్ లో రైతు రుణమాఫీ కోసం 6,000 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదిస్తున్నాం.

రైతుబంధు:

23. పంటకాలంలో పెట్టుబడి కోసం రైతులు అక్కడా ఇక్కడా చేయి చాచడంతోనే రుణబాధలకు బీజం పడుతున్నది. ఆ ప్రారంభదశలోనే తగిన సహాయం లభిస్తే, వారు ఇక అప్పుల ఊబిలో చిక్కుకోకుండా కాపాడగలుగుతామని ఆలోచించి రైతుబంధు పథకాన్ని రూపుదిద్దాం. ఈ పథకం ద్వారా రైతులకు పంట పెట్టుబడి కోసం ఏటా ఎకరానికి 8 వేల రూపాయలు ప్రభుత్వం ఉచితంగా అందచేస్తున్నది. రైతుబంధు పథకాన్ని ఐక్యరాజ్యసమితి ప్రశసించడం మనందరికి గర్వకారణం. రైతుబంధు పథకం దేశంలో ఇప్పుడు ఓ రోల్ మోడల్ పథకంగా మారింది. అశోక్ గులాటి, అరవింద్ సుబ్రహ్మణ్యం, రమేశ్ చంద్ లాంటి ప్రముఖ వ్యవసాయ, ఆర్థిక నిపుణులు వ్యవసాయ సంక్షోభానికి రైతుబంధు తరహా పథకమే పరిష్కారమని పేర్కొనడం తెలంగాణ ప్రభుత్వ నిర్ణయానికి లభించిన గొప్ప ప్రశంస. తెలంగాణ రైతుల పెట్టుబడి సమస్యను తీర్చిన రైతుబంధు నేడు జాతీయ ఎజెండాగా మారింది. చాలా రాష్ట్రాలు ఈ పథకాన్ని అమలు చేస్తున్నాయి. ఇటీవల కేంద్ర ప్రభుత్వం ప్రకటించిన కిసాన్ సమ్మాన్ యోజనకు రైతుబంధు పథకమే ప్రేరణ. రైతుబంధు పథకం అమలు తర్వాత దేశ వ్యాప్తంగా చట్టసభల్లో, ప్రసార మాధ్యమాల్లో, ఇతర వేదికల్లో జరుగుతున్న చర్చల్లో తెలంగాణ మోడల్ అనే మాట విరివిగా వినపడుతుంటే ప్రతీ తెలంగాణ బిడ్డ హృదయం పులకరిస్తున్నది. ఎన్నికల్లో ఇచ్చిన హామీ మేరకు ఈ ఏడాది నుంచి రైతుబంధు పథకం కింద ఇచ్చే ఆర్థిక సహాయాన్ని పెంచుతున్నామని చెప్పడానికి సంతోషిస్తున్నాం. ప్రస్తుతం ఎకరానికి పంటకు 4 వేల చొప్పున రెండు పంటలకు కలిపి 8 వేల రూపాయలు ప్రభుత్వం అందిస్తున్నది. ఈ మొత్తాన్ని ఎకరానికి 5 వేల చొప్పున రెండు పంటలకు కలిపి ఏడాదికి 10 వేల రూపాయలకు ప్రభుత్వం పెంచుతున్నది. రైతుబంధు పథకం కోసం ఈ బడ్జెట్లో 12,000 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదిస్తున్నాం.

రైతుబీమా:

24. దురదృష్టవశాత్తు ఏ రైతైనా మరణిస్తే అతని కుటుంబం వీధిన పడొద్దనే మానవీయమైన ఆలోచనతో ప్రభుత్వం రైతుబీమా పథకాన్ని ప్రవేశపెట్టింది. ఈ పథకం ద్వారా రైతు ఏ కారణాల వల్ల మరణించినా, ఆ రైతు కుటుంబానికి 5 లక్షల రూపాయలను కేవలం పది రోజుల

వ్యవధిలో ప్రభుత్వం అందిస్తున్నది. ఇప్పటి వరకు 5,675 మంది రైతుల కుటుంబాలకు 283 కోట్ల రూపాయలు రైతుబీమా పథకం కింద సహాయం అందించింది.

ఈ బడ్జెట్‌లో రైతుబీమా పథకం అమలు కోసం రైతుల తరుపున బీమా కిస్తీ కట్టడం కోసం రూ.650 కోట్లను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తున్నది.

భూరికార్డుల ప్రక్షాళన:

25. భూ వివాదాలను శాశ్వతంగా పరిష్కరించడం కోసం, భూ రికార్డుల నిర్వహణ పారదర్శకంగా ఉండడం కోసం దేశంలో మరే రాష్ట్ర ప్రభుత్వం కూడా చేయని సాహసం తెలంగాణ ప్రభుత్వం చేసింది. భూ రికార్డుల సమగ్ర ప్రక్షాళన కార్యక్రమం చేపట్టింది. ప్రభుత్వం చేసిన కృషితో దాదాపు 95 శాతం భూముల యాజమాన్యాల హక్కుల విషయంలో స్పష్టత వచ్చింది. మిగితా భూముల విషయంలో కూడా వివాదాలు పరిష్కరించి, భూముల యాజమాన్య హక్కులకు సంబంధించి వందకు వంద శాతం స్పష్టత తేవడం కోసం ప్రభుత్వం కృషి చేస్తుంది. పేద రైతులకు అండగా నిలవాలనే సంకల్పంతో సాదాబైనామాల క్రమబద్ధీకరణకు ప్రభుత్వం పూనుకున్నది. సాదాబైనామాల ద్వారా జరిగిన భూముల క్రయ విక్రయాలకు చట్టబద్ధత కల్పించడం కోసం ప్రభుత్వమే ఉచితంగా రిజిస్ట్రేషన్ చేయించింది. భూముల రిజిస్ట్రేషన్ల వ్యవస్థలో ఇకపై వందకు వంద శాతం పారదర్శకత సాధించేందుకు సమూల సంస్కరణలకు ప్రభుత్వం శ్రీకారం చుట్టింది. భూ రికార్డులు పారదర్శకంగా ప్రజలకు అందుబాటులో ఉండడానికి వీలుగా కోర్ బ్యాంకింగ్ తరహాలో ధరణి వెబ్‌సైట్ రూపొందించాం. త్వరలోనే ఈ వెబ్‌సైట్ సేవలు ప్రారంభం అవుతాయి.

క్రాప్ కాలనీలు- ఫుడ్ ప్రాసెసింగ్ యూనిట్లు:

26. రాష్ట్రంలోని వివిధ జిల్లాల్లో నెలకొని ఉన్న వ్యవసాయానుకూల వాతావరణ, పర్యావరణ పరిస్థితులను పరిగణలోకి తీసుకుని, ఆయా జిల్లాల్లో ఉండే నేల స్వభావాన్ని కూడా పరిగణలోకి తీసుకుని రాష్ట్రాన్ని అనేక పంటల కాలనీలుగా విభజించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఆ దిశగా వ్యవసాయ విశ్వవిద్యాలయం, వ్యవసాయ శాఖ ముమ్మర ప్రయత్నాలు సాగిస్తున్నాయి. రాష్ట్రంలో ప్రజల అవసరాలకు అనుగుణమైన పంటలు, దేశ విదేశాల్లో డిమాండ్ ఉన్న పంటలను రైతులు పండించేలా చేయడమే ఈ క్రాప్ కాలనీల లక్ష్యం. తద్వారా ప్రస్తుతం గిట్టుబాటు ధర కోసం రైతులు పడుతున్న బాధలను అధిగమించడానికి వీలవుతుంది. ఈ పథకాన్ని అమలు చేసే క్రమంలో చిన్న, మధ్యతరహా, భారీ ఆహార శుద్ధి కేంద్రాలు (ఫుడ్ ప్రాసెసింగ్ యూనిట్లను) రాష్ట్రంలోని అన్ని ప్రాంతాల్లో నెలకొల్పాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయం తీసుకుంది. వీటి నిర్వహణలో రాష్ట్రంలో పనిచేస్తున్న ఐకేపి ఉద్యోగులను, ఆదర్శంగా పని చేస్తున్న మహిళా సంఘాలను భాగస్వాములను చేయాలని ప్రభుత్వం సంకల్పిస్తున్నది.

27. రైతులకు మద్దతు ధర, రాష్ట్ర ప్రజలకు కల్తీ లేని ఆహార పదార్థాలను అందించాలని బహుముఖ వ్యూహంతో ప్రభుత్వం రైతు సమన్వయ సమితులను ఏర్పాటు చేసింది. ఈ సమన్వయ సమితుల వేదికలుగా రైతులందరినీ సంఘటిత పరచాలనేది ప్రభుత్వం యొక్క లక్ష్యం. సంఘటితమైన రైతులు తమ ప్రయోజనాలను తామే రక్షించుకోగలుగుతారని ప్రభుత్వం విశ్వసిస్తున్నది. పంటకాలనీల ఏర్పాటు లోనూ, అత్యధిక దిగుబడులు సాధించడంలోనూ, పంటలకు గిట్టుబాటు ధరలు రాబట్టడంలోనూ రైతులు సమన్వయ సమితులు ఉజ్వలంగా పనిచేయాలని ప్రభుత్వం ఆశిస్తున్నది.

28. వ్యవసాయాభివృద్ధి రైతు సంక్షేమం కోసం దేశంలో మరే రాష్ట్రం ఖర్చు చేయనంత పెద్ద మొత్తంలో తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఖర్చు చేస్తున్నదని యావద్దేశం ప్రశంసిస్తున్నది. చరిత్రలోనే మొదటి సారిగా రాష్ట్ర బడ్జెట్లో వ్యవసాయ శాఖకు 20,107 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదిస్తున్నది.

నీటిపారుదల:

29. సమైక్య రాష్ట్రంలో తెలంగాణకు సాగునీటి విషయంలో జరిగిన అన్యాయం అంతా ఇంతా కాదు. కాగితాల మీద ప్రాజెక్టులు, కరువులతో అల్లాడే ప్రజలు అనే దుస్థితి ఆవరించింది. సమైక్య రాష్ట్రంలోనే పాలకులు జారీ చేసిన అనేక అధికారిక ఉత్తర్వులలోనే తెలంగాణ రాష్ట్రానికి కృష్ణా, గోదావరి జలాల్లో 1350 టిఎంసిల నీటి వాటా ఉందని స్పష్టంగా పేర్కొన్నారు. కానీ ఈ నీటిని వాడుకోవడానికి అనువుగా ప్రాజెక్టుల నిర్మాణం మాత్రం జరుపలేదు. నదీజలాల్లో తెలంగాణ రాష్ట్రానికున్న వాటాను సమర్ధవంతంగా వినియోగించుకుని కోటి 25 లక్షల ఎకరాలకు సాగునీరు అందించే లక్ష్యంతో ప్రభుత్వం నీటిపారుదల ప్రాజెక్టులను నిర్మిస్తున్నది. గతంలో ప్రాజెక్టుల

నిర్మాణానికి అనేక దశాబ్దాల కాలం పట్టేది. కానీ తెలంగాణ ప్రభుత్వం నాలుగేళ్లలోనే 90 శాతం నిర్మాణ పనులు పూర్తి చేసింది. తలపెట్టిన అన్ని ప్రాజెక్టులకు అటవీ, పర్యావరణ, పరిపాలనా అనుమతులను వివిధ కేంద్ర ప్రాధికారిక సంస్థల నుంచి పొందింది. ఉమ్మడి ఖమ్మం జిల్లాను సస్యశామలం చేసే సీతారామ ప్రాజెక్టుకు అటవీ, పర్యావరణ అనుమతులను సాధించుకున్నాం. పాలమూరు-రంగారెడ్డి ఎత్తిపోతల పథకానికి కూడా చాలా వరకు అనుమతులు లభించాయి. మిగిలిపోయిన కొన్ని అనుమతులు సాధించడానికి కృషి జరుగుతున్నది. తెలంగాణ వరదాయని కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు పనులు జరుగుతున్న తీరును స్వయంగా పర్యవేక్షించిన కేంద్ర జలసంఘం, కేంద్ర ఆర్థిక సంఘం ప్రభుత్వ కృషిని ఎంతగానో కొనియాడాయి. కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు ద్వారా ఈ ఏడాది వర్షాకాలంలోనే రైతులకి నీరు అందివ్వడానికి ప్రభుత్వం ముమ్మర ప్రయత్నాలు చేస్తున్నది. రాష్ట్రంలో ప్రారంభించిన అన్ని ప్రాజెక్టులను ఈ ఐదేళ్ల కాలంలో పూర్తి చేసి, తెలంగాణను సస్యశ్యామలం చేసేందుకు ప్రభుత్వం కృతనిశ్చయంతో పనిచేస్తున్నది.

మిషన్ కాకతీయ:

30. మిషన్ కాకతీయ ద్వారా ఇప్పటివరకు నాలుగు దశల్లో 20,171 చెరువుల పునరుద్ధరణ పూర్తయింది. ఈ చెరువుల్లో నీటి నిల్వ సామర్థ్యం పెరిగి, తద్వారా భూగర్భ జలమట్టం గణనీయంగా పెరిగింది. సంప్రదాయ నీటి వనరులను పునరుద్ధరించే మిషన్ కాకతీయ పథకం దేశ వ్యాప్తంగా ప్రశంసలు పొందింది.

31. రాష్ట్రంలోని చెరువులన్నీ నింపడానికి వీలుగా గొలుసుకట్టు పునరుద్ధరించేందుకు ప్రభుత్వం ప్రణాళిక సిద్ధం చేసింది. రాష్ట్రంలో 12,150 గొలుసుకట్టుల కింద 27,800 చెరువులున్నాయి. గొలుసుకట్టులోని మొదటి చెరువు నిండి పారే నీరు క్రమంగా చివరి చెరువు దాకా చేరే విధంగా కాల్వలను బాగు పరిచేందుకు ప్రణాళిక సిద్ధం చేశాం. ఈ ఏడాది నుంచే కాల్వల ద్వారా చెరువులు నింపే కార్యక్రమం ప్రారంభించబోతున్నాం. వర్షం ద్వారా సహజంగా వచ్చి చేరే నీరు, ప్రాజెక్టుల ద్వారా ఎత్తిపోసే నీరు, ఇంకా పడువాటు నీళ్లు అన్నీ చెరువులకు చేరేలా కాల్వల పునరుద్ధరణ పనులు చేపట్టపోతున్నాం. 2019-20 బడ్జెట్ లో నీటిపారుదల శాఖకు 22,500 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదిస్తున్నాము.

గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థకు పరిపుష్టిని అందించే ప్రణాళిక:

32. సమైక్య పాలనలో తెలంగాణ గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థ ఛిన్నాభిన్నమైపోయింది. సామాజిక జీవిక చెదిరిపోయింది. వ్యవసాయం పట్ల నిర్లక్ష్యం కులవృత్తుల పట్ల అనాదరణ కారణంగా గ్రామీణ జీవితం అల్లకల్లోలమయింది. వృత్తి నైపుణ్యం కలిగిన తెలంగాణ బిడ్డలు పట్టణాలు, పరదేశాలు వెళ్లి బతకాల్సిన దుస్థితిలోకి నెట్టివేయబడ్డారు. ఈ పరిస్థితిలో మార్పు రావడం కోసం ప్రభుత్వం ప్రత్యేక కార్యాచరణను రూపొందించింది. వివిధ కులవృత్తులకు తగిన ఆర్థిక ప్రేరణ అందించి, వాటికి పునరుత్తేజం కలిగించేందుకు చిత్తశుద్ధితో ప్రయత్నిస్తున్నది.

గొర్రెల పెంపకం:

33. గొర్రెల పెంపకాన్ని అభివృద్ధి చేసి, గొల్ల కురుమలకు ఆదాయాన్ని సమకూర్చే బృహత్తర పథకాన్ని తెలంగాణ ప్రభుత్వం అమలు చేస్తున్నది. గొర్రెలు పెంచే ప్రతి కుటుంబానికి 20 గొర్రెలు, ఒక పొట్టేలును 75 శాతం సబ్సిడీతో ప్రభుత్వం పంపిణీ చేస్తున్నది. ఇప్పటి వరకు రాష్ట్రంలో 3 లక్షల 58 వేల మందికి 75 లక్షల గొర్రెల పంపిణీ జరిగింది. ఈ గొర్రెలు ఇప్పటి వరకు 55 లక్షల గొర్రె పిల్లలను పునరుత్పత్తి చేశాయి. 2,600 కోట్ల రూపాయల సంపద గొల్ల కుర్మలకు సమకూరింది.

చేపల పెంపకం:

34. గంగపుత్ర ముదిరాజ్ కులాలవారితో పాటు బోయ కులస్తులు చేపలు పట్టడంపై ఆధారపడి జీవిస్తున్నారు. అన్ని జలాశయాల్లో మత్స్యకారుల ద్వారా చేపల పెంపకానికి చర్యలు తీసుకున్నాం. ఇప్పటి వరకు మత్స్యకారులకు 128 కోట్ల చేప పిల్లలను, 4.27 కోట్ల రొయ్య పిల్లలను ప్రభుత్వం ఉచితంగా సరఫరా చేసింది.

ఇతర కుల వృత్తులకు ప్రోత్సాహం:

35. తమ వృత్తి ద్వారా ప్రజలకు విశేష సేవచేస్తూ జీవిస్తున్న నాయీ బ్రాహ్మణులకు, రజకులకు ప్రత్యేక సహకారాన్ని ప్రభుత్వం అందిస్తున్నది. విశ్వకర్మలుగా పిలవబడే ఔసుల, కమ్మరి, కంచరి, వడ్రంగి, శిల్పకారులకు, బట్టలు కుట్టి జీవించే మేర కులస్తులకు, కుమ్మరి పనివారికి, తదితర కులవృత్తుల వారందరికి అవసరమైన ఆర్థిక సహకారం, పరికరాల పంపిణీ చేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. గీత కార్మికులకు చెట్ల రఖం (పన్ను)ను ప్రభుత్వం రద్దు చేసింది.

చేనేత కార్మికుల సంక్షేమం:

36. నేతన్నల దయనీయ స్థితికి చలించిన ప్రభుత్వం వీరిని కష్టాల నుంచి శాశ్వతంగా గట్టెక్కించడానికి త్రిముఖ వ్యూహం

రూపొందించింది. 1. ప్రభుత్వం కొనుగోలు చేసే వస్త్రాల ఆర్డర్లను చేనేత పని వారికి ఇవ్వడం. 2. నూలు, రసాయనాలను సబ్సిడీపై ఇవ్వడం. 3. తగిన మార్కెటింగ్ సౌకర్యం కల్పించడం.

37. పెద్ద సంఖ్యలో ఉన్న పవర్ లూమ్‌లను ఆధునీకరించి ఉత్పత్తి పెంచేందుకు ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకున్నది. కార్మికులకు ప్రతీ నెలా 15 వేలకు తగ్గకుండా వేతనం ఇచ్చే విధంగా పవర్‌లూమ్ యాజమాన్యాలను ప్రభుత్వం ఒప్పించింది. ప్రభుత్వం తరఫున జరిపే వస్త్రాల కొనుగోళ్ల ఆర్డర్లను చేనేత, మరమగ్గాల సొసైటీలకే ఇస్తున్నది. ప్రతీ ఏటా బతుకమ్మ, రంజాన్, క్రిస్మస్ పండుగల సందర్భంగా రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా పంపిణీ చేసే చీరల ఆర్డర్లను నేత కార్మికులకు ఇవ్వడం ద్వారా వారికి ఏడాది పొడవునా ఉపాధి లభిస్తున్నది. వరంగల్ లో భారీ టెక్స్‌టైల్స్ పార్కు, సిరిసిల్లలో అపరెల్ పార్కు నిర్మాణ పనులు చురుగ్గా సాగుతున్నాయి.

ఎంబిసి కార్పోరేషన్:

38. రాష్ట్రంలో సంచార జాతుల కులాల వారిని, అత్యంత వెనుక బడిన కులాల వారిని ఆదుకోవడం కోసం ప్రభుత్వం ఎంబిసి కార్పోరేషన్ ఏర్పాటు చేసింది.

ఈ బడ్జెట్లో ఎంబిసి కార్పోరేషన్‌కు 1,000 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదిస్తున్నాము.

విద్యుత్తు:

39. తెలంగాణ ప్రభుత్వం విద్యుత్ సంక్షోభాన్ని చాలా తక్కువ సమయంలో పరిష్కరించింది. రాష్ట్రం ఏర్పడిన తొమ్మిదవ నెల నుంచే ప్రభుత్వం నిరంతరాయ నాణ్యమైన విద్యుత్తును 24 గంటల పాటు సరఫరా చేస్తున్నది. రాష్ట్రాన్ని మిగులు విద్యుత్ రాష్ట్రంగా మార్చేందుకు 28 వేల మెగావాట్లు స్థాపిత విద్యుత్ సామర్థ్యం లక్ష్యంగా తలపెట్టిన కొత్త విద్యుత్ ప్లాంట్ల నిర్మాణం శరవేగంగా జరుగుతున్నది. 800 మెగావాట్ల కెటిపిఎస్ (KTPS) 7వ దశ నిర్మాణాన్ని కేవలం 42 నెలల రికార్డు సమయంలో పూర్తి చేసి, విద్యుత్ ఉత్పత్తి ప్రారంభించింది. 1080 మెగావాట్ల సామర్థ్యంతో నిర్మిస్తున్న భద్రాద్రి పవర్ ప్లాంటు ఈ ఏడాది నుంచి ఉత్పత్తి ప్రారంభిస్తుందని తెలియ చేయడానికి సంతోషిస్తున్నాను. 4 వేల మెగావాట్ల సామర్థ్యంతో నిర్మిస్తున్న యాదాద్రి అల్ట్రామెగా పవర్ ప్లాంటు నిర్మాణ పనులు వేగంగా జరుగుతున్నాయి. 5 వేల మెగావాట్ల సోలార్ విద్యుత్ ఉత్పత్తి లక్ష్యంగా పెట్టుకొని, ఇప్పటికే 3613 మెగావాట్ల సోలార్ విద్యుత్‌ను ప్రభుత్వం అందుబాటులోకి తెచ్చింది. దేశంలో సోలార్ విద్యుత్ ఉత్పత్తిలో కర్ణాటక రాష్ట్రం తరువాత తెలంగాణ రెండవ స్థానంలో నిలవడం మనందరికీ గర్వకారణం. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడే నాటికి 7778 మెగావాట్ల స్థాపిత విద్యుత్ సామర్థ్యం మాత్రమే ఉండేది. నాలుగున్నర ఏండ్లలో ప్రభుత్వం చేసిన బహుముఖ కృషి వల్ల తెలంగాణలో 16503 మెగావాట్ల స్థాపిత విద్యుత్ అందుబాటులోకి వచ్చింది. తలసరి విద్యుత్ వినియోగంలో తెలంగాణ రాష్ట్రం దేశంలోనే నెంబర్‌వన్‌గా నిలిచిందని సెంట్రల్ ఎలక్ట్రిసిటి అథారిటి ప్రకటించింది. మానవ ప్రగతి సూచికల్లో ముఖ్యమైనదిగా భావించే తలసరి విద్యుత్ వినియోగం వృద్ధిరేటులో మన రాష్ట్రం అగ్రభాగానే నిలవడం రాష్ట్ర ప్రజలందరికీ గర్వకారణం.

మిషన్ భగీరథ:

40. దేశంలో కనీవినీ ఎరుగని రీతిలో ఇంటింటికీ ప్రభుత్వమే నల్లా సౌకర్యం కల్పించి, పరిశుద్ధమైన తాగునీటిని అందించే బృహత్తర పథకం మిషన్ భగీరథ. రాష్ట్రంలోని అన్ని గ్రామాలు, అన్ని ఆవాసా ప్రాంతాలు, అన్ని మున్సిపాలిటిలకు మిషన్ భగీరథ ద్వారా మంచినీళ్లు అందుతున్నాయి. 19,750 జనావాసాలలో ప్రతీ ఇంటికి నల్లాలు బిగించి, మంచి నీరు అందించబడుతున్నది. మిగతా మున్సిపాలిటీలు, ఆవాసాల్లో అంతర్గత పనులు శరవేగంగా జరుగుతున్నాయి. ఏప్రిల్ నెలాఖరు నాటికి మిషన్ భగీరథ పనులు వందకు వంద శాతం పూర్తి చేసి, ప్రతీ ఇంటికి నల్లా ద్వారా మంచినీళ్లు అందిస్తామనే సంతోషకరమైన విషయాన్ని మీతో పంచుకుంటున్నాను.

డబుల్ బెడ్ రూమ్ ఇళ్లు:

41. నిరుపేదలకు గృహనిర్మాణ పథకం అమలు చేయడంలో తెలంగాణ రాష్ట్రం దేశానికే ఆదర్శంగా నిలిచింది. నూటికి నూరు శాతం ప్రభుత్వ ఖర్చుతో డబుల్‌బెడ్ రూమ్ ఇళ్లను నిర్మించి ఇవ్వడం దేశంలోనే ప్రథమం. డబుల్ బెడ్ రూమ్ ఇళ్ల పథకం కింద ఇప్పటి వరకు 2,72,763 ఇళ్లను ప్రభుత్వం మంజూరు చేసింది. ఇండ్ల నిర్మాణం సాగుతున్నది. ప్రస్తుత పద్ధతిలో ఇండ్ల నిర్మాణం చేస్తూనే, ఎన్నికల్లో ఇచ్చిన హామీ మేరకు స్వంత స్థలంలో ఇల్లు కట్టుకునే వారికి ఆర్థిక సాయం అందించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. శాస్త్రీయ పద్ధతిలో అర్హులను ఎంపిక చేసే ప్రక్రియను ప్రభుత్వం కొనసాగిస్తున్నది.

రహదారులు:

42. రహదారులు సమాజ సంస్కృతికి అద్దం పడతాయి. తెలంగాణ రాష్ట్రంలో రహదారులను మెరుగుపరచి, ప్రజలకు మెరుగైన రవాణా సౌకర్యం అందించడానికి ప్రభుత్వం ప్రణాళికాబద్ధంగా పనిచేస్తున్నది. కొత్తగా 3,150 కిలో మీటర్ల మేర జాతీయ రహదారులను

సాధించింది. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడే నాటికి 2,527 కిలో మీటర్ల జాతీయ రహదారి మాత్రమే ఉంటే, నేడు రాష్ట్రంలో 5,677 కిలో మీటర్ల జాతీయ రహదారులు సమకూరాయి. హైదరాబాద్ నగరం శరవేగంగా అభివృద్ధి చెందుతున్న విషయాన్ని పరిగణలోకి తీసుకుని నగరం చుట్టూ, ప్రస్తుతమున్న ఔటర్‌రింగ్ రోడ్డు అవతల 340 కిలో మీటర్ల పొడవైన రీజనల్ రింగు రోడ్డును అంతర్జాతీయ ప్రమాణాలతో నిర్మించాలని నిర్ణయించింది.

43. రాష్ట్రంలో ప్రస్తుతమున్న రహదారులన్నింటికి పూర్తిస్థాయిలో మరమ్మత్తులు చేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. రహదారులన్నీ అద్దంలా రూపుదిద్దుకోవడానికి మిషన్ మోడ్‌లో పనిచేస్తుంది. రాష్ట్రంలోని మొత్తం 12,751 గ్రామ పంచాయితీలకు ఖచ్చితంగా బిటి రోడ్డు ఉండాలనే విధాన నిర్ణయం తీసుకున్నది.

విద్యారంగం:

44. నాణ్యమైన విద్య, మెరుగైన వైద్యం, మౌలిక సదుపాయాలు అందుబాటులో ఉన్నప్పుడే ప్రజల జీవన ప్రమాణాల్లో గుణాత్మక మార్పు సాధ్యమని తెలంగాణ ప్రభుత్వం గట్టిగా నమ్ముతున్నది. ప్రపంచ వ్యాప్తంగా గుర్తిస్తున్న మానవ ప్రగతి సూచికల్లో (హ్యూమన్ డెవలప్మెంట్ ఇండెక్స్) ప్రధానమైన ఈ రంగాలకు ప్రభుత్వం అత్యధిక ప్రాధాన్యత ఇస్తున్నది.

45. కేజీ టు పీజి ఉచిత విద్యావిధానంలో భాగంగా పెద్ద సంఖ్యలో రెసిడెన్షియల్ స్కూళ్లు, కాలేజీలను ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడకముందు ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీ, మైనారిటీ వర్గాలకి చెందిన విద్యార్థుల కోసం కేవలం 296 గురుకులాలు మాత్రమే అరకొర వసతులతో ఉండేవి. తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఇప్పుడు అన్ని హంగులతో, రికార్డు స్థాయిలో 542 కొత్త గురుకులాలు ఏర్పాటు చేసింది. వచ్చే విద్యా సంవత్సరం నుంచి బిసీల కోసం మరో 119 రెసిడెన్షియల్ స్కూళ్లను ప్రభుత్వం ప్రారంభించబోతున్నది. ఎస్సీ, ఎస్టీ విద్యార్థినుల కోసం 51 డిగ్రి గురుకులాలను కూడా ప్రారంభించింది. ఈ గురుకులాల్లో ఒక్కో విద్యార్థిపై ఏడాదికి సగటున లక్ష రూపాయలు వెచ్చిస్తూ, మంచి భోజనం, వసతి, సకల సౌకర్యాలు కల్పించింది. విదేశీవిద్య కోసం వెళ్ళే అన్ని వర్గాల వారికి 20 లక్షల రూపాయల ఆర్థిక సహాయం ప్రభుత్వం అందజేస్తున్నది.

ప్రజారోగ్యం:

46 పేదలకు మెరుగైన వైద్యం అందించడం కోసం ప్రభుత్వం ఆసుపత్రుల్లో వసతులను ఎంతో అభివృద్ధి పరిచింది. అవరమైన వైద్య పరికరాలు, మందులు, ఆధునిక పరిజ్ఞానాన్ని అందుబాటులోకి తెచ్చింది. సమైక్య ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో తెలంగాణలోని పది జిల్లాలలోని ప్రభుత్వ ఆసుపత్రులలో రోగులకు అందించే మందుల కొనుగోలు కోసం కేవలం 146 కోట్ల రూపాయలు మాత్రమే ఇచ్చేవారు. తెలంగాణ రాష్ట్రంలో ఈ మొత్తాన్ని మూడింతలు పెంచి ప్రతీ ఏటా 440 కోట్ల రూపాయలు మందుల కొనుగోలు కోసం ప్రభుత్వం వెచ్చిస్తున్నది. 40 ప్రభుత్వాసుపత్రుల్లో డయాలసిస్ కేంద్రాలు ఏర్పాటు చేసింది. ఎం.ఆర్.ఐ, సిటీస్కాన్, డిజిటల్ రేడియాలజీ, టూడి ఎకో, తదితర అత్యాధునిక పరికరాలను వివిధ దవాఖానాలలో ప్రభుత్వం అందుబాటులోకి తెచ్చింది. జిల్లా, ఏరియా ఆస్పత్రులలో ఐ.సి.యు కేంద్రాల సంఖ్య కూడా పెంచడం జరిగింది. దేశవ్యాప్తంగా అత్యుత్తమ వైద్య సేవలందించే మూడు రాష్ట్రాలలో తెలంగాణ రాష్ట్రం ఒకటని కేంద్ర ప్రభుత్వం ఇటీవలే ప్రకటించింది.

47. హైదరాబాద్ నగరంలో వైద్యసేవలను మరింత విస్తరించింది. పేదలందరికీ వైద్యాన్ని అందుబాటులోకి తెచ్చేందుకు ప్రతీ పదివేల మందికి ఒకటి చొప్పున బస్తీ దవాఖానాలు ఏర్పాటు చేస్తున్నది. 40 బస్తీ దవాఖానాలు ఇప్పటికే సేవలు అందిస్తున్నాయి. ఈ దవాఖానాల్లో ప్రాథమిక వైద్యం, రోగ నిర్ధారణ పరీక్షలు, ఉచితంగా మందులు అందుబాటులో ఉన్నాయి.

48. వైద్య విద్యను, సేవలను మరింత విస్తరించడం కోసం రాష్ట్రంలో కొత్తగా నాలుగు వైద్య కళాశాలలను ప్రభుత్వం మంజూరు చేసింది. సిద్ధిపేట, మహబూబ్‌నగర్‌లో వైద్య కళాశాలలు ఇప్పటికే ప్రారంభం అయ్యాయి. సూర్యాపేట, నల్గొండలో వచ్చే విద్య సంవత్సరం నుంచి ప్రారంభమవుతాయి. ఆసుపత్రిలో మరణించిన వారి మృతదేహాలను ఉచితంగా తరలించడానికి ప్రభుత్వం పరమపద వాహనాలను ప్రవేశపెట్టింది. ఈ సదుపాయం దేశంలో మరెక్కడా లేదు.

కే.సీ.ఆర్ కిట్స్ :

49. మహిళలు గర్భవతిగా ఉండే దశ చాలా సున్నితమైనది. అత్యంత జాగ్రత్తగా ఆ సమయంలో వారిని కనిపెట్టుకుని కాపాడుకోవాలి. కానీ, పేదరికం కారణంగా ఆ దశలోనూ మహిళలు కుటుంబం గడవడం కోసం కూలీ పనులకు పోవాల్సి రావడం తల్లీ బిడ్డలకు ప్రమాదకరం. గర్భవతులైన మహిళలకు ఉపాధి సమస్య ఎదురు కాకూడదని, ఆ సమయంలో వారు కోల్పోయిన ఆదాయాన్ని ప్రభుత్వమే అందించాలని సంకల్పించాం. ఆ ఆలోచన నుంచి జనించిందే కేసీఆర్ కిట్స్ పథకం. కేసీఆర్ కిట్స్ పథకానికి మూడు లక్ష్యాలున్నాయి. 1. అవాంఛనీయ ఆపరేషన్లకు అడ్డుకట్ట వేయడం. ప్రభుత్వాసుపత్రుల్లో

సురక్షిత ప్రసవాలు జరగడం. 2. గర్భందాల్చిన సమయంలో కోల్పోయిన ఆదాయాన్ని ప్రభుత్వమే అందించడం. 3. ప్రసూతి మరణాలు లేకుండా చేయడం.

50. ఈ పథకం క్రింద నిరుపేద గర్భిణీలకు 12,000 రూపాయలు ప్రభుత్వం చెల్లిస్తున్నది. ఆడపిల్లను ప్రసవించిన తల్లికి ప్రోత్సాహకంగా మరో 1,000 రూపాయలు ప్రభుత్వం అదనంగా చెల్లిస్తున్నది. దీనితో పాటు నవజాత శిశువులకు, బాలింతలకు కావల్సిన 16 రకాల వస్తువులతో కూడిన 2,000 రూపాయల విలువైన కిట్ ను కూడా అందిస్తున్నది. ఈ పథకం అమలు తర్వాత ఆసుపత్రుల్లో జరిగే ప్రసవాలు 33 నుంచి 49 శాతానికి పెరిగాయి. తెలంగాణ ఏర్పడే నాటికి శిశు మరణాల రేటు ప్రతీ వెయ్యి మందికి 39 ఉంటే, అది నేడు 28 కు తగ్గింది. మాతా మరణాల రేటు కూడా 91 నుంచి 70 కి తగ్గింది.

కంటి వెలుగు :

51. ప్రజలకు కంటి సమస్యల పట్ల అవగాహన కలిగించడంతో పాటు కంటి వైద్యాన్ని వారి ముంగిట్లోకి తీసుకురావాలనే లక్ష్యంతో ప్రభుత్వం ప్రారంభించిన కంటి వెలుగు కార్యక్రమం దిగ్విజయంగా కొనసాగుతున్నది. ఇప్పటి వరకు ఈ శిబిరాల ద్వారా కోటి 52 లక్షల మందికి ప్రభుత్వం పరీక్షలు జరిపింది. 50 లక్షల మందికి కంటి అద్దాలు అందించింది. కాటరాక్ట్, గ్లూకోమా, రెటినోపతి, కార్నియా డిసార్డర్స్ వంటి కంటి రుగ్మతలున్న వారిని గుర్తించి, ఉచితంగా ఆపరేషన్లు చేయడానికి ఏర్పాట్లు చేసింది. రాష్ట్ర ప్రజలందరికీ కంటి పరీక్షలు, చికిత్సలు నిర్వహించే కార్యక్రమం ఇంత పెద్ద ఎత్తున తెలంగాణలో తప్ప దేశంలో మరెక్కడా లేదు.

ఇ.ఎన్.టి - దంత పరీక్షలు :

52. కంటి వెలుగు తరహాలోనే చెవి, ముక్కు, గొంతు, దంత సంబంధమైన వ్యాధి నిర్ధారణ పరీక్షలు నిర్వహించడం కోసం రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా ప్రత్యేక శిబిరాలు ఊరూరా నిర్వహిస్తామని ఎన్నికల్లో హామీ ఇచ్చాం. ఈ హామీ నెరవేర్చేందుకు ప్రభుత్వం ఏర్పాట్లు చేస్తున్నది. వైద్య ఆరోగ్య శాఖకు ఈ బడ్జెట్లో ప్రభుత్వం 5,536 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదిస్తున్నది.

పరిపాలన సంస్కరణలు :

53. ప్రజలకు పరిపాలనను మరింత చేరువ చేయడం కోసం మన రాష్ట్రంలో విప్లవాత్మకమైన పరిపాలన సంస్కరణలను విజయవంతంగా అమలు చేసుకున్నాం. దేశ చరిత్రలో ఇంత తక్కువ సమయంలో ఇంత భారీ పాలనా సంస్కరణలు మరెక్కడా జరగలేదు. మొదట 10 జిల్లాలను 31 జిల్లాలు చేసుకున్నాం. ఇటీవలే కొత్తగా నారాయణపేట, ములుగు జిల్లాలను ఏర్పాటు చేసుకున్నాం. 43 రెవెన్యూ డివిజన్ల సంఖ్యను 69 కి పెంచుకున్నాం. 459 మండలాలను 584 మండలాలు చేసుకున్నాం. గతంలో 68 మున్సిపాలిటీలుంటే కొత్తగా మరో 68 మున్సిపాలిటీలను ఏర్పాటు చేసుకున్నాం. తెలంగాణలో ఇప్పుడు మొత్తం 136 మున్సిపాలిటీలు, 6 కార్పొరేషన్లు ఉన్నాయి. కొత్తగా 4,383 గ్రామ పంచాయితీలను ఏర్పాటు చేసుకోవడం ద్వారా పంచాయితీల సంఖ్య 12,751 కు పెరిగింది.

54. శాంతి భద్రతలను పర్యవేక్షించడానికి ప్రభుత్వం కొత్త పోలీసు కమీషనరేట్లను ఏర్పాటు చేసింది. తెలంగాణ వచ్చే నాటికి రాష్ట్రంలో కేవలం రెండు పోలీసు కమీషనరేట్లు మాత్రమే ఉండేవి. ప్రభుత్వం కొత్తగా ఏడు పోలీస్ కమీషనరేట్లు ఏర్పాటు చేసింది. కొత్త పోలీస్ సబ్ డివిజన్లను, కొత్త సర్కిళ్లను, కొత్త పోలీస్ స్టేషన్లను ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది. పోలీస్ సబ్ డివిజన్ల సంఖ్యను 139 నుంచి 163కు, సర్కిళ్ల సంఖ్యను 688 నుంచి 717కు, పోలీస్ స్టేషన్ల సంఖ్యను 712 నుంచి 814కు ప్రభుత్వం పెంచింది.

గ్రామ పంచాయితీలుగా తండాలు :

55. మా తండాల్లో మా రాజ్యం, మా గూడాల్లో మా రాజ్యం అనే నినాదంతో తండాలు, గూడాలను ప్రత్యేక పంచాయితీలుగా ఏర్పాటు చేయాలని ఎస్టీలు ఎప్పటి నుంచో డిమాండ్ చేస్తున్నారు. అనేక రాజకీయ పార్టీలు ఎన్నికల మానిఫెస్టోలో హామీలు ఇచ్చారు తప్ప, వారి డిమాండ్ నెరవేర్చలేదు. ఎస్టీ ప్రజల స్వపరిపాలన కలను తెలంగాణ ప్రభుత్వం నిజం చేసింది. 1,177 తండాలు, గూడాలను కొత్తగా గ్రామపంచాయితీలుగా ఏర్పాటు చేసింది. 1,281 ఆవాస ప్రాంతాలు షెడ్యూల్డు ఏరియాలో ఉండడంతో వాటిని ఎస్టీలకే రిజర్వు చేసింది. గ్రామాల్లో ఎస్టీల జనాభాను పరిగణలోకి తీసుకుని రాష్ట్రంలో 688 గ్రామాలను ఎస్టీలకు రిజర్వు చేసింది. దీంతో ఇటీవల జరిగిన గ్రామ పంచాయతీ ఎన్నికల్లో 3,146 మంది ఎస్టీలు సర్పంచులుగా ఎన్నికయ్యారు. ఇంత పెద్ద మొత్తంలో ఎస్టీలకు ప్రత్యేక పంచాయతీలను ఏర్పాటు చేసి, గ్రామపరిపాలనా బాధ్యతలను ఎస్టీలకే అప్పగించే అభ్యుదయకర నిర్ణయం తీసుకున్న ప్రభుత్వంగా తెలంగాణ ప్రభుత్వం దేశ చరిత్రలో సుస్థిరస్థానాన్ని సంపాదించుకున్నదని చెప్పడానికి సంతోషిస్తున్నాను.

నూతన పంచాయతీ రాజ్ చట్టం:

56. భారతీయ ఆత్మ గ్రామాలలోనే ప్రతిఫలిస్తుందని గాంధీ మహాశయుడు పేర్కొన్నారు. గ్రామీణ ప్రాంతాల అభివృద్ధి ప్రతిపాదించిన ఆశయాలేవీ తదనంతర కాలంలో ప్రభుత్వాలు పట్టించుకోలేదు. గ్రామ స్వరాజ్య భావన నినాదంగానే మిగిలిపోయింది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం గాంధీ కోరిన గ్రామాభ్యుదయం కోసం నిర్మాణాత్మక చర్యలు ప్రారంభించింది. నూతన పంచాయతీ రాజ్ చట్టాన్ని రూపకల్పన చేసింది. ఈ చట్టం ద్వారా స్థానిక సంస్థలకు కావాల్సిన అధికారాలను, విధులను అందిస్తున్నది. గ్రామంలో పచ్చదనం పెంచడం, పారిశుధ్యం నిర్వహించడం తదితర అంశాలలో బాధ్యతాయుత ప్రవర్తనను చట్టం కోరుతున్నది. బాధ్యతను విస్మరించిన వ్యక్తులను శిక్షించే అవకాశం ఈ చట్టం కల్పిస్తున్నది. ఆదర్శవంతమైన గ్రామాల రూపకల్పన లక్ష్యంగా ప్రభుత్వం పనిచేస్తుంది.

గ్రామ పంచాయతీలకు నిధులు :

57. గ్రామాల అభివృద్ధికి నిధుల కొరత రానీయకుండా ప్రభుత్వం ప్రణాళిక సిద్ధం చేసింది. అటు ఫైనాన్స్ కమిషన్ ద్వారా వచ్చే నిధులు, ఇటు నరేగా ద్వారా వచ్చే నిధులు, గ్రామ పంచాయతీలకున్న సొంత ఆదాయ వనరులు.. ఇలా అన్ని రకాల నిధులను కలిపి రాబోయే ఐదేళ్లలో గ్రామాల అభివృద్ధికి ఖర్చు చేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది.

14 వ ఆర్థిక సంఘం సిఫారసుల ప్రకారం గ్రామీణ ప్రాంతాల్లోని ప్రతీ వ్యక్తికి ఏడాదికి 806 రూపాయల చొప్పున కేంద్రం నుంచి నిధులు అందుతాయి. అంటే తెలంగాణలోని 2 కోట్ల 2 లక్షల గ్రామీణ జనాభాకు ఏడాదికి 1,628 కోట్ల రూపాయలు కేంద్రం నుంచి వస్తాయి. దీనికి తెలంగాణ మొదటి రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘం నిధులు కూడా జమ చేయాల్సి ఉంటుంది. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం తరపున 2019-20 ఆర్థిక సంవత్సరంలో స్థానిక సంస్థలకు ఇచ్చే నిధుల విషయంలో రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘం ఇటీవలే మధ్యంతర నివేదిక ఇచ్చింది. గ్రామీణ స్థానిక సంస్థలకు 1400 కోట్ల రూపాయలు, పట్టణ స్థానిక సంస్థలకు 906 కోట్ల రూపాయల నిధులు ఇవ్వాలని సిఫార్సు చేసింది. అయితే, గ్రామాల అభివృద్ధికి ఎక్కువ నిధులు అవసరమని భావించిన ప్రభుత్వం, రాష్ట్ర ఆర్థిక సంఘం చేసిన సిఫారసులకన్నా ఎక్కువ మొత్తంలోనే నిధులివ్వాలని నిర్ణయించింది. కేంద్ర ఆర్థిక సంఘం రాష్ట్రానికి 1,628 కోట్ల రూపాయలు ఇస్తున్నందున, రాష్ట్రం తరుపున కూడా అంతే మొత్తంలో ఇవ్వాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయం తీసుకుంది. దీంతో రెండు ఫైనాన్స్ కమీషన్ల ద్వారా గ్రామాలకు మొత్తం 3,256 కోట్ల రూపాయలు అందనున్నాయి. అంటే ఒక్కో మనిషికి 1606 రూపాయల చొప్పున ఫైనాన్స్ కమిషన్ నిధులు అందుతాయి. 500 జనాభా కలిగిన గ్రామానికి కూడా 8 లక్షల రూపాయల నిధులు వస్తాయి. ఇవికాక, మహాత్మాగాంధీ జాతీయ గ్రామీణ ఉపాధి హామీ పథకం కింద మరో 4,000 కోట్ల రూపాయలు అందుతాయి. పన్నుల ద్వారా గ్రామ పంచాయితీలకు మరో 700 కోట్ల రూపాయలు సమకూరుతాయి. ఈ మూడు మార్గాల ద్వారా గ్రామాలకు ప్రతీ ఏటా దాదాపు 8 వేల కోట్ల రూపాయల మేర నిధులు అందుబాటులో ఉంటాయి. ఐదేళ్ల కాలంలో మొత్తం 40 వేల కోట్లు గ్రామాభివృద్ధి కోసం ఖర్చు చేసే అవకాశం ఉంది. ఇంత పెద్ద మొత్తంలో గ్రామాల అభివృద్ధికి గతంలో నిధులు అందలేదు. కొత్తగా ఎన్నికైన సర్పంచులు, వార్డు సభ్యులు ఈ సదవకాశాన్ని వినియోగించుకుని, చిత్తశుద్ధితో, అంకితభావంతో పనిచేస్తారని ఆశిస్తున్నాను. ఆదర్శ గ్రామాలను నిర్మించే కృషిలో ప్రజలు కూడా తమ భాగస్వామ్యాన్ని పంచుకోవాలని ఈ సందర్భంగా పిలుపునిస్తున్నాను.

నగరాల అభివృద్ధి :

58. రోజురోజుకు పట్టణాలు, నగరాల్లో జనాభా తీవ్రంగా పెరుగుతున్నది. పెరిగిన జనాభా అవసరాలకు అనుగుణంగా ఆయా పట్టణాల్లో, నగరాల్లో మౌలిక సదుపాయాలను అభివృద్ధి చేసేందుకు ప్రభుత్వం సమగ్ర కార్యాచరణను అమలు చేస్తున్నది. హైదరామాద్ నగరంతో పాటు రాష్ట్రంలోని అన్ని నగరాల అభివృద్ధి కోసం మాస్టర్ ప్లాన్లు రూపొందిస్తున్నది. హైదరాబాద్ నగరాన్ని విశ్వనగరంగా మార్చే కృషి కొనసాగుతున్నది.

తెలంగాణకు హరితహారం :

59. సమైక్య రాష్ట్ర పాలకుల నిర్వాకం వల్ల తెలంగాణలో అడవులు క్షీణించాయి. పచ్చదనం బాగా తగ్గిపోయింది. పర్యావరణ సమస్యలు తీవ్రతరమయ్యాయి. తెలంగాణ భూభాగంలో 33 శాతం పచ్చదనం సాధించేందుకు ప్రభుత్వం తెలంగాణకు హరితహారం కార్యక్రమం ఉద్యమ స్ఫూర్తితో అమలు చేస్తున్నది. ఈ కార్యక్రమం ప్రధానంగా మూడు లక్ష్యాలతో కొనసాగుతున్నది. 1. మిగిలి ఉన్న అడవులను జాగ్రత్తగా పరిరక్షించుకోవడం. 2. కోల్పోయిన అడవిని పునరుద్ధరించడం. 3. సామాజిక అడవుల పెంపకాన్ని పెద్ద ఎత్తున చేపట్టడం.

60. ఈ లక్ష్యాలను సాధించడంలో భాగంగా, అడవులను నరికివేసే స్మగ్లర్ల పట్ల కఠినంగా వ్యవహరించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. కలప స్మగ్లింగ్ ఇక ఎంత మాత్రం లాభసాటి కాదని, నష్టదాయకమని కలప స్మగ్లర్లు గుర్తించాలి. అడవుల నరికివేత మానుకుని ప్రత్యామ్నాయ ఉపాధి మార్గాలు చూసుకునే వారికి ప్రభుత్వం సహకరిస్తుంది. లేని పక్షంలో తీవ్రంగా శిక్షిస్తుంది. ఇందుకోసం ప్రభుత్వం అటవీ చట్టాలను మరింత కఠినతరం చేయబోతున్నది. పర్యావరణ పరిరక్షణ కోసం పెద్ద ఎత్తున అమలు చేస్తున్న తెలంగాణకు హరితహారం కార్యక్రమంలో ప్రజలంతా ఉద్యమ స్ఫూర్తితో భాగస్వాములు కావాలని పిలుపునిస్తున్నాను.

పారిశ్రామికాభివృద్ధి :

61. రాష్ట్రంలో పరిశ్రమల స్థాపనకోసం ముందుకువచ్చే వారికి టి.ఎస్-ఐ.పాస్ సింగిల్ విండో విధానం ఎంతో ఆకర్షణీయంగా ఉంది. కేవలం 15 రోజుల్లోనే అన్ని రకాల అనుమతులు పరిశ్రమల స్థాపనకు లభిస్తున్నాయి. ఇప్పటి వరకు 1.41 లక్షల కోట్ల రూపాయల పెట్టుబడులతో కూడిన 8,419 పరిశ్రమలకు అనుమతులు ఇవ్వటం జరిగింది. దీంతో 8.58 లక్షల ఉద్యోగాల కల్పనకు అవకాశం ఏర్పడింది.

ఐ.టి రంగంలో బలీయమైన శక్తిగా తెలంగాణ :

62. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఐ.టి రంగంలో బలీయమైన శక్తిగా ఎదిగింది. ప్రపంచంలో హైదరాబాద్ ప్రముఖ ఐ.టి హబ్ గా గుర్తింపు పొందింది. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం రూపొందించిన నూతన ఐ.టి విధానంతో పాటు, సింగిల్ విండో పారిశ్రామిక అనుమతుల విధానం వల్ల ఐ.టి రంగంలో గణనీయమైన పెట్టుబడులు రావడం ప్రారంభమైంది. ఎన్నో దిగ్గజ కంపెనీలు తెలంగాణలో పెట్టుబడులు పెడుతున్నాయి. అంకుర పరిశ్రమలను ప్రోత్సహించేందుకు ఏర్పాటుచేసిన టి-హబ్ దేశవ్యాప్తంగా సంచలనం సృష్టించింది. ఐ.టి ఎగుమతులు ఈ ఏడాది లక్ష కోట్ల రూపాయలకు చేరుకున్నాయి. ఐ.టి. పరిశ్రమను రాష్ట్రంలోని ఇతర నగరాలకు విస్తరించడంలో రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సఫలమవుతోంది.

సజావుగా శాంతిభద్రతలు :

63. పోలీసు శాఖను బలోపేతం చేయడం వల్ల సమర్థవంతంగా శాంతిభద్రతల పరిరక్షణ జరుగుతున్నది. చరిత్రలో ఎన్నడూ లేనంత ప్రశాంతంగా జనజీవనం సాగుతున్నది. అభివృద్ధిలో శాంతి భద్రతలకున్న ప్రాధాన్యతను గుర్తించి, ప్రభుత్వం పోలీసు శాఖకు అత్యధిక బడ్జెట్ కేటాయించింది. హైదరాబాద్ లో త్వరలోనే అంతర్జాతీయ స్థాయి పోలీస్ కమాండ్ అండ్ కంట్రోల్ సెంటర్ ప్రారంభం కానున్నది. పేకాట, గుడుంబా వంటి దురాచారాలను పోలీస్ శాఖ సమర్థవంతంగా అరికట్టగలిగింది. డ్రగ్స్, కల్తీల నిరోధానికి ఉక్కుపిడికిలి బిగించింది. మహిళలకు భద్రత కల్పించడం కోసం షి టీమ్స్ విశేష కృషి చేస్తున్నాయి.

స్వీయ ఆదాయంలో స్థిరమైన వృద్ధి :

64. తెలంగాణ రాష్ట్రం దేశంలో మరే రాష్ట్రానికి సాధ్యం కాని రీతిలో స్థిరమైన ఆదాయాభివృద్ధి రేటు సాధిస్తున్నది. తెలంగాణ ఏర్పడిన తర్వాత మొదటి నాలుగు సంవత్సరాల్లో స్వీయ ఆదాయంలో (S.O.T.R) 17.17 శాతం వార్షిక సగటు వృద్ధి సాధించి, దేశంలో అగ్రస్థానంలో నిలిచింది. కఠినమైన ఆర్థిక క్రమశిక్షణ పాటించడం వల్ల, అవినీతి నిరోధానికి పటిష్టమైన విధానాలు అమలు చేయడం వల్ల ఈ ఆదాయాభివృద్ధి సాధ్యమవుతున్నది.

అత్యధిక మూలధన వ్యయం :

65. మొత్తం వ్యయంలో మూలధన వ్యయ శాతం (క్యాపిటల్ ఇన్వెస్ట్‌మెంట్) పరంగా చూస్తే దేశంలోనే తెలంగాణ ప్రథమ స్థానంలో నిలుస్తుంది. 2016-17 సంవత్సరం ప్రకారం తెలంగాణ రాష్ట్ర మొత్తం వ్యయంలో మూలధన వ్యయం 28.2 శాతంగా ఉంది.

66. తెలంగాణ ప్రభుత్వం అభివృద్ధి కార్యక్రమాల కోసం నిధులను ఎంత సమర్థవంతంగా వినియోగిస్తున్నదో చెప్పడానికి ఒక పోలికను ఈ సభ ముందుంచుతున్నాను.

67. ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో మొత్తం 23 జిల్లాలకు కలిపి 2004-05 నుంచి 2014 వరకు అనగా పది సంవత్సరాల్లో మొత్తం మూలధన వ్యయం (క్యాపిటల్ ఇన్వెస్ట్‌మెంట్) 1,29,683 కోట్ల రూపాయలు, అదే సమయంలో తెలంగాణలోని పది జిల్లాలకు చేసిన వ్యయం కేవలం 54,052 కోట్ల రూపాయలు మాత్రమే. కానీ 2014 నుంచి 2019 వరకు తెలంగాణ రాష్ట్రంలో కేవలం నాలుగున్నరేళ్లలో 1,68,913 కోట్ల రూపాయల మూలధన వ్యయం జరిగింది. ఇది ప్రభుత్వం సాధించిన ప్రగతికి నిదర్శనం. ఈ స్ఫూర్తిని ఇదే విధంగా కొనసాగిస్తామని సవినయంగా సభకు తెలియచేస్తున్నాను.

రెండు రెట్లు పెరిగిన జిఎస్డీపి వృద్ధిరేటు:

68. రాష్ట్ర ఏర్పాటుకు ముందు రెండు సంవత్సరాలలో, స్థిర ధరల వద్ద జిఎస్డిపి వృద్ధి రేటు కేవలం 4.2 శాతంగా ఉంది. 2017-18 నాటికి ఈ వృద్ధిరేటు రెండు రెట్లు మించి 10.4 శాతంగా నమోదైంది. ఈ గణాంకాలను స్వయాన కేంద్ర గణాంక సంస్థ వెల్లడించింది.

ఓట్ ఆన్ అకౌంట్ ప్రవేశ పెట్టడానికి కారణం :

69. ప్రభుత్వం ఈ సారి ఓట్ ఆన్ అకౌంట్ బడ్జెట్ ను ప్రవేశపెట్టడానికి ప్రత్యేక కారణాలున్నాయి. రాష్ట్ర ఏర్పాటు సమయంలో రాష్ట్రానికి రాబడిని పెంచటం, అవసరాలను తీర్చుకోవడం ఎలా అనే అంశాలపై స్పష్టమైన అంచనాలు లేవు. దాదాపు ఐదు సంవత్సరాలు పదవీకాలం పూర్తి అయిన తరువాత, ఇప్పుడు రాష్ట్ర ఆర్థిక స్థితి, సామర్థ్యం, ఆర్థిక వృద్ధి, రాష్ట్ర ప్రాధాన్యతలపై పూర్తి అవగాహన ఏర్పడింది.

70. రాష్ట్రంలోని పరిస్థితులను దృష్టిలో పెట్టుకొని రాబోయే ఐదేళ్ల అభివృద్ధికి సంబంధించి ప్రభుత్వం కార్యాచరణను రూపొందించింది. ఈ ప్రణాళిక ప్రకారమే ప్రతీ ఏటా బడ్జెట్లో నిధులు కేటాయించాలని నిర్ణయించింది. ఈ సారి కేంద్ర ప్రభుత్వం ఓట్ ఆన్ అకౌంట్ ప్రవేశ పెట్టింది. వచ్చే ఆర్థిక సంవత్సరంలో కేంద్ర ప్రభుత్వ విధానాలు ఎలా ఉంటాయి? ఏఏ రంగాలకు ఎట్లా కేటాయింపులుంటాయి? వారి ప్రాధాన్యాలేంటి? కేంద్ర ప్రాయోజిత పథకాలు ఎలా ఉండబోతున్నాయి? ఇలాంటి విషయాలపై స్పష్టత లేదు. కేంద్రంలో పూర్తి స్థాయి బడ్జెట్ ప్రవేశ పెడితేనే, రాష్ట్రానికి ఏ రంగంలో ఎంత మేరకు ఆర్థిక సహకారం అందుతుందనే విషయంపై స్పష్టత వస్తుంది. అందువల్లనే ఈ సారి తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం కూడా ఓట్ ఆన్ అకౌంట్ బడ్జెట్ ప్రవేశ పెడుతున్నది. ఎన్నికల తర్వాత కేంద్రంలో ఏర్పడే కొత్త ప్రభుత్వం పూర్తి స్థాయి బడ్జెట్ ప్రవేశపెట్టిన తర్వాత, తెలంగాణ ప్రభుత్వం కూడా మరోసారి పూర్తి స్థాయి బడ్జెట్ ను సంపూర్ణ స్పష్టతతో ప్రవేశపెడుతుందని గౌరవ సభ్యులకు తెలియచేస్తున్నాను.

71. అధ్యక్షా, 2019-20 సంవత్సరానికి సంబంధించిన బడ్జెట్ ప్రతిపాదనలు సభకు సమర్పించదలుచుకున్నాను.

అకౌంట్స్ 2017-18 :

72. రాష్ట్ర అకౌంటెంట్ జనరల్ ధ్రువీకరించిన ఫైనాన్స్ అకౌంట్స్ ప్రకారం 2017-18 సంవత్సరంలో చేసిన మొత్తం వ్యయం 1,43,133 కోట్ల రూపాయలు. మొత్తం రెవెన్యూ రాబడుల విలువ 88,824 కోట్ల రూపాయలు. రెవెన్యూ ఖాతాలో మొత్తం ఖర్చు 85,365 కోట్ల రూపాయలు. రెవెన్యూ మిగులు 3,459 కోట్ల రూపాయలు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం యొక్క మొత్తం వ్యయం 1,43,133 కోట్ల రూపాయలు కాగా ఇందులో మూలధన వ్యయం 23,902 కోట్ల రూపాయలు.

సవరించిన అంచనాలు 2018-19 :

73. సవరించిన అంచనాల ప్రకారం, 2018-19 సంవత్సరానికి వేసిన మొత్తం అంచనా వ్యయం 1,61,857 కోట్ల రూపాయలు. ఇందులో రెవెన్యూ వ్యయం 1,19,027 కోట్ల రూపాయలు కాగా మూలధన వ్యయం 28,053 కోట్ల రూపాయలు. సవరించిన అంచనాల ప్రకారం రెవెన్యూ ఖాతాలో మిగులు 353 కోట్ల రూపాయలు.

బడ్జెట్ అంచనాలు 2019-20 :

74. 2018-19 సంవత్సరానికి 72,777 కోట్ల రూపాయల సవరించిన అంచనాలతో పోలిస్తే 2019-20 సంవత్సరానికి రాష్ట్ర సొంత రెవెన్యూ రాబడుల ప్రతిపాదనలు 94,776 కోట్ల రూపాయలు. 2018-19 సంవత్సరానికి 28,042 కోట్ల రూపాయల సవరించిన అంచనాలతో పోలిస్తే 2019-20 సంవత్సరానికి బడ్జెట్ అంచనాల్లో కేంద్ర ప్రతిపాదిత బదిలీలు 22,835 కోట్ల రూపాయలు. ప్రగతి వద్దు అంచనా వ్యయం 1,07,302 కోట్ల రూపాయలు. కాగా నిర్వహణ వద్దు అంచనా వ్యయం 74,715 కోట్ల రూపాయలు.

2019-20 సంవత్సరానికి మొత్తం ప్రతిపాదిత వ్యయం 1,82,017 కోట్ల రూపాయలు కాగా, ఇందులో రెవెన్యూ వ్యయం 1,31,629 కోట్ల రూపాయలు, కాగా మూలధన వ్యయం 32,815 కోట్ల రూపాయలు. 2019-20 సంవత్సరానికి బడ్జెట్ అంచనాలలో రెవెన్యూ మిగులు 6,564 కోట్ల రూపాయలు. ఆర్థిక లోటు 27,749 కోట్ల రూపాయలు ఉంటుందని అంచనా. ఇది అంచనా వేసిన జిఎస్‌డిపి లో (రాష్ట్ర స్థూల దేశీయోత్పత్తి) లో 2.81 శాతం.

75. రాష్ట్రంలో ప్రస్తుతం అమలు జరుగుతున్న అభివృద్ధి, సంక్షేమ కార్యక్రమాలన్నింటిని యథావిధిగా కొనసాగిస్తూనే, ఎన్నికల్లో ఇచ్చిన హామీ మేరకు కొత్త కార్యక్రమాలను ప్రారంభించడానికి ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకుంటున్నది.

76. ప్రభుత్వం తదేక దీక్షతో తపస్సు వలె పనిచేయడం వల్లనే ప్రజలు గత ఎన్నికలలో తమ నిండు దీవెనలను అందించారు. రాబోయే కాలంలోనూ, ప్రజల ఆకాంక్షలే ప్రాతిపదికగా, ప్రభుత్వం వినూత్న పథకాలతో ముందుకు సాగుతుంది. వచ్చని పంటలతో తులతూగుతూ, అన్ని వర్గాల ప్రజలు సమాన అభివృద్ధిని పొందే బంగారు తెలంగాణ నిర్మాణం కోసం.. మనసా, వాచా, కర్మణా పునరంకితమవుతామని సవినయంగా ప్రకటిస్తున్నాను.

అన్ని రంగాల సమతుల అభివృద్ధి ధ్యేయంగా ప్రతిపాదించిన ఈ బడ్జెట్ ను అమోదించవలసినదిగా గౌరవ సభ్యులను కోరుతున్నాను.

//జైహింద్//

//జై తెలంగాణ//

SPEECH OF SRI KALVAKUNTLA CHANDRASEKHAR RAO, HONOURABLE CHIEF MINISTER WHILE PRESENTING THE VOTE-ON-ACCOUNT BUDGET FOR THE YEAR 2019-20 TO THE TELANGANA STATE LEGISLATURE ON FEBRUARY 22, 2019

Hon'ble Speaker Sir,

Telangana, the twenty ninth State of the Indian Union, is taking firm steps towards being a successful and forward- looking State. In a short period of time, we have overcome several adversities, deepened our social and economic foundations, and have become a model for the rest of the country. In furtherance of our commitment to develop the State on all fronts, I rise to present the Vote-on-Account Budget of the Telangana State for the year 2019-20. This is the sixth Budget of the new State of Telangana.

2. At the time of the formation of the State, it was crisis ridden. There was acute power shortage and unscheduled power cuts forcing the industries to work in shifts resulting in negative growth of the industrial sector. Farming sector was in distress resulting in a very high incidence of farmer suicides, and the economy growing at a very slow pace. Farmers' suicides, stressed rural economy, stalled irrigation projects, tanks in a state of disrepair, successive droughts, migrant labour, non-availability of clean drinking water – this was the face of the State. We were not deterred by the crisis staring at us and the challenging task of addressing it. We acted fast and decisively despite numerous constraints.

3. We started our difficult and challenging journey of rebuilding Telangana and reinventing Telangana. With God's blessings, benign nature and the support of the people of Telangana, the journey has been very rewarding. We have created history by introducing a large number of development and welfare schemes in a very short period of time. I am proud that through a number of welfare and developmental schemes, we were successful in moving from darkness to light by providing uninterrupted and quality power 24×7, addressing farmer distress, taking care of the disadvantaged sections of the society and putting the economy on high growth trajectory. There is nothing more satisfying to me than seeing happiness on the faces of our people. This further strengthens our government's determination to serve the people of Telangana even better.

4. It is a matter of immense pride that within a period of less than 5 years, Telangana has become a trailblazer and a role model for the entire nation. Previously, the Gujarat and Kerala models of development were talked about. Now, the Telangana model of inclusive development has taken center- stage. Our Government has set an unprecedented record by not only fulfilling all the promises in the election manifesto but even delivering more than what was promised. It is no exaggeration to say that every household is getting the benefit from one programme or the other introduced by our Government. The people of Telangana reposed immense trust and gave the TRS party a massive mandate in the recently held elections.

State Economy:

5. The average annual GSDP growth rate of the Telangana region at constant prices in the combined State was barely 4.2% in the two years (2012-13 and 2013-14) immediately preceding the formation of the new State, as compared with the national average of 5.9 per cent. However, after formation of Telangana, the growth rate more than doubled to 10.6 percent in 2018-19. This is an undisputable proof that our Government has done lot more in a very short period of less than five years in putting the economy on a higher growth trajectory.

6. The growth of Gross State Domestic Product (GSDP) at current prices has improved from 14.2% in 2016-17 to 14.3% in 2017-18. Keeping the same trend, this year, Telangana is estimated to grow at 15% in 2018-19 as against country's growth rate of 12.3%. The GSDP of the State during 2018-19 is estimated at Rs.8,66,875 crore.

7. The primary sector of the GSDP at current prices is expected to register a growth rate of 10.9% in 2018-19 This growth can be attributed mainly due to improvement in power situation, rejuvenation of irrigation facilities, distribution of sheep among the Sheppard community, supply of fish seed to the fishermen community and investment support to the farmers.

8. The secondary sector has improved significantly and is likely to register a growth rate of

14.9% at current prices in 2018-19. This growth is because of assured power supply, liberalized industrial policy TS-iPASS, improvements in ease of doing business and availability of skilled manpower. The tertiary sector is likely to register an impressive growth of 15.5%.

9. As per the latest estimates, the State's per capita income at current prices is estimated at Rs.2,06,107 for the year 2018-19, as against Rs.1,81,102 in 2017-18 showing an increase of 13.8%. This is significantly higher than the national growth of 8.6%.

Aasara Pensions:

10. People were helpless due to lack of livelihoods opportunities in the combined State. The previous Governments have given a meagre monthly pension of Rs 75/- for some time and Rs. 200/- per month as old age pension thereafter and indulged in great publicity that they did a lot for the poor. This money was grossly insufficient. After the formation of Telangana, the Government enhanced pensions from Rs. 200/- to Rs.1,000/- per month to the aged and widows and increased the pensions to the differently abled persons to Rs.1,500 per month.

11. As a student, I stayed at the home of a beedi worker in Dubbaka. As I was aware of the agony of these women beedi workers, without any demand from them, we have extended financial assistance of Rs.1000/- per month to beedi workers. A single woman is subjected to lots of difficulties in the society. That is why an amount of Rs 1000/- per month is also being given as financial assistance to them. This has become a great support to these women. Taking a humanitarian view, we have extended pensions to cover those suffering from filariasis. The Aasara pensions are providing support to the helpless and needy. The pensions are directly reaching all the beneficiaries without any middlemen. These pensions have filled them with happiness. All those receiving Aasara pensions consider KCR as a son and God given blessing to them. This is a great fulfilment in my political life. Aasara pensions are closer to my heart. As every paise is being utilised properly, we have promised in the last election that amount given under Aasara would be doubled.

12. In fulfilment of our promise, the Assara pensions now covering aged, widowed, single women, beedi workers, people suffering from filariasis, handloom workers, toddy tappers are proposed to be increased from Rs.1,000 per month to Rs.2,016. For differently abled persons, I propose to increase their monthly pensions from Rs.1,500/- to Rs.3,016/-. We are reducing the age limit for old age pensions from 65 years to 57 years. This will benefit more people. The total outlay proposed towards Aasara pensions is Rs.12,067 crore in 2019-20.

Six Kilograms of Rice:

13. The Government has dispensed with the limit on the rice supplied through ration shops. Now, 6 kgs of subsidized rice is being provided per person without any limit on the number of members in a family. An equally important decision was to supply 'Sanna Biyyam' to all welfare hostels and for the mid-day meal programme in the State.

14. The total outlay proposed in 2019-20 towards food subsidy is Rs.2,744 crore.

Kalyanalashmi / Shhadimubrak:

15. The Members are aware how much burden the marriage of a girl imposes on a poor family. To provide relief to the poor family, Kalyan Laksmi/ Shaadi Mubarak scheme has been introduced. Under this, an amount of Rs.1,00,116/- is being paid at the time of marriage to all poor girls. So far, 3,28,923 were benefited under Kalyan Lakshmi and 1,08,702 women benefited under Shaadi Mubarak.

16. This scheme, apart from providing relief to the poor has almost eliminated the menace of child marriages in the State as it is applicable to girls of above 18 years of age. The total outlay proposed towards Kalyanalakshmi and Shaadi mubrak is Rs.1450 crores in 2019-20.

Unemployment Allowance:

17. Redeeming yet another election promise, the Government proposes to introduce unemployment allowance of Rs.3,016/- per month to the eligible. The details of the scheme are being worked out. Instructions have been given to officials in this regard. An amount of Rs.1810 crore is proposed in the Budget.

SC and ST Development Fund:

18. A Special Development Fund has been created in proportion of the population of SCs and

STs. An enactment has been made to carry forward unspent balances of funds allocated in a year to next year. No State Government in the country could enact such legislation to protect the interests of SCs/ STs in the society. This Act is being implemented effectively for the past two years. In 2019-20, Rs.16,581 crore is proposed for SC Special Development Fund and Rs.9,827 crore for ST Special Development Fund.

Minorities Welfare:

19. In a revolutionary move, the Government has decided to extend all the schemes meant for the welfare of SCs and STs to the poor people belonging to the minority communities. Minorities Development Corporation is working to generate self-employment opportunities. Laying special focus on the education of minorities, the Government has set up 206 residential educational institutions for minorities in the last 4 years. On par with corporate schools, these schools have been set up with international standards. Future generation of minority children will be immensely benefitted from these schools. Every year, Ramzan and Christmas festivals are being celebrated as official festivals. New clothes to about six lakh people are being distributed. The Government is paying honorarium at a rate of Rs.5,000/- per month to Imams and Mouzans working in Mosques. An amount of Rs.2004 crore is proposed for minority welfare.

Agriculture:

20. In terms of the initiatives taken, Telangana has become a trail blazer for the entire nation. The schemes being implemented in Telangana are receiving accolades from all corners of the country. Through Rythu Bhandu, Rythu Bhima, Land Records Updation, Farmers' Coordination Committees and other programmes, the Government has infused confidence in the farming sector. Telangana is considered as a State which is pro-farmer. We will strive hard to meet their expectations. To enable farmers to get remunerative prices for their produce, we will be establishing food processing units State-wide. These will be established in partnership with farmers.

21. Soon after the formation of the State, the Government has decided to revive agriculture sector in Telangana for strengthening rural economy. To provide immediate relief to farmers, our Government has waived crop loans in the first instance. The crop loans of over 35,29,000 farmers amounting to Rs.16,124 crore were paid by the Government to the banks. This was one of the first promises made in 2014 and fulfilled. Seeds and fertilisers are being supplied on time. Waiting in long queues for fertilisers is a thing of the past. Manufacturers of spurious seeds and fertilisers were dealt with a firm hand. Government has undertaken many initiatives to strengthen the Marketing Department. Our government has increased the capacity of godowns considerably. At the time of formation of Telangana State, there was a storage capacity of 4.17 lakh tonnes only. In the last 4 ½ years, our Government has newly constructed 364 godowns which enhanced the storage capacity to 22.50 lakh tonnes. Apart from these immediate measures for relief, permanent steps have been taken. To improve irrigation facilities, massive projects have been taken up. We are renovating tanks which were neglected and destroyed in the combined State. I take immense pride in sharing with this August House that Telangana is the only State in the country to supply free and quality power to farmers 24× 7.

Farm Loan Waiver:

22. This Government will support the farmers till their situation improves. That is why we have made a promise of loan waiver during the recently held elections also. Redeeming our promise, we are proposing to waive off all agriculture term loans up to one lakh rupees, outstanding as on 11th of December, 2018. Towards this, an amount of Rs.6000 crore is proposed.

Investment Support Scheme: Rythu Bandhu

23. Keeping in view the imperative of ensuring timely investment in farm inputs, Telangana Government introduced a novel investment support scheme, named as "Rythu Bandhu". Under this scheme, an investment support of Rs. 8,000 per acre has been extended to all the farmers in the State. Rythu Bandhu is appreciated by the United Nations. This is a matter of pride to all of us. The scheme has been lauded as innovative by economists like Dr. Aravind Subramanian, former Chief Economic Adviser, Dr. Ashok Gulati, former Chairman of the Commission on Agriculture Costs and Prices and Dr. Ramesh Chand, Member, NITI Aayog. Now Rythu Bhandu has become a national agenda. A number of States are implementing this

scheme. But, under the recently introduced Pradhan Mantri Kisan Samman Nidhi (PM-Kisan) by the Government of India, the assistance is much smaller. In State legislatures, media coverage and other fora, this scheme has been considered a Role Model. This is a matter of immense pride to the people that Telangana model of development is being talked about extensively. I am happy to inform the House that the Government has decided to increase investment support under Rythu Bandhu. Currently, the Government is extending investment support of Rs.4,000 per acre per crop season amounting to Rs.8,000 per annum. I propose to increase this support to Rs.5,000 per acre per crop. The total support in a year will be Rs.10,000 per acre. The amount proposed in 2019-20 towards Rythu Bandhu is Rs.12,000 crore.

Rythu Bima:

24. The Government has introduced Rythu Bima to ensure that in the event of an unfortunate death of a farmer, his family should not be on the roads. Under this scheme, in the event of farmer's death due to any cause, the insurance amount of Rs. 5 lakh will be paid to his family within ten days. So far an amount of Rs.5675 has been disbursed to 283 farmers. The Budget provision for Farmer Group Insurance Scheme proposed in 2019-20 is Rs.650 crore.

Land Records Updation Programme :

25. To provide a permanent solution to land disputes and litigations, our Government took up the gigantic and courageous step of comprehensive Land Records Updation Programme (LRUP) in the State. Working day and night, the teams have surveyed and certified/purified 95% of land records as litigation free and up to date. We are working hard to update the remaining land records. With a view to supporting poor farmers, the Government has taken up regularisation of Sada Bainamas. The sale and purchase of land done through Sada Bainamas have been given legal status with their registration by the Government without any charges. Fundamental reforms in registration of lands are being undertaken to make the system transparent. The Government is shortly launching "DHARANI" website with details of all land records in the State which is similar to core banking solution of the commercial banks.

Crop Colonies:

26. The Government has decided to form crop colonies taking into account agro-climatic and environmental conditions and soil types in various districts. In this direction, the Agricultural University and the Agriculture Department are making serious efforts. The objective of the crop colonies is to align the cropping pattern to meet the requirement of people and the international demand. This will help the farmers in getting a remunerative price for their produce. As part of implementing this concept, small, medium and large scale food processing units will be set up in all parts of the State. In these units, it is proposed to make IKP employees, Women Organisations working in the State as partners.

27. With an objective of providing unadulterated food to the people and remunerative prices to farmers, 'Rythu Samanvaya Samithies (Farmer Coordination Committees) have been formed. The intention of the Government is to bring the farmers under a single platform. It is the conviction of our Government that organised farmers will be able to protect their rights on their own. These Committees will also help farmers in getting remunerative prices for their produce and formation of crop colonies.

28. The entire country is appreciating the commitment of the Government towards the farm sector and the expenditure incurred for the development of the sector. As a historic step, an amount of Rs.20,107 crore is proposed in 2019-20 Budget for Agriculture.

Irrigation:

29. The injustice done to Telangana in respect of irrigation sector in the combined State was unprecedented. Our people faced the indignity of being subjected frequent droughts and calamities. In the combined State, many official notifications notified clearly that the share of Telangana in the Krishna and Godavari waters was 1,350 TMC. But no steps were taken to take up projects to utilise our share. To utilise our share in river waters, our Government has taken a firm decision to provide irrigation facilities to one crore twenty five lakh acres and taken up irrigation projects accordingly. Previously, it used to take decades to complete a project. But our Government is able to complete 90% of the works of the projects in 4 ½ years. All the projects have forest, environmental and CWC clearances from respective central government

authorities. Palamuru project has got most of the clearances. The Sita Rama Lift Irrigation project on the Godavari river is progressing rapidly to make Khammam agriculturally prosperous. The Central Water Commission and recently the Fifteenth Finance Commission visited the Kaleswaram project and appreciated and lauded the pace of works. Our Government is making effort to provide irrigation through Kaleswaram by the monsoon season. The Government is determined to complete all irrigation projects in the next five years.

Mission Kakatiya:

30. Through Mission Kakatiya, 20,171 tanks have been rejuvenated. Water storage has increased in all these tanks and ground water recharge has dramatically improved. Mission Kakatiya has won accolades across the country.

31. To fill up all the tanks, the system of chain of tanks is being revived. We have prepared an action plan to fill up alltanks in the State through chain linkages. There are 27,800 tanks under 12,150 chain tanks. Plans are ready to take water from the first to the last tank through canals. Shortly, we will take up these works to fill up all tanks. The tanks will now have multiple sources to feed them; rain water, water coming from projects through lift irrigation and from tanks in the upstream and stagnant water. It is proposed to provide an allocation of Rs.22,500 crore for Irrigation.

Reviving Rural Economy:

32. The rural economy of Telangana was totally destroyed in the combined State. Social life was disrupted. Driven by the distress, people who had the skills and proficient in their caste-based occupations had to leave the villages in search of livelihood in cities and other countries. In such a situation, the Government formulated a special plan to provide support to these occupations and to revive their activities

Sheep Breeding:

33. Government has formulated and implementing an important scheme to improve the incomes of Sheep breeding communities. Each sheep rearing family is supplied 20 female sheep and one male sheep with 75 per cent subsidy. So far, 3,58,000 people have befitted from this. These sheep so far have given birth to 55 lakh baby sheep. The benefit reaped by the Golla and Kuruma communities is Rs.2,600 crore.

Fish Farming (Pisciculture):

34. Gangaputra, Mudiraj, Boya and Bantu communities depend on fish farming for their livelihood. There are enough water resources for fish farming in the State. So far 128 crore fish seedlings and 4.27 crore prawn seed have been distributed freely.

Encouraging Other Occupations:

35. Nayee brahmins and Rajaka community provide important services to the society and they are being extended assistance by the Government. Viswakarma community consisting of ousula, kammari, kanchari, vadrangi, shilpakarulu, mera who stitch clothes and all other artisan communities would be given necessary financial assistance and tool kits. The tree tax on toddy trees was abolished for the benefit of kallu geetha artisans.

Welfare of Handloom Workers:

36. The Government has adopted a three-pronged strategy to address the difficulties being faced by the handloom workers. This strategy consists of first, the Government placing orders witthe handloom workers for its requirements, second, providing subsidy on yarn and chemicals and third providing marketing facilities.

37. Government is taking steps to modernise power looms. The Government has convinced the management to provide a monthly wage not below Rs.15,000 per month to each power loom worker. By placing orders for sarees distributed during

Bhatukamma, Ramzan and Christmas festivals with handloom workers, they are assured of year long work. The work on the Warangal Mega Textile Park and Apparel Park in Sircilla is progressing at brisk pace.

MBC Corporation:

38. For the welfare of nomadic and the most backward classes, the Government has established the MBC Corporation. An amount of Rs.1,000 crore is proposed for this Corporation.

Energy:

39. The Government solved the power crisis within the shortest possible time. Within nine months of its formation, the Government is able to ensure 24 hour uninterrupted quality power. To make the state power surplus, we are going ahead with the enhancement of power generation to 28000 MW. We have completed KTPS 800 MW power plant within a record period of 42 months. The generation of electricity started in this plant. The Bhadradri Power Plant, with a generation capacity of 1080 MW is expected to commence its generation very shortly. Work is at brisk pace for the completion of 4000 MW Yadadri ultra mega power plant. We have set a target of creating 5000 MW solar power capacity. Of this, 3,613 MW power has already become available. After Karnatka, Telangana stands at number two position in Solar power. At the time of the formation, the installed capacity of the generation was only 7,778 MW. Within four and half years, a generating capacity of 16,503 MW has come into operation with consistent efforts put in by the government. As per the assessment made by the Central Electricity Authority, Telangana stands at number one position in per capita consumption of electricity. In the Human Development Index, electricity consumption is considered as an important variable. This is a matter of pride that our state stands at number one position in the per capita consumption of electricity.

Mission Baghiratha:

40. In an unprecedented manner, the Government of Telangana took up Mission Baghiratha to provide treated drinking water to every household in the state. The Mission provides treated drinking water to all the villages, municipalities and habitations in the state. So far, all the households in 19,750 habitations are receiving drinking water through the pipes fitted with taps. In other municipalities and villages, the works are nearing completion. I am happy to share with you that we are expecting to supply water to the remaining habitations by the end of April 2019.

Double Bed-room Houses:

41. In the implementation of the scheme - Housing for All, Telangana has set an example for entire nation. Telangana is the first state to build the houses entirely at government cost and allotting to the eligible poor. Under the 2 BHK scheme, the government so far sanctioned 2,72,763 houses. Along with construction of these houses, the government have decided to provide assistance to those intending to construct houses in places owned by them. Selection of beneficiaries is being done in a very scientific and transparent manner.

Roads:

42. Roads are an important means of transport. The government has formulated definite plans to improve the quality of roads. At the time of the formation, the road length under National Highways was only 2,527 KMs. Today, we have 5,677 KMs of National Highways. The addition to the National Highways after the formation of state is 3,150 KMs. Taking into account, the pace of development in Hyderabad, we have decided to lay 340 KMs long Regional Ring Road with international standards outside the existing Outer Ring Road.

43. The government have decided to renovate the existing roadways in the state. We will be working in mission mode to repair all roads and make them look like a mirror. A decision has also been taken to lay BT roads to all the 12,751 gram panchayats.

Education:

44. Telangana government firmly believes that the standards of life will improve significantly only with the availability of quality education and health facilities. As these are important components in the Human Development Index, the government is giving utmost priority to the development of these sectors.

45. As a part of providing free KG to PG education, we have started residential schools and colleges in a big way. Before the formation of Telangana, there were only 296 residential schools for SC, ST, BC and Minority community students with meagre facilities. After the formation of the state, we have achieved a record by establishing 542 new residential schools. In 2019-20, we propose to establish 119 more residential schools for BCs. For SC, ST girl students, government have started 51 degree colleges. In residential schools, the government is spending on an average Rs. 1.00 lakh per student per annum on good food, accommodation and provision of other facilities. For all the eligible students going abroad for higher studies, Rs. 20.00 lakh assistance is being provided.

Public Health:

46. The facilities in government hospitals have been improved significantly to provide quality health care to the poor. Necessary equipment, medicines are being provided in the government hospitals. In the combined state, the allocation for medicines in the then 10 districts of Telangana was only Rs. 146 crore. The Telangana government has tripled the allocation to Rs.440 crore. Dialysis centres have been established in 40 government hospitals. MRI, CT scan, digital radiology, 2D echo and other modern equipment are made available in government hospitals. The number of ICU centres in district and area hospitals has been increased. The Government of India has declared that the Government of Telangana is one of the three states which provide high quality health care.

47. We are expanding in the city of Hyderabad. The government is starting Basthi davakanas for every 10,000 population so that the poor people are not deprived of health care. So far 40 Basthi davakanas are in operation. In these, primary health care, diagnostic facilities and medicines are made available free of cost.

48. In order to expand Health education and Health care, the government has sanctioned 4 new medical colleges. The Colleges at Siddipet and Mahabubnagar have already started functioning. The medical colleges at Suryapet and Nalgonda will start functioning from next year. The government is providing "Paramapada" vehicles to transport the dead bodies to their places of residence free of cost. No other state in this country provides such facility.

KCR Kits:

49. It is critical to take care of the pregnant women. The necessity to go for work during the pregnancy may result in risk of life to the mother and the child. To avoid this kind of situation, the government have decided that the wages foregone by the pregnant women will be made good by the government. The KCR kit programme has taken birth from this concept. KCR kit has three objectives. The first objective is to eliminate unnecessary C-section surgeries. The second objective is to reimburse the income foregone during the pregnancy. The third objective is to eliminate infant as well as maternal mortality.

50. Under the KCR kit scheme, an assistance of Rs.12,000 is being paid to the poor pregnant women undergoing deliveries in the government hospitals. In case of a female child, an additional assistance of Rs. 1000/- is being provided. In addition, a kit consisting of 16 items needed for a new born child and mother at a cost of Rs.2000/- is also being provided. As a result of the implementation of this programme, the percentage of deliveries in government hospitals has increased from 33% to 49%. At the time of the formation of the state, the infant mortality rate was 39 per 1000. Today, it has come down to 28. The maternal mortality rate has come down from 91 to 70.

Kanti Velugu:

51. With a view to create awareness among the people about eye care and to provide eye testing at the door step of the people, the government has started Kanti Velugu programme. This programme is going on very successfully. So far, eye testing have been done covering 1.52 crore people in the state. Spectacles have been provided to 50 lakh people. Arrangements have been made for free surgeries to those detected with cataract, glaucoma, retinopathy and cornea disorders. There is no other state in the country where there is such a massive programme of eye camps to cover the entire population in such a short period.

ENT – Dental Care:

52. On the lines of Kanti Velugu, we have promised to organise special camps throughout the State for detecting ailments related to Eye, Nose, Throat and Dental. Towards fulfilment of this promise, Government is making all arrangements. An amount of Rs.5536 crores is proposed in this budget for the health sector.

Administrative Reforms:

53. We have implemented revolutionary administrative reforms successfully. There is no other state in the country where such reforms have taken place in such a short time. Firstly, we have reorganised the then 10 districts into 31. Recently, we have formed two more new districts of Narayanapeta and Mulugu. We have increased the number of revenue divisions from 43 to 69. Number of Mandals has also been increased from 459 to 584. In addition to 68 existing municipalities, we have formed 68 new municipalities. At present, there are 136 municipalities and 6 corporations. With the formation of 4,383 new gram panchayats,

the number of gram panchayats has increased to 12,751.

54. In order to provide better law and order, the government has created new police commissionerates. At the time of the formation of the state there were only two. The government has newly created 7 police commissionerates. New police sub-divisions, circles and police stations have also been created. The increase in the number of police sub divisions is 139 to 163 and the increase in the number of circles is from 688 to 717. The number of police stations has gone up from 712 to 814.

Thandas as Gram Panchayats:

55. There has been a demand for the conversion of Thandas into Gram Panchayats under the banner "Our Thandallo our local governance" and "Our Goodallo our local governance". Various political parties have promised in their manifestos, but, the demand remained unfulfilled. The Government of Telangana has made their dream for self-governance a reality. The government has converted 1,117 Thandaalu and Goodaalu into Gram Panchayats. As 1,281 habitations are in scheduled areas, these have been reserved only for STs. Taking into account the ST population in villages, 688 villages have been reserved for STs. As a result, in the recently held Gram Panchayat elections, as many as 3,146 STs have been elected as Sarpanches. It is a record of sorts in Indian history that our Government has taken such a progressive measures of assigning village administration to the STs.

New Panchyat Raj Act:

56. Mahatma Gandhi expressed the view that the true spirit of India lies in villages. Previous Governments have neglected the development of villages. Village self rule has remained a dream. To put into practice the goal of village self rule as envisaged by Mahatma Gandhi, our Government has taken concrete steps. The government has enacted a new Panchayat Raj Act. This Act enables assignment of functions and resources and makes the Gram Panchayats accountable for improving greenery and cleanliness in villages. The Act also provides for action for those not performing their duties. The government is working towards converting villages into model villages.

Resources to Gram Panchayats :

57. The government has prepared a plan to ensure that the villages do not suffer for want of funds. Government intends to ensure proper use of the Central Finance Commission grants, Grants under MGNAREGA and own resources of Panchayats. As per the recommendations of the 14th Finance Commission, Rs. 806/- will be available on a per capita basis to Gram Panchayats. Thus, 2.20 crore rural population, Finance Commission grants is likely to be Rs. 1,628 crore in 2019-20. To this amount, we are adding transfers based on the recommendations of the State Finance Commission. The State Finance Commission has recently given an interim report recommending Rs.1400 crore for rural local bodies and Rs.900 for urban local bodies. But taking into account the requirements of the funds for the development of the villages, we have decided to give additional assistance to the Gram Panchayats in excess of the amount recommended by the State Finance Commission. Government has decided to give Rs.1,628 crore to Gram Panchayats, matching a similar amount from the Central Finance Commission. As a result, the villages will be receiving Rs.3,256 crore in 2019-20 from the recommendations of the Central and State Finance Commissions. This amounts to Rs. 1,606 per capita. Even a village with 500 population will get Rs. 8.00 lakhs. In addition, under MGNAREGA, an amount of Rs. 4,000 crore will be available to the rural population. Through the levy of taxes, Gram Panchayats will be able to raise Rs.700 crore in 2019-20. From these three sources, the total amount available to Gram Panchayats will be Rs.8,000 crore. During the 5 year period, the total resources available to villages will be Rs.40,000 crore. Previously, villages did not receive this kind of amount. We expect that the newly elected Sarpanches and Ward Members will make use of this opportunity and work towards development of villages with dedication and determination. I appeal to the people to become partners in realising the goal of modern villages.

Urban Development :

58. The urban population is increasing day-by-day. The government has formulated a

comprehensive action plan to provide basic facilities in consonance with the growth of population. We are developing master plan for Hyderabad and all the cities in the state. Efforts are on to make Hyderabad a Global City.

Harita Haaram :

59. As a result of negligence in the combined state, there was destruction of forests in Telangana. The greenery has come down significantly and environmental problems have arisen. With a view to increase the green cover to 33% of the geographical area, the government has taken up "Telanganaku Harita Haaram" programme. This programme has three objectives; viz., (1) protection of existing projects, (2) rejuvenation of denuded forests and (3) taking up of social forestry on a large scale.

60. Towards realisation of this goal, the government has decided to take stern action against people smuggling wood from forests. It is time that the smugglers realize that their activities will invite huge punishments. The government will assist those smugglers who are looking for alternative livelihoods. The government is going to make stern laws to impose severe punishments to the smugglers. I appeal to the people of Telangana to come forward and participate in Harita Haaram with enthusiasm and zeal.

Industrial Development:

61. The TS-iPASS single window system is very attractive for those planning to establish industries in Telangana. All the permissions are available within a short period of 15 days. So far, 8,419 industrial units have been given all the permissions involving a total investment of Rs.1.41 lakh crore. With this, potential employment opportunities for 8.58 lakh people have been created.

IT Sector – Strength of Telangana:

62. Telangana has grown in strength in the IT sector. Hyderabad has been recognised as a major IT Hub all over the world. With the new IT Policy and Single Window Industrial Policy, significant investments are taking place in the state in IT sector. Many IT majors are investing in Telangana. Starting of T-HUB to promote Start-Ups has created a sensation all over the country. IT exports from the state have reached Rs.1.00 lakh core this year. The government is succeeding in taking the IT industry to the other parts of the state.

Law and Order:

63. With the strengthening of the Police department, there is no law and order problem in the state. There is unprecedented peaceful atmosphere in the state. Recognising the importance of the law and order, the government has increased the allocation to the Police department. Shortly, the Police Command and Control Centre with international standards will become operational. The police has arrested incidents of gambling and boot-legging effectively. Adulteration and peddling of drugs are dealt with an iron-hand. To protect women, the SHE teams are working very efficiently.

Steady Growth in State's Own Revenue:

64. Telangana is growing by leaps and bounds in its States Own Tax Revenue in comparison with others. The average SOTR growth rate in the first four years after formation is 17.71% and Telangana stands number one in the country. Prudent fiscal management and clamping down on corruption are the main reasons for growth.

Huge capital expenditure:

65. If we look at capital expenditure as a proportion of total expenditure, Telangana leads the country. In 2016-17, this was at 28.2%.

66. I would like to present an example of effective utilisation of funds by Telangana before the house.

67. In united Andhra Pradesh, the total capital expenditure on 23 districts, from 2004-05 to 2014 was Rs 1,29,683 crore. The capital expenditure incurred on Telangana region was only Rs. 54,052 crore during the same period. But in a short period of four and half years from 2014 to 2019, the capital expenditure stands at Rs 1,68,913 crore. This is a symbol of progress and I humbly submit to the August House that we would like to keep the same spirit.

GSDP growth rate doubled after Telangana formation:

68. The growth rate of GSDP, at constant prices, was 4.2% in the two years prior to state

formation. By 2017-18, this accelerated by more than twice to 10.4%. These are based on the published figures of Central Statistical Organisation.

Why Vote on Account Budget:

69. There are special reasons as to why vote on account budget is being presented. When the state was formed, we did not have an idea about the size of the economy, its growth rate and its tax base. The resource envelope was difficult to assess. After a period of five years, we have a very clear idea of the size of the economy, its dynamics, priorities for expenditure.

70. Keeping the situation of the state in view, a medium-term development and expenditure plan is prepared. From that only, the next five annual budgets would be prepared. Union Government introduced a vote on account budget for the next year. There is no clarity as to what the priorities forexpenditure would be, policies, centrally sponsored schemes etc. Once the full budget is introduced, then only there would be clarity in these matters. The quantum of allocation to each state would also be clear by then. That's the main reason for our state to introduce the vote on account budget. After the formation of new Government at the Centre, post general elections, there would be a full budget introduced at the union level. I am informing the Hon'ble members that we will also introduce full-fledged budget with complete clarity at that time.

71. Mr. Speaker sir, I now present the Budget Estimates for the year 2019-20.

Accounts 2017-18:

72. As per the Finance Accounts of the State Government certified by the Accountant General, the total expenditure in 2017-18 is 1,43,133 crore. The revenue receipts are Rs.88,824 crore. The expenditure on revenue account is Rs.85,365 crore. The revenue surplus is Rs3,459 crore. The total expenditure of the state is Rs1,43,133 crore and capital expenditure is Rs23,902 crore.

Revised Estimates 2018-19:

73. As per the Revised Estimates, the total expenditure in 2018-19 is estimated at Rs.1,61,857 crore. Of this, revenue expenditure is Rs.1,19,027 crore while capital expenditure is Rs.28,053 crore. The estimated surplus on revenue account Rs.353 crore.

Budget Estimates 2019-20:

74. State's own revenues for BE of 2019-20 are at Rs.94,776 crore in comparison with RE of 2018-19 at Rs.72,777 crore. Transfers from the Centre as per BE 2019-20 is Rs.22,835 crore, while in RE 2018-19 these are estimated at Rs.28,042 crore. The Pragati Paddu proposed is at Rs1,07,302 crore and Niravahana Paddu is at Rs.74,715 crore. The estimated total expenditure in 2019-20 is Rs.1,82,017 crore. Of this, revenue expenditure is Rs.1,31,629 crore and capital expenditure is Rs.32,815 crore. In 2019-20 the estimated revenue surplus is Rs.6,564 crore and fiscal deficit is Rs.27,749 crore. The fiscal deficit is 2.81 percent of GSDP.

75. While continuing all the development and welfare schemes, Government proposes to introduce new schemes as per the promises made during the elections.

76. Government worked with intense focus and delivered programs like a sacred duty. The blessings of the people are a vote on the performance. In future too, people's aspirations will guide us to introduce innovative schemes. Bangaru Telangana- where verdant green crops are swaying in the wind, where there is inclusive growth – is our goal and we rededicate ourselves towards that noble goal. The Budget proposed will lead to balanced development of all sections. I commend the Budget for the approval of the August House.

// Jai Hind///

// Jai Telangana //

مرکز نگاہ بن چکا ہے۔ ہماری حکومت نے انتخابی منشور میں کئے گئے تمام وعدوں کی نہ صرف تکمیل کرتے ہوئے بلکہ ان وعدوں سے بھی کہیں زیادہ فوائد ہم پہنچاتے ہوئے غیر معمولی ریکارڈ قائم کیا ہے۔ یہ کہنا مبالغہ نہیں ہے کہ ہماری حکومت کی جانب سے شروع کردہ کسی نہ کسی پروگرام سے ہر خاندان مستفید ہو رہا ہے۔ تلنگانہ کے عوام نے بھرپور اعتماد کا اظہار کیا ہے اور حال ہی میں منعقدہ انتخابات میں ٹی آر ایس پارٹی کو بھاری اکثریت سے منتخب کیا۔

ریاستی معیشت:

۵۔ مشترکہ ریاست میں مستقل قیمتوں پر تلنگانہ علاقہ کی اوسط سالانہ جی ایس ڈی پی کی شرح ترقی نئی ریاست کی تشکیل سے عین قبل کے دو سال (۱۳-۲۰۱۲ اور ۱۴-۲۰۱۳) میں قومی اوسط ۵ فیصد کے مقابل صرف ۲،۲ فیصد تھی۔ تاہم تلنگانہ کی تشکیل کے بعد ترقی کی شرح ۱۹-۲۰۱۸ میں دوگنی سے بھی زیادہ ۱۰،۶ فیصد ہوگئی۔ یہ ناقابل اختلاف ثبوت ہے کہ ہماری حکومت نے پانچ سال سے بھی بہت کم مدت میں معیشت کو اعلیٰ ترقی کی راہ پر گامزن کرنے کے لئے بہت کچھ کیا ہے۔

۶۔ موجودہ قیمتوں پر مجموعی ریاستی گھریلو پیداوار (جی ایس ڈی پی) کی ترقی سال ۱۷-۲۰۱۶ میں ۱۴،۲ فیصد سے ۱۸-۲۰۱۷ میں ۱۴،۳ فیصد تک بہتر ہوئی۔ اسی رجحان کو برقرار رکھتے ہوئے، اس سال، ملک کی شرح ترقی ۱۲،۳ فیصد کے بالمقابل تلنگانہ کی شرح ترقی ۱۹-۲۰۱۸ میں ۱۵ فیصد متوقع ہوگی۔ سال ۱۹-۲۰۱۸ کے دوران ریاست کے جی ایس ڈی پی کا تخمینہ ۸،۶۶،۸۷،۵ کروڑ روپئے کیا گیا ہے۔

۷۔ موجودہ قیمتوں پر جی ایس ڈی پی کا ابتدائی شعبہ سال ۱۹-۲۰۱۸ میں ۱۰،۹ فیصد کی شرح ترقی درج ہونے کی توقع ہے۔ یہ شرح ترقی بنیادی طور پر برقی صورتحال میں بہتری، آبپاشی سہولیات کی بحالی، چیواہوں میں بھیڑوں کی تقسیم، ماہی گیر طبقہ میں تخم ماہی کی سرپرائی اور کسانوں کو سرمایہ کاری امداد کا نتیجہ ہے۔

۸۔ ثانوی شعبہ میں قابل لحاظ ترقی ہوئی ہے اور سال ۱۹-۲۰۱۸ میں موجودہ قیمتوں پر ۱۴،۹ فیصد کی شرح ترقی درج ہونے کی توقع ہے۔ یہ ترقی یقینی برقی سرپرائی، آزادانہ صنعتی پالیسی ٹی ایس۔ آئی پاس، کاروبار کو آسان بنانے میں بہتری اور ہنرمند افراد کی دستیابی کا نتیجہ ہے۔ شعبہ ثالث میں ۱۵،۵ فیصد کی متاثر کن ترقی درج ہونے کی توقع ہے۔

تلنگانہ ریاستی مقننہ میں سال ۲۰-۲۰۱۹ کی بابت ۲۲ فروری ۲۰۱۹ کو علی الحساب موازنہ پیش کرتے ہوئے عزت مآب وزیر اعلیٰ کلواکنتلہ چندر شیکھر راؤ کی تقریر

عزت مآب اسپیکر صاحب!

ہندوستان کی انتیسویں ریاست تلنگانہ، کامیاب اور ترقی پسند ریاست بننے کی سمت ٹھوس اقدامات کر رہی ہے۔ ہم مختصر مدت میں کئی مشکلات پر قابو پائے، ہماری سماجی و معاشی بنیادوں کو مستحکم کیا اور باقی ملک کے لئے مثالی نمونہ بن گئے۔ تمام محاذوں پر ریاست کو ترقی دینے کے ہمارے وعدے کے تسلسل میں 'تلنگانہ ریاست کا علی الحساب موازنہ برائے سال ۲۰-۲۰۱۹ پیش کرنے کی سعادت حاصل کر رہا ہوں۔ نئی ریاست تلنگانہ کا یہ چھٹواں موازنہ ہے۔

۲۔ ریاست کی تشکیل کے وقت وہ بحران سے دوچار تھی۔ برقی کی شدید قلت اور بے قاعدہ برقی کٹوتی کے سبب صنعتوں کو شفٹس میں کام کرنے پر مجبور ہونا پڑ رہا تھا جس کے نتیجہ میں صنعتی شعبہ میں منفی ترقی ہوئی، زرعی شعبہ مصائب کا شکار تھا جس کی وجہ سے کسان بڑی تعداد میں خودکشی کر رہے تھے اور معاشی ترقی نہایت سست رفتار تھی۔ کسانوں کی خودکشیاں، دیہی معیشت پر دباؤ، آبپاشی پراجکٹس کا تعطل، تالابوں کی ابتر حالت، مسلسل خشک سالی، مزدوروں کی نقل مقامی، صاف پینے کے پانی کی عدم دستیابی ۔ ریاست کی یہ تصویر تھی۔ ہم جس بحران سے دوچار تھے اس سے متزلزل نہیں ہوئے اور اس سے نمٹنے کا جیالنج قبول کیا۔ ہم نے بے شمار رکاوٹوں کے باوجود، جلانہ اور فیصلہ کن اقدامات کئے۔

۳۔ ہم نے تلنگانہ کی تعمیر نو اور تزئین نو کے مشکل ترین اور جیالنجوں سے بھرے سفر کا آغاز کیا۔ خدا کی عنایت، قدرت کی مہربانی اور تلنگانہ کے عوام کی مدد سے یہ سفر نہایت نتیجہ خیز رہا ہے۔ ہم نے بے حد مختصر مدت میں بہ کثرت ترقیاتی و بہبودی اسکیمات شروع کرتے ہوئے تاریخ رقم کی۔ مجھے فخر ہے کہ متعدد فلاحی اور ترقیاتی اسکیمات کے ذریعہ ہم نے بلاخلل اور معیاری برقی کی ۷x۲۴ سرپرائی، کسانوں کی پریشانی کو دور کرتے ہوئے، سماج کے محروم طبقات پر خصوصی توجہ اور معیشت کو اعلیٰ ترقی کی سمت گامزن کرتے ہوئے تاریکی سے روشنی کی سمت کامیاب پیش قدمی کی ہے۔ ہمارے عوام کے چہروں پر خوشی دیکھنے سے زیادہ سکون اور اطمینان کی بات میرے لئے کچھ اور نہیں ہے۔ اس سے تلنگانہ کے عوام کی مزید بہتر انداز میں خدمت انجام دینے کے لئے حکومت کا عزم مزید مستحکم ہوا۔

۴۔ یہ نہایت فخر کی بات ہے کہ ۵ سال سے بھی کم مدت کے اندر ہی تلنگانہ تمام ملک کے لئے مثالی نمونہ اور رجحان ساز بن گیا ہے۔ ماضی میں گجرات اور کیرالہ کو ترقی کا مثالی نمونہ کہا جاتا تھا۔ اب، تلنگانہ کا شمولیاتی ترقی کا ماڈل

۱۲۔ ہمارے وعدہ کی تکمیل کرتے ہوئے، اب معمرین، بیواؤں، تنہا خواتین، بیڑی ورکرس، فلاریاسس کے متاثرین، ہینڈلوم بنکروں، تاڑی تاسندوں کو دیئے جانے والے آسرا وظائف کو ماہانہ ۱۰۰۰/- روپئے سے ۲۰۱۶/- روپئے کا اضافہ کرنے کی تجویز ہے۔ جسمانی معذورین کے لئے میں ان کے ماہانہ وظائف میں ۱۵۰۰/- روپئے سے ۳۰۱۶/- روپئے تک اضافہ کی تجویز رکھتا ہوں۔ ہم وظیفہ پیرانہ سالی کی حد عمر کو ۶۵ سال سے ۵۷ سال تک کم کر رہے ہیں۔ اس سے مزید افراد کو فائدہ ہوگا۔ سال ۲۰-۲۰۱۹ میں آسرا وظائف کی بابت جملہ مصارف سرمایہ کی تجویز ۱۲۰۶۷ کروڑ روپئے ہے۔

چھ کیلوگرام چاول:

۱۳۔ حکومت نے ارزاں فروشی کی دوکانات کے ذریعہ سربراہ کئے جانے والے چاول پر حد بنادی ہے۔ اب ارکان خاندان کی تعداد کی حد کے بغیر فی کس ۶ کیلوگرام رعایتی چاول فراہم کیا جارہا ہے۔ ایسا ہی ایک اہم ترین پہلو تمام بہبودی ہاسٹلس اور ریاست میں دوپہر کے کھانے کے پروگرام کے لئے 'باریک چاول' کی سربراہی کا تھا۔

۱۴۔ سال ۲۰-۲۰۱۹ میں امدادی غذا کی بابت جملہ مصارف سرمایہ کی تجویز ۲۷۴۴ کروڑ روپئے ہے۔

کلیان لکشمی/شادی مبارک:

۱۵۔ اراکین اس امر سے آگاہ ہیں کہ ایک غریب خاندان پر لڑکی کی شادی کا کس قدر بوجھ عائد ہوتا ہے۔ غریب خاندان کو راحت فراہم کرنے کے لئے کلیان لکشمی/شادی مبارک اسکیم شروع کی گئی۔ اس اسکیم کے تحت تمام غریب لڑکیوں کو بوقت شادی ۱۰۰،۱۱۶ روپئے کی رقم ادا کی جارہی ہے۔ تاحال، کلیان لکشمی کے تحت ۳،۲۸،۹۲۳ اور شادی مبارک کے تحت ۱،۰۸،۷۰۲ خواتین نے استفادہ کیا۔

۱۶۔ اسکیم کے نتیجہ میں غریبوں کو راحت فراہم کرنے کے علاوہ ریاست میں کمسنی کی شادیوں کی لعنت کا بھی تقریباً خاتمہ ہوگیا کیوں کہ یہ ۱۸ سال سے زائد عمر رکھنے والی لڑکیوں کیلئے قابل اطلاق ہے۔ سال ۲۰-۲۰۱۹ میں کلیان لکشمی اور شادی مبارک کی بابت جملہ مصارف سرمایہ کی تجویز ۱۴۵۰ کروڑ روپئے ہے۔

۹۔ حالیہ تخمینہ جات کے مطابق موجودہ قیمتوں پر ریاست کی فی کس آمدنی سال ۱۸-۲۰۱۷ میں ۱،۸۱،۱۰۲ روپئے کے برخلاف سال ۱۹-۲۰۱۸ کی بابت ۲،۰۶،۱۰۷ روپئے کا تخمینہ ہے، جس سے یہ ۱۳،۸ فیصد اضافہ کو ظاہر کرتا ہے۔ یہ قومی شرح ترقی ۸،۶ فیصد سے قابل لحاظ حد تک زیادہ ہے۔

آسرا وظائف:

۱۰۔ مشترکہ ریاست میں عوام ذریعہ معاش کی قلت کے سبب مجبور تھے۔ انہیں سابقہ حکومتیں وظیفہ پیرانہ سالی کے طور پر بہت ہی کم رقم ۷۵ روپئے اور ۲۰۰ روپئے ماہانہ دیتی تھیں اور اس کی بہت زیادہ تشہیر کرتی تھیں کہ انہوں نے غریبوں کیلئے بہت کچھ کیا ہے۔ یہ رقم ناکافی تھی۔ تلنگانہ کی تشکیل کے بعد حکومت نے معمرین اور بیواؤں کے لئے وظائف کو ماہانہ ۲۰۰/- روپئے سے ۱،۰۰۰/- روپئے تک اور معذور افراد کو ماہانہ ۱،۵۰۰/- روپئے تک وظائف بڑھا دیئے ہیں۔

۱۱۔ ایک طالب علم کی حیثیت سے، میں دوباک میں بیڑی ورکر کے مکان پر مقیم تھا۔ چونکہ میں ان خواتین بیڑی ورکرس کے مصائب سے واقف تھا، کسی مطالبہ کے بغیر ہم نے بیڑی ورکرس کو ماہانہ ۱،۰۰۰/- روپئے مالیاتی مدد دی ہے۔ تنہا خاتون کو سماج میں متعدد دشواریوں کا سامنا ہوتا ہے۔ یہی وجہ ہے کہ انہیں مالیاتی مدد کی حیثیت سے ماہانہ ۱۰۰۰/- روپئے کی رقم دی جارہی ہے۔ ان خواتین کے لئے یہ بہت بڑی مدد ہے۔ انسانی ہمدردی کی بنیاد پر ہم نے فلاریاسس کے متاثرین کا احاطہ کرنے کے لئے وظائف کو توسیع دیئے ہیں۔ آسرا وظائف سے مجبور اور ضرورت مندوں کو مدد فراہم ہورہی ہے۔ یہ وظائف کسی درمیانی آدمی کے بغیر تمام استفادہ کنندگان کو راست طور پر پہنچ رہے ہیں۔ ان وظائف نے انہیں خوشیوں سے دوچار کردیا ہے۔ آسرا وظائف پانے والے سبھی افراد کے سی آر کو بیٹے کی طرح سمجھتے ہیں اور خدا نے انہیں مہربانی سے نوازا ہے۔ میری سیاسی زندگی میں یہ ایک بڑی کامیابی ہے۔ آسرا وظائف میرے دل سے قریب ہیں۔ چونکہ ہر پیسہ کا صحیح استعمال ہورہا ہے، ہم نے گزشتہ انتخابات میں وعدہ کیا تھا کہ آسرا کے تحت رقم کو دوگنا کردیا جائے گا۔

زراعت:

۲۰۔ شروع کردہ اقدامات کے لحاظ سے، تلنگانہ تمام ملک کے لئے رجحان ساز بن گیا ہے۔ تلنگانہ میں روبہ عمل لائی جارہی اسکیمات کی ملک کے تمام گوشوں سے ستائش کی جارہی ہے۔ رعیتو بندھو، رعیتو بیمہ، تجدید اراضی ریکارڈ، کسانوں کی رابطہ کمیٹیوں اور دیگر پروگرامس کے ذریعہ حکومت نے زرعی شعبہ میں اعتماد پیدا کیا ہے۔ تلنگانہ کو کسان دوست ریاست سمجھا گیا ہے۔ ہم ان کی توقعات پر پورا اترنے کے لئے سخت جدوجہد کریں گے۔ کسانوں کے لئے ان کی پیداوار کی نفع بخش قیمت حاصل کرنے کا اہل بنانے کے لئے ہم ریاست گیر سطح پر غذائی اشیاء پیداواری یونٹس قائم کریں گے۔ یہ کسانوں کے ساتھ شراکت داری سے قائم کی جائیں گی۔

۲۱۔ ریاست کی تشکیل کے فوری بعد حکومت نے دیہی معیشت کو مستحکم کرنے کے لئے تلنگانہ کے زرعی شعبہ میں نئی جان ڈالنے کا فیصلہ کیا ہے۔ کسانوں کو فوری راحت پہنچانے کے مقصد سے ہماری حکومت نے پہلی فرصت میں فصلی قرضہ جات معاف کردیئے ہیں۔ زائد از ۳۵,۲۹,۰۰۰ کسانوں کے ۱۶,۱۲۴ کروڑ روپئے کے فصلی قرضہ جات حکومت کی جانب سے بینکوں کو ادا کردیئے گئے۔ سال ۲۰۱۴ میں کئے گئے وعدوں میں سے یہ پہلا وعدہ تھا اور اسے پورا کیا گیا۔ تخم اور کھاد کو بروقت سربراہ کیا جارہا ہے۔ کھاد کے لئے طویل قطاروں میں انتظار ماضی کا حصہ بن گیا ہے۔ نقلی بیجوں اور کھاد کے پیداوار کنندگان سے سختی سے نمٹا گیا۔ حکومت نے محکمہ مارکٹنگ کو مستحکم کرنے کے لئے معتدد اقدامات کئے ہیں۔ ہماری حکومت نے گوداموں کی گنجائش میں قابل لحاظ اضافہ کردیا ہے۔ ریاست تلنگانہ کی تشکیل کے وقت صرف ۱۷,۴ لاکھ ٹن ذخیرہ کرنے کی گنجائش تھی۔ ہماری حکومت نے گزشتہ ساڑھے چار سالوں میں ۳۶۴ نئے گوداموں کی تعمیر کی جس سے ذخیرہ گنجائش میں ۲۲,۵۰ لاکھ ٹن تک کا اضافہ ہوگیا ہے۔ راحت کے لئے ان فوری اقدامات کے علاوہ مستقل اقدامات بھی کئے گئے ہیں۔ آبپاشی سہولیات کو بہتر بنانے کے لئے بڑے تعمیراتی پراجکٹس شروع کئے گئے۔ ہم تالابوں کو بحال کررہے ہیں جنہیں مشترکہ ریاست میں نظرانداز اور تباہ کردیا گیا تھا۔ میں اس باوقار ایوان کو یہ بات بتاتے ہوئے فخر محسوس کرتا ہوں کہ ملک میں تلنگانہ واحد ریاست ہے جہاں کسانوں کو ۲۴x۷ مفت اور معیاری برقی سربراہ کی جارہی ہے۔

فصلی قرض کی معافی:

۲۲۔ یہ حکومت کسانوں کی اس وقت تک مدد کرے گی تاوقتیکہ ان کی صورتحال بہتر نہ ہوجائے۔ یہی وجہ ہے کہ ہم نے گزشتہ انتخابات کے دوران میں قرض معافی کا وعدہ کیا تھا۔ ہمارے وعدہ کی تکمیل کرتے ہوئے ہم ۱۱ر ڈسمبر ۲۰۱۸ تک کے بقایاجات یعنی ایک لاکھ روپئے تک کے تمام میعادی زرعی قرضوں کو معاف کرنے کی تجویز پیش کررہے ہیں۔ اس بابت ۶۰۰۰ کروڑ روپئے رقم کی تجویز ہے۔

بے روزگاری بھتہ:

۱۷۔ ایک اور انتخابی وعدہ کی تکمیل کرتے ہوئے، حکومت ماہانہ ۳,۰۱۶ر روپئے بے روزگاری بھتہ شروع کرنے کی تجویز رکھتی ہے۔ اسکیم کی تفصیلات کا خاکہ تیار کیا جارہا ہے۔ عہدیداروں کو اس بابت ہدایات دی گئی ہیں۔ موازنہ میں ۱۸۱۰ کروڑ روپئے رقم کی تجویز ہے۔

ایس سی اور ایس ٹی ترقیاتی فنڈ:

۱۸۔ ایس سیز اور ایس ٹیز کی آبادی کے تناسب سے خصوصی ترقیاتی فنڈ قائم کیا گیا۔ ایک سال میں مختص کردہ فنڈس کے خرچ نہ ہونے والے بقایاجات کو اگلے سال میں منتقل کرنے کے لئے قانون بنایا گیا۔ ملک میں کوئی بھی ریاستی حکومت، سماج میں ایس سیز/ایس ٹیز کے مفادات کے تحفظ کے لئے ایسا مثالی قانون نہیں بنا سکی۔ یہ قانون گزشتہ دو سالوں سے موثر طور پر روبہ عمل لایا جارہا ہے۔ سال ۲۰۱۹-۲۰ میں ایس سی خصوصی ترقیاتی فنڈ کے لئے ۱۶,۵۸۱ کروڑ روپئے اور ایس ٹی خصوصی ترقیاتی فنڈ کے لئے ۹,۸۲۷ کروڑ روپئے مختص کرنے کی تجویز ہے۔

اقلیتی بہبود:

۱۹۔ ایک انقلابی قدم کے طور پر حکومت نے ایس سیز اور ایس ٹیز کی تمام بہبودی اسکیمات کو اقلیتی طبقات کی تمام تر ترقی کی غرض سے اُسے اقلیتوں کے لئے بھی توسیع دینے کا فیصلہ کیا ہے۔ اقلیتی ترقیاتی کارپوریشن خود روزگار مواقع فراہم کرنے کا کام کررہا ہے۔ اقلیتوں کی تعلیم پر خصوصی توجہ دیتے ہوئے حکومت نے گزشتہ ۴ سالوں میں اقلیتوں کے لئے ۲۰۶ اقامتی تعلیمی ادارہ جات قائم کئے ہیں۔ کارپوریٹ اسکولوں کے طرز پر بین الاقوامی معیارات کے ساتھ یہ مدارس قائم کئے گئے ہیں ان مدارس سے اقلیتی بچوں کی مستقبل کی نسل زیادہ مستفید ہوگی۔ ہر سال رمضان اور کرسمس تہواروں کو سرکاری تہوار کی حیثیت سے منایا جارہا ہے۔ تقریباً چھ لاکھ افراد میں نئے کپڑے تقسیم کئے جارہے ہیں۔ حکومت، مساجد میں برسرخدمت ائمہ و موذنین کو ماہانہ ۵۰۰۰ر روپئے کے حساب سے اعزازی مشاہرہ ادا کررہی ہے۔ اقلیتی بہبود کی بابت ۲,۰۰۴ کروڑ روپئے رقم کی تجویز ہے۔

سے اختراعی قرار دیتے ہوئے اسکیم کی ستائش کی ہے۔ رعیتو بندھو اب قومی ایجنڈہ بن گیا ہے۔ متعدد ریاستیں اس اسکیم کو روبہ عمل لا رہی ہیں۔ لیکن حکومت ہند کی جانب سے حال ہی میں پیش کردہ پردھان منتری کسان سمان ندھی (پی ایم ۔کسان) کے تحت امداد معمولی ہے۔ ریاستوں کے مقننہ ادارہ جات، میڈیا کوریج اور دیگر فورمس میں اس اسکیم کو مثالی نمونہ سمجھا گیا ہے۔ عوام کے لئے یہ بڑے فخر کی بات ہے کہ تلنگانہ کے ترقیاتی ماڈل کے بارے میں سرگرمی سے بات کی جارہی ہے۔ میں ایوان کو بخوشی اطلاع دیتا ہوں کہ حکومت نے رعیتو بندھو اسکیم کے تحت سرمایہ کاری امداد میں اضافہ کا فیصلہ کیا ہے۔ حکومت فی الحال سرمایہ کاری امداد میں فی ایکر فی فصل ۴،۰۰۰ ہزار روپے جو سالانہ ۸،۰۰۰ روپے ہوتی ہے، توسیع کر رہی ہے۔ میں اس امداد میں فی ایکر فی فصل ۵،۰۰۰ روپے تک اضافہ کی تجویز پیش کرتا ہوں۔ جملہ مداد سالانہ فی ایکر ۱۰،۰۰۰ روپے ہو جائے گی۔ سال ۲۰۔۲۰۱۹ میں رعیتو بندھو کی بابت ۱۲،۰۰۰ کروڑ روپے رقم تجویز کی گئی ہے۔

رعیتو بیمہ:

۲۴۔ حکومت کی جانب سے رعیتو بیمہ شروع کی گئی تا کہ ایک کسان کی اچانک موت کی صورت میں اس کا خاندان سڑک پر نہ آجائے۔ اس اسکیم کے تحت کسی بھی وجہ سے کسان کی موت کی صورت میں اس کے خاندان کو انشورنس کی رقم ۵ لاکھ روپے اندرون دس یوم ادا کی جائیں گی۔ تا حال ۲۸۳' کسانوں کو ۵۶۷۵' کروڑ روپے ادا کئے گئے ہیں۔ کسان گروپ انشورنس اسکیم کی بابت سال ۲۰۔۲۰۱۹ میں موازنہ گنجائش ۶۵۰ کروڑ روپے تجویز کئے گئے ہیں۔

تجدید اراضی ریکارڈز پروگرام:

۲۵۔ اراضی تنازعات اور مقدمات کا مستقل حل فراہم کرنے کے لئے ہماری حکومت نے ریاست میں جامع تجدید اراضی ریکارڈز پروگرام (ایل آر یو پی) کا عظیم اور جرات مندانہ قدم اٹھایا۔ رات دن کام کرتے ہوئے ٹیموں نے سروے کیا اور ۹۵ فیصد اراضی ریکارڈز کی تنازعات سے پاک ہونے کی حیثیت سے تصدیق/تنقیح کی اور تجدید کی۔ باقی اراضی ریکارڈز کی تجدید کے لئے ہم انتھک محنت کر رہے ہیں۔ غریب کسانوں کی مدد کے پیش نظر حکومت نے سادہ بیع ناموں کو باقاعدہ بنانا شروع کیا۔ سادہ بیع ناموں کے ذریعہ کی گئی اراضی خرید و فروخت کو کسی چارہ جس کے بغیر حکومت کی جانب سے ان کے رجسٹریشن کے ساتھ قانونی موقف دیا گیا۔ اس نظام کو شفاف بنانے کے مقصد سے اراضی کے رجسٹریشن میں بنیادی اصلاحات کئے جارہے ہیں۔ حکومت بہت جلد ریاست میں تمام اراضی ریکارڈز کی تفصیلات پر مشتمل ویب سائٹ ''دھرانی'' کا آغاز کر رہی ہے جو تجارتی بینکوں کے کور بینکنگ سولیوشن کی طرح ہے۔

سرمایہ کاری امدادی اسکیم: رعیتو بندھو:

۲۳۔ زرعی امور میں فیصلہ کن یا بروقت سرمایہ کاری کو یقینی بنانے کے پیش نظر حکومت تلنگانہ نے' کے نام سے ایک منفرد سرمایہ کاری امدادی اسکیم شروع کی۔ اس اسکیم کے تحت ریاست کے تمام کسانو اراضی پر ۸،۰۰۰ روپے کی سرمایہ کاری امداد دی جارہی ہے۔ رعیتو بندھو کی اقوام متحدہ کی جانب سے بھی ہے۔ یہ ہم سبھی کے لئے باعث فخر ہے۔ ماہرین معاشیات جیسے ڈاکٹر اروند سبرامنین' سابق معاشی مشیر اشوک گولائی' سابق صدر نشین کمیشن برائے زرعی لاگت و قیمتیں اور ڈاکٹر رمیش چند' رکن نیتی آیوگ کی کیا گیا۔ تخم اور کھاد کو بروقت سربراہ کیا جارہا ہے۔ کھاد کے لئے طویل قطاروں میں انتظار ماضی کا حصہ بن گیا ہے۔ نقلی بیجوں اور کھاد کے پیداوار کنندگان سے سختی سے نمٹا گیا۔ حکومت نے محکمہ مارکٹنگ کو مستحکم کرنے کے لئے معتدد اقدامات کئے ہیں۔ ہماری حکومت نے گوداموں کی گنجائش میں قابل لحاظ اضافہ کردیا ہے۔ ریاست تلنگانہ کی تشکیل کے وقت صرف ۴،۱۷ لاکھ ٹن ذخیرہ کرنے کی گنجائش تھی۔ ہماری حکومت نے گزشتہ ساڑھے چار سالوں میں ۳۶۴ نئے گوداموں کی تعمیر کی جس سے ذخیرہ گنجائش میں ۲۲،۵۰' لاکھ ٹن تک کا اضافہ ہوگیا ہے۔ راحت کے لئے ان فوری اقدامات کے علاوہ مستقل اقدامات بھی کئے گئے ہیں۔ آبپاشی سہولیات کو بہتر بنانے کے لئے بڑے تعمیراتی پراجکٹس شروع کئے گئے۔ ہم تالابوں کو بحال کر رہے ہیں جنہیں مشترکہ ریاست میں نظر انداز اور تباہ کردیا گیا تھا۔ میں اس باوقار ایوان کو یہ بات بتاتے ہوئے فخر محسوس کرتا ہوں کہ ملک میں تلنگانہ واحد ریاست ہے جہاں کسانوں کو ۲۴x۷' مفت اور معیاری برقی سربراہ کی جارہی ہے۔

فصلی قرض کی معافی:

۲۲۔ یہ حکومت کسانوں کی اس وقت تک مدد کرے گی تاوقتیکہ ان کی صورتحال بہتر نہ ہوجائے۔ یہی وجہ ہے کہ ہم نے گزشتہ انتخابات کے دوران میں قرض معافی کا وعدہ کیا تھا۔ ہمارے وعدہ کی تکمیل کرتے ہوئے ہم ۱۱ر ڈسمبر' ۲۰۱۸ تک کے بقایاجات یعنی ایک لاکھ روپے تک کے تمام میعادی زرعی قرضوں کو معاف کرنے کی تجویز پیش کر رہے ہیں۔ اس بابت ۶۰۰۰' کروڑ روپے رقم کی تجویز ہے۔

سرمایہ کاری امدادی اسکیم: رعیتو بندھو:

۲۳۔ زرعی امور میں فیصلہ کن یا بروقت سرمایہ کاری کو یقینی بنانے کے پیش نظر حکومت تلنگانہ نے ''رعیتو بندھو'' کے نام سے ایک منفرد سرمایہ کاری امدادی اسکیم شروع کی۔ اس اسکیم کے تحت ریاست کے تمام کسانوں کو فی ایکر اراضی پر ۸،۰۰۰ روپے کی سرمایہ کاری امداد دی جارہی ہے۔ رعیتو بندھو کی اقوام متحدہ کی جانب سے بھی ستائش کی گئی ہے۔ یہ ہم سبھی کے لئے باعث فخر ہے۔ ماہرین معاشیات جیسے ڈاکٹر اروند سبرامنین' سابق معاشی مشیر اعلیٰ، ڈاکٹر اشوک گولائی' سابق صدر نشین کمیشن برائے زرعی لاگت و قیمتیں اور ڈاکٹر رمیش چند' رکن نیتی آیوگ کی جانب سے

مشن کاکتیہ:

۳۰۔ مشن کاکتیہ کے ذریعہ، ۲۰،۱۷۱ تالابوں کو بحال کیا گیا۔ ان تمام تالابوں کے پانی کے ذخیرہ میں اضافہ ہوا ہے اور زیر زمین آبی ریچارج ڈرامائی انداز میں بہتر ہوا ہے۔ مشن کاکتیہ کی ہندوستان بھر میں تعریف و توصیف کی گئی ہے۔

۳۱۔ تمام تالابوں کو پُر کرنے کے لئے تالابوں کے تسلسل کے نظام کو بحال کیا جارہا ہے۔ ہم نے تسلسل قائم کرتے ہوئے ریاست کے تمام تالابوں کو پُر کرنے کا ایک منصوبہ عمل تیار کیا ہے۔ ۱۲،۱۵۰' تالابوں کے تسلسل کے تحت ۲۷،۸۰۰ تالاب ہیں۔ پہلے سے آخری تالاب تک اس تسلسل کے ذریعہ پانی لینے کے منصوبے تیار ہیں۔ بہت جلد ہم تمام تالابوں کو پُر کرنے کے لئے ان کاموں کو شروع کریں گے۔ یہ تالاب ان کے پُر کرنے کے لئے اب بارش کا پانی، لفٹ آبپاشی کے ذریعہ پراجکٹس سے پانی کی آمد اور بالائی دھاروں اور ٹھہرے ہوئے پانی میں تالابوں سے آمد جیسے متعدد وسائل ہوں گے۔ آبپاشی کے لئے ۲۲،۵۰۰' کروڑ روپے مختص کرنے کی تجویز ہے۔

دیہی معیشت کا احیاء:

۳۲۔ مشترکہ ریاست میں تلنگانہ کی دیہی معیشت مکمل طور سے تباہ تھی۔ سماجی زندگی خلل سے دوچار تھی۔ پریشانی سے مجبور ہوکر، ہنرمند اور ذات کی بنیاد پر پیشوں کے حامل افراد ذریعہ معاش کی تلاش میں شہروں اور دوسرے ممالک کو روانہ ہونے لگے تھے۔ ایسی صورتحال میں حکومت نے ان پیشہ وروں کی مدد اور ان کی سرگرمیوں کو بحال کرنے کے لئے خصوصی منصوبہ تیار کیا۔

بھیڑ پالن:

۳۳۔ حکومت نے چرواہوں کے طبقہ کی آمدنی کو بہتر بنانے کے لئے ایک اہم اسکیم وضع کی اور اسے روبہ عمل لارہی ہے۔ ہر چرواہا خاندان کو ۷۵ فیصد رعایتی قیمت پر ۲۰ مادہ بھیڑیں اور ایک نر بھیڑ سربراہ کیا گیا۔ تاحال ۳،۵۸،۰۰۰ افراد اس سے مستفید ہوئے۔ ان بھیڑوں نے تاحال ۵۵ لاکھ بچے جنم دیئے۔ گولا اور کرما طبقات کی جانب سے حاصل کیا گیا نفع ۲،۶۰۰ کروڑ روپے ہے۔

مچھلی پالن (افزائش سمکیات):

۳۴۔ گنگا پترا، مدیراج، بویا اور جنو طبقات ان کے ذریعہ معاش کے لئے افزائش سمکیات پر منحصر ہیں۔ ریاست میں مچھلی پالن کے لئے پانی کے وافر ذخائر موجود ہیں۔ تاحال ۱۲۸ کروڑ تخم ماہی اور ۴،۲۷ کروڑ تخم جھینگے مفت تقسیم کئے گئے۔

فصلی کالونیاں:

۲۶۔ حکومت نے مختلف اضلاع میں مٹی کی نوعیت اور زرعی۔ موسم و ماحولیاتی حالات کو مدنظر رکھتے ہوئے فصلی کالونیاں قائم کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔ اس سمت میں، زرعی یونیورسٹی اور محکمہ زراعت سنجیدہ کوششیں کررہے ہیں۔ فصلی کالونیوں کا مقصد عوام کی ضروریات اور بین الاقوامی طلب کی تکمیل کے لئے فصل کی مطابقت کرنا ہے۔ اس سے کسانوں کو ان کی پیداوار کی منفعت بخش قیمت حاصل کرنے میں مدد ملے گی۔ اس تصور کو روبہ عمل لانے کے حصہ کے طور پر چھوٹے، اوسط اور بڑے پیمانہ کے غذائی اشیاء تیاری یونٹس ریاست کے تمام حصوں میں قائم کئے جائیں گے۔ ان یونٹوں میں آئی کے پی ملازمین، ریاست میں برسرکار خواتین تنظیموں کو شراکت دار بنانے کی تجویز ہے۔

۲۷۔ عوام کو بغیر ملاوٹ کی غذا فراہم کرنے اور کسانوں کو نفع بخش قیمتیں فراہم کرنے کے مقصد سے "رینتو سنوایا سمیتیاں" (کسان باہمی رابطہ کمیٹی) قائم کی گئی ہیں۔ حکومت کا ارادہ کسانوں کو واحد پلیٹ فارم کے تحت لانا ہے۔ ہماری حکومت کا عزم ہے کہ منظم کسان ان کے اپنے حقوق کا تحفظ کرنے کے اہل ہوں گے۔ یہ کمیٹیاں فصلی کالونیاں قائم کرنے اور کسانوں کو ان کی پیداوار کے لئے منفعت بخش قیمتیں حاصل کرنے میں مدد بھی دیں گی۔

۲۸۔ تمام ملک زرعی شعبہ کے تئیں حکومت کے عہد اور اس شعبہ کی ترقی کے لئے لاحقہ اخراجات کی ستائش کررہا ہے۔ ایک تاریخی قدم کے طور پر موازنہ ۲۰۱۹-۲۰ میں زراعت کی بابت ۲۰،۱۰۷' کروڑ روپے رقم کی تجویز ہے۔

آبپاشی:

۲۹۔ مشترکہ ریاست میں آبپاشی کے شعبہ میں تلنگانہ کے ساتھ جو ناانصافی کی گئی اس کی مثال نہیں ملتی۔ ہمارے عوام مسلسل خشک سالیوں اور آفات سماوی کا شکار ہوتے ہوئے ذلت کا سامنا کررہے تھے۔ مشترکہ ریاست میں کئی سرکاری اعلانات میں واضح طور پر اعلان کیا گیا کہ کرشنا اور گوداوری کے پانی میں تلنگانہ کا حصہ ۳۵۰ ٹی ایم سی تھا۔ لیکن ہمارے حصہ کو قابل استعمال بنانے کے لئے پراجکٹس شروع کرنے کے لئے کوئی اقدامات نہیں کئے گئے۔ دریائی پانی میں ہمارے حصہ سے استفادہ کے لئے ہماری حکومت نے ایک کروڑ پچیس لاکھ ایکر اراضی کو آبپاشی سہولیات فراہم کرنے اور حسبۂ آبپاشی پراجکٹس شروع کرنے پُرعزم فیصلہ کیا۔ سابق میں، ایک پراجکٹ کی تکمیل کے لئے دہائیاں لگ جاتی تھیں۔ لیکن اس حکومت نے ساڑھے چار سالوں میں ۹۰ فیصد پراجکٹس کی تکمیل کی۔ تمام پراجکٹس کو مرکزی حکومت کے متعلقہ حکام سے جنگلات، ماحولیات اور سی ڈبلیو سی کی منظوری حاصل ہوئی ہے۔ پالمورو پراجکٹ کو بیشتر منظوریاں مل گئی ہیں۔ دریائے گوداوری پر سیتارما پراجکٹ لفٹ آبپاشی پراجکٹ کی تیز رفتاری سے پیشرفت جاری ہے تاکہ کھمم کو خوشحال ضلع بنایا جائے۔ کالیشورم پراجکٹ کا سی ڈبلیو سی کے اراکین نے اور حال ہی میں پندرھویں فینانس کمیشن نے دورہ کیا۔ ان تمام نے کاموں کی تیز رفتاری کی ستائش کی۔ ہماری حکومت کالیشورم سے مانسون کے موسم تک آبپاشی فراہم کرنے کی کوشش کررہی ہے۔ حکومت تمام آبپاشی پراجکٹس کی آئندہ پانچ سالوں میں تکمیل کا عہد رکھتی ہے۔

مشن بھاگیرتا:

۴۰۔ حکومت تلنگانہ نے غیر معمولی انداز میں مشن بھاگیرتا کا آغاز کیا تا کہ ریاست میں ہر خاندان کو صاف کیا ہوا پینے کا پانی فراہم کیا جائے۔ یہ مشن ریاست میں تمام مواضعات، بلدیات اور قریہ جات کو صاف کیا ہوا پینے کا پانی فراہم کرتا ہے۔ تا حال، ۹,۷۵۰ قریہ جات میں تمام خاندان نلوں کی تنصیب کے ساتھ پائیوں کے ذریعہ پینے کا پانی حاصل کر رہے ہیں۔ دیگر بلدیات اور مواضعات میں کام تکمیل کے قریب ہیں۔ میں آپ کو یہ بتاتے ہوئے خوشی محسوس کرتا ہوں کہ ہم باقی قریہ جات کو اختتام اپریل ۲۰۱۹ تک پانی کی سربراہی کرنے کی توقع کر رہے ہیں۔

ڈبل بیڈروم مکانات:

۴۱۔ اسکیم ''تمام کے لئے امکنہ'' کی عمل آوری میں تلنگانہ نے پورے ملک کے لئے مثال قائم کی ہے۔ تمام تر سرکاری مصارف سے مکانات تعمیر کرنے اور مستحق غریبوں کو مختص کرنے والی تلنگانہ پہلی ریاست ہے۔ ۲ بی ایچ کے اسکیم کے تحت حکومت نے تا حال ۲,۷۲,۷۶۳ مکانات کو منظوری دی۔ ان مکانات کی تعمیر کے علاوہ حکومت نے ایسے افراد کو امداد فراہم کرنے کا فیصلہ کیا ہے جو ان کی ملکیت والی جگہ پر مکانات تعمیر کرنے کے خواہاں ہوں۔ استفادہ کنندگان کا انتخاب نہایت سائنسی طرز اور شفاف انداز میں کیا جا رہا ہے۔

شوارع:

۴۲۔ شوارع حمل و نقل کا اہم وسیلہ ہوتی ہیں۔ حکومت نے شوارع کے معیار کو بہتر بنانے کا حتمی منصوبہ وضع کیا ہے۔ تشکیل کے وقت قومی شاہراہوں کے تحت شوارع کی طوالت ۲,۵۲۷ کیلومیٹرس تھی۔ آج، ہم ۵,۶۷۷ کیلومیٹر قومی شاہراہیں رکھتے ہیں۔ ریاست کی تشکیل کے بعد قومی شاہراہوں کا اضافہ ۳,۱۵۰ کیلومیٹرس ہے۔ حیدرآباد میں ترقی کی رفتار کو مدنظر رکھتے ہوئے ہم نے موجودہ آؤٹر رنگ روڈ کے بیرون میں بین الاقوامی معیارات کے ساتھ ۳۴۰ کیلومیٹرس طویل علاقائی رنگ روڈ تعمیر کرنے کا فیصلہ کیا۔

۴۳۔ حکومت نے ریاست میں موجودہ شوارع کی تجدید کا فیصلہ کیا ہے۔ ہم تمام شوارع کی مرمت اور انہیں آئینہ کی طرح نظر آنے والی بنانے کے لئے مشن کے انداز میں کام کریں گے۔ تمام ۱۲,۷۵۱ گرام پنچایتوں تک بی ٹی روڈس بچھانے کا کام بھی شروع کرنے کا فیصلہ کیا گیا ہے۔

تعلیم:

۴۴۔ حکومت تلنگانہ کا یہ اٹوٹ یقین ہے کہ زندگی کے معیارات میں صرف معیاری تعلیم اور طبی سہولیات کی دستیابی کے ساتھ ہی قابل لحاظ بہتری آئے گی۔ چونکہ یہ فروغ انسانی اشاریہ میں اہم عناصر ہیں، حکومت ان شعبوں کی ترقی کو بہت زیادہ ترجیح دے رہی ہے۔

دیگر پیشوں کی حوصلہ افزائی:

۳۵۔ نائی برہمن اور راجکا طبقات سماج کو اہم خدمات فراہم کر رہے ہیں اور انہیں حکومت کی جانب سے مدد فراہم کی جا رہی ہے۔ وشوا کرما طبقہ جو اوسولا، کماری، کنچاری، وڈرنگی، شلپا کرولو، میرا پر مشتمل ہے جو کپڑے سیتے ہیں، اور دیگر تمام صناع طبقات کو ضروری مالیاتی مدد اور آلات دیئے جائیں گے۔ کلو گیتا صناعوں کے فائدہ کے لئے تاڑی کے درختوں پر محصول شجر برخاست کر دیا گیا۔

ہینڈلوم ورکرس کی بہبود:

۳۶۔ حکومت نے ہینڈلوم ورکرس کو درپیش دشواریوں کو دور کرنے کے لئے تین رخی حکمت عملی اختیار کی۔ یہ حکمت عملیاں پہلے تو، حکومت کی جانب سے اس کی ضروریات کے لئے ہینڈلوم ورکرس کو آرڈرس حوالہ کرنا، دوسرے، سوت اور کیمیکلس پر سبسڈی کی فراہمی اور تیسرے مارکٹنگ سہولیات کی فراہمی ہے۔

۳۷۔ حکومت پاور لومس کو عصری بنانے کے اقدامات کر رہی ہے۔ حکومت نے ہر پاور لوم ورکر کو فی ماہ ۱۵,۰۰۰ روپئے سے کم ماہانہ اجرت فراہم نہ کرنے کے لئے انتظامیہ کو آمادہ کیا ہے۔ یکماں، رمضان اور کرسمس تہواروں کے دوران تقسیم کی جانے والی ساڑیوں کے لئے آرڈرس ہینڈلوم ورکرس کو حوالہ کرتے ہوئے ان کے لئے سال تمام کام یقینی ہو گیا ہے۔ ورنگل میگا پارچہ پارک اور سرسلہ میں ملبوسات پارک کا کام تیز رفتاری سے جاری ہے۔

ایم بی سی کارپوریشن:

۳۸۔ خانہ بدوش اور نہایت پسماندہ طبقات کی بہبود کے لئے حکومت نے ایم بی سی کارپوریشن قائم کیا ہے۔ اس کارپوریشن کے لئے ۱۰۰۰ کروڑ روپئے رقم کی تجویز ہے۔

توانائی:

۳۹۔ حکومت نے ممکنہ مختصر ترین مدت میں برقی بحران کو دور کر دیا۔ اس کے قیام کے اندرون نو ماہ، حکومت ۲۴ گھنٹے بلا خلل معیاری برقی کی سربراہی کو یقینی بنانے کی اہل ہوئی ہے۔ ریاست کو فاضل برقی کی حامل بنانے کے لئے، ہم ۲۸۰۰۰ میگاواٹ کی برقی پیداوار میں اضافہ کے ساتھ پیشرفت کر رہے ہیں۔ ہم نے ۴۲ ماہ کی ریکارڈ مدت میں کے ٹی پی ایس ۸۰۰ میگاواٹ برقی پلانٹ کی تکمیل کی ہے۔ اس پلانٹ میں برقی پیداوار شروع کر دی گئی ہے۔ ۱۰۸۰ میگاواٹ کی پیداواری صلاحیت کے ساتھ بھدرادری پاور پلانٹ توقع ہے کہ بہت جلد اس کی پیداوار شروع کر دے گا۔ ۴۰۰۰ میگاواٹ یدادری الٹرا میگا پاور پلانٹ کی تکمیل کے لئے کام تیز رفتاری سے جاری ہے۔ ہم نے ۵۰۰۰ میگاواٹ شمسی توانائی صلاحیت بہم پہنچانے کا نشانہ مقرر کیا ہے۔ اس کے منجملہ ۳,۶۱۳ میگاواٹ برقی پہلے ہی دستیاب ہو چکی ہے۔ شمسی توانائی میں کرناٹک کے بعد، تلنگانہ دوسرے مقام پر ہے۔ تشکیل کے وقت تنصیبی پیداواری صلاحیت صرف ۷,۷۷۸ میگاواٹ تھی۔ حکومت کی مسلسل کوششوں کے نتیجہ میں اندرون ساڑھے چار سال ۱۶,۵۰۳ میگاواٹ کی پیداواری صلاحیت کارکرد ہو گئی۔ مرکزی برقی اتھاریٹی کی جانب سے کئے گئے تشخص کے مطابق تلنگانہ برقی کی فی کس کھپت میں پہلے مقام پر ہے۔ فروغ انسانی اشاریہ میں، برقی کے استعمال کو ایک اہم تنوع سمجھا گیا ہے۔ یہ فخر کی بات ہے کہ برقی کی فی کس کھپت میں ہماری ریاست اول مقام پر پائی جاتی ہے۔

۵۰۔ کے سی آر کٹ اسکیم کے تحت سرکاری دواخانوں میں زچگیاں کروانے والی غریب حاملہ خواتین کو ۱۲،۰۰۰ روپئے کی مدد کی جارہی ہے۔ لڑکی ہونے کی صورت میں ۱۰۰۰/- روپئے کی اضافی امداد فراہم کی جارہی ہے۔ علاوہ ازیں، نومولود اور ماں کی ضروریات پر مشتمل ۱۶ اشیاء پر مشتمل ایک کٹ مالیتی ۲۰۰۰/- روپئے بھی فراہم کی جارہی ہے۔ اس پروگرام کی عمل آوری کے نتیجہ میں سرکاری دواخانوں میں زچگیوں کا تناسب ۳۳ فیصد سے ۴۹ فیصد تک بڑھ گیا ہے۔ ریاست کی تشکیل کے وقت شیر خوارکی ۱۰۰۰ شرح اموات ۳۹ فی صد تھی۔ آج، یہ گھٹ کر ۲۸ ہوگئی ہے۔ ماں کی اموات کی شرح ۹۱ سے گھٹ کر ۷۰ تک ہوگئی ہے۔

کنٹی ویلوگو:

۵۱۔ آنکھوں کی دیکھ بھال کے بارے میں عوام میں شعور بیدار کرنے اور عوام کو ان کی دہلیز پر آنکھوں کے معائنہ کی سہولت فراہم کرنے کے مقصد سے حکومت نے کنٹی ویلوگو پروگرام شروع کیا ہے۔ یہ پروگرام بے حد کامیابی سے جاری ہے۔ ریاست میں تاحال ۱ء۵۲ کروڑ افراد کا احاطہ کرتے ہوئے آنکھوں کے معائنہ جات کئے گئے۔ ۵۰ لاکھ عوام کو عینکیں فراہم کی گئیں۔ جنہیں موتیا بند، گلوکوما، ریٹینو پیتھی اور پتلیوں کے پھیل جانے سے متاثر پایا گیا' ان کے لئے مفت سرجریوں کے انتظامات کئے گئے۔ ملک میں کوئی اور ریاست ایسی نہیں ہے جہاں اتنی مختصر مدت میں تمام آبادی کا احاطہ کرتے ہوئے آئی کیمپس کے اتنے بڑے پروگرام کا اہتمام کیا گیا ہو۔

ای این ٹی۔ نگہداشت دنداں:

۵۲۔ کنٹی ویلوگو کے طرز پر آنکھوں، ناک، گلے اور دانتوں سے متعلق بیماریوں کی تشخیص کے لئے ہم نے تمام ریاست میں خصوصی کیمپس کا اہتمام کرنے کا وعدہ کیا۔ اس وعدہ کی تکمیل کی بابت حکومت تمام انتظامات کررہی ہے۔ شعبہ صحت کے لئے اس موازنہ میں ۵،۵۳۶ کروڑ روپئے رقم کی تجویز ہے۔

انتظامی اصلاحات:

۵۳۔ ہم نے انقلابی انتظامی اصلاحات کو کامیابی سے روبہ عمل لایا ہے۔ ملک میں کوئی اور ریاست نہیں جہاں اتنی مختصر مدت میں ایسی اصلاحات لائی گئی ہوں۔ سب سے پہلے، ہم نے اس وقت کے ۱۰' اضلاع کی ۳۱ میں تنظیم جدید کی۔ حال ہی میں ہم نے دو مزید نئے اضلاع نارائن پیٹ اور ملوگو قائم کئے۔ ہم نے ریونیو ڈیویژنس کی تعداد میں ۴۳ سے اضافہ کرتے ہوئے ۶۹ کیا۔ منڈلوں کی تعداد ۴۵۹' سے اضافہ ہوتے ہوئے ۵۸۴ ہوگئی ہے موجودہ ۶۸ بلدیات کے علاوہ ہم نے ۶۸ نئے بلدیات قائم کئے ہیں۔ فی الحال ۱۳۶ بلدیات اور ۶ کارپوریشنس ہیں۔ ۴،۳۸۳ نئے گرام پنچایتوں کی تشکیل کے ساتھ، گرام پنچایتوں کی تعداد ۱۲،۷۵' ہوگئی ہے۔

۵۴۔ بہتر نظم وضبط فراہم کرنے کے مقصد سے حکومت نے نئے پولیس کمشنریٹ قائم کئے۔ ریاست کی تشکیل کے وقت ریاست میں صرف دو کمشنریٹ تھے۔ حکومت نے ۷ نئے پولیس کمشنریٹس قائم کئے۔ نئے پولیس سب ڈیویژنس، سرکلس اور پولیس اسٹیشنس بھی قائم کئے گئے۔ پولیس سب ڈیویژنس کی تعداد میں اضافہ ۱۳۹ سے ۱۶۳ اور سرکلس کی تعداد میں اضافہ ۶۸۸ سے ۷۱۷ ہے۔ پولیس اسٹیشنوں کی تعداد ۷۱۲ سے بڑھ کر ۸۱۴ ہوگئی ہے۔

۴۵۔ مفت کے جی تا پی جی تعلیم فراہم کرنے کے حصہ کے بطور، ہم نے بڑے پیمانہ پر اقامتی اسکولس اور کالجس شروع کئے ہیں۔ تلنگانہ کے قیام سے قبل ایس سی، ایس ٹی، بی سی اور اقلیتی طبقات کے طلباء کے لئے معمولی سہولیات کے ساتھ صرف ۲۹۶' اقامتی اسکولس تھے۔ ریاست کی تشکیل کے بعد ہم نے ۵۴۲' نئے اقامتی اسکولس قائم کرتے ہوئے ایک ریکارڈ بنایا۔ سال ۲۰۔۲۰۱۹ میں ہم بی ایسز کے لئے مزید ۱۱۹' اقامتی اسکولس قائم کرنے کی تجویز رکھتے ہیں۔ ایس سی، ایس ٹی طالبات کے لئے حکومت نے ۵۱ ڈگری کالجس شروع کئے ہیں۔ اقامتی اسکولس میں، حکومت بہتر غذا، رہائش اور دیگر سہولیات کی فراہمی پر سالانہ فی طالب علم ۱۰،۰۰ لاکھ روپئے اوسطاً خرچ کررہی ہے۔ اعلیٰ تعلیم حاصل کرنے بیرون ملک جانے کے اہل تمام مستحق طلباء کے لئے ۲۰،۰۰' لاکھ روپئے کی امداد فراہم کی جارہی ہے۔

صحت عامہ:

۴۶۔ غریبوں کو معیاری طبی نگہداشت فراہم کرنے کے لئے سرکاری دواخانوں میں سہولیات میں کافی بہتری لائی گئی ہے۔ سرکاری دواخانوں میں ضروری آلات، ادویہ فراہم کی جارہی ہیں۔ مشترکہ ریاست میں تلنگانہ کے اس وقت کے ۱۰' اضلاع میں ادویہ کے لئے اختصاص صرف ۱۴۶ کروڑ روپئے تھا۔ حکومت تلنگانہ نے اس اختصاص کو تین گنا یعنی ۴۴۰ کروڑ روپئے کردیا۔ ۴۰ سرکاری دواخانوں میں ڈائیلاسس مراکز قائم کئے گئے۔ سرکاری دواخانوں میں ایم آر آئی، سی ٹی اسکیان، ڈیجیٹل ریڈیولوجی، ۲ ڈی ایکو اور دیگر عصری آلات کو دستیاب بنایا گیا ہے۔ ضلع وعلاقائی دواخانوں میں آئی سی یو مراکز کی تعداد میں اضافہ کیا گیا۔ حکومت ہند نے اعلان کیا ہے کہ حکومت تلنگانہ ان تین ریاستوں میں سے ایک ہے جو اعلیٰ معیاری طبی نگہداشت فراہم کررہے ہیں۔

۴۷۔ ہم شہر حیدرآباد میں توسیع کررہے ہیں۔ حکومت ہر ۱۰،۰۰۰ آبادی کے لئے بستی دواخانے شروع کررہی ہے تاکہ غریب عوام طبی نگہداشت سے محروم نہ ہوں۔ تاحال ۴۰' بستی دواخانے کارکرد ہیں۔ ان میں ابتدائی طبی نگہداشت، ڈائیگناسٹک سہولیات اور ادویہ مفت دستیاب کئے گئے ہیں۔

۴۸۔ طبی تعلیم اور طبی نگہداشت کی توسیع کے مقصد سے حکومت نے ۴ نئے میڈیکل کالجوں کو منظوری دی ہے۔ سدی پیٹ اور محبوب نگر میں کالجوں کی کارکردگی کا پہلے ہی آغاز ہوچکا ہے۔ سوریاپیٹ اور نلگنڈہ میں طبی کالجس آئندہ سال سے شروع کئے جائیں گے۔ حکومت میتوں کی ان کی رہائش تک مفت منتقلی کے لئے ''پرماپدا'' گاڑیاں فراہم کررہی ہے۔ ملک میں کوئی اور ریاست اس طرح کی سہولیات فراہم نہیں کررہی ہے۔

کے سی آر کٹس:

۴۹۔ حاملہ خواتین کی نگہداشت اہمیت کی حامل ہے۔ حمل کے دوران کام کے لئے جانے کی حاجت' ماں اور بچہ کی زندگی کے لئے جوکھم بن سکتے ہیں۔ ایسی صورتحال کے تدارک کے لئے حاملہ خواتین جن اجرتوں سے محروم ہوگی' وہ حکومت کی جانب سے دی جائیں گی۔ کے سی آر کٹ پروگرام اسی تصور کی اپج ہے۔ کے سی آر کٹ کے تین مقاصد ہیں۔ پہلا مقصد غیر ضروری سی سیکشن سرجریوں کا خاتمہ ہے۔ دوسرا مقصد حمل کے دوران چھوٹنے والی آمدنی کی بازادائیگی ہے۔ تیسرا مقصد شیر خوار ساتھ ہی ساتھ ماں کی شرح اموات کو کم کرنا ہے۔

۲۰۔۲۰۱۹ میں مواضعات ۳۲۵۶ کروڑ روپئے حاصل کررہے ہیں۔ یہ رقومات فی کس ۱۶۰۶ روپئے ہیں۔ ۵۰۰ افراد کی آبادی والا موضع ۸ لاکھ روپئے حاصل کریگا۔ اس کے علاوہ ایم جی این اے آر ای جی اے کے تحت دیہی آبادی کے لئے ۴۰۰۰ کروڑ روپئے کی رقم دستیاب رہے گی۔ محاصل عائد کرتے ہوئے گرام پنچایتیں سال ۲۰۔۲۰۱۹ میں ۷۰۰ کروڑ روپئے کا اضافہ کرنے کے قابل ہونگے۔ ان تین وسائل سے گرام پنچایتوں کو ۸۰۰۰ کروڑ روپئے کی جملہ رقم دستیاب رہے گی۔ ۵ سال کی مدت کے دوران دیہاتوں کو ۴۰۰۰۰ کروڑ روپئے کے جملہ وسائل دستیاب رہینگے۔ سابق میں ان مواضعات کو اس قسم کی رقم حاصل نہیں ہوتی تھی۔ ہم توقع کرتے ہیں کہ نئے منتخبہ سرپنچوں اور وارڈ اراکین اس موقع کو استعمال کرینگے اور مواضعات کی ترقی کی بابت کام کرتے ہوئے وقف کرینگے۔ میں عوام سے درخواست کرتا ہوں کہ عصری مواضعات کا نشانہ حاصل کرنے میں انکے شراکت دار بنے۔

شہری ترقی:

۵۸۔ شہری آبادی میں دن بدن اضافہ ہوتا جارہا ہے۔ حکومت نے آبادی کے اضافہ کے ساتھ ساتھ بنیادی سہولتیں فراہم کرنے کے لئے ایک جامع منصوبہ عمل تیار کیا ہے۔ ہم حیدرآباد اور ریاست کے تمام شہروں کے لئے ماسٹر پلان تیار کررہے ہیں۔ حیدرآباد کو عالمی شہر بنانے کی کوشش جاری ہیں۔

ہریتا ہرم:

۵۹۔ مشترکہ ریاست کی لاپرواہی کے نتیجہ میں تلنگانہ میں جنگلات کو نقصان پہنچا تھا۔ سرسبز وشاداب میں قابل لحاظ کمی آئی ہے اور ماحولیاتی مسائل میں اضافہ ہوا ہے۔ ۳۳ فی صد جغرافیائی علاقہ کو سرسبز وشاداب کے اضافہ کے پیش نظر حکومت نے ''تلنگانہ کو ہریتا ہرم'' پروگرام کو شروع کیا ہے۔ اس پروگرام کے تین مقاصد ہیں یعنی (۱) موجودہ پراجکٹوں کا تحفظ (۲) گھٹتے ہوئے جنگلات کی بحالی اور (۳) بڑے پیمانے پر سماجی شجرکاری شروع کرنا ہے۔

۶۰۔ اس نشانے کو حاصل کرنے کی بابت حکومت ان افراد کے خلاف سخت کارروائی کرنے کا فیصلہ کیا جو جنگلات سے لکڑی کی اسمگلنگ کرتے ہیں۔ اب یہ وقت ہے کہ اسمگلرس جان لیں گے کہ انکی سرگرمیاں بڑی سزاؤں کو دعوت دینے کا موجب بنیں گی۔ حکومت ان اسمگلروں کی مدد کریگی جو متبادل روزگار چاہتے ہیں۔ حکومت سخت قوانین بنانے جارہی ہے اس سے اسمگلروں پر سخت سزائیں عائد ہوں گی۔ میں تلنگانہ کے عوام سے درخواست کرتا ہوں کہ وہ آگے آئیں اور جوش وجذبہ کے ساتھ ہریتا ہرم میں شریک ہوں۔

صنعتی ترقی:

۶۱۔ ٹی ایس آئی پاس کا سنگل ونڈو سسٹم تلنگانہ میں صنعتیں قائم کرنے کی منصوبہ بندی کرنے والوں کے لئے ایک کشش رکھتا ہے۔ تمام اجازت نامے ۱۵ یوم کی بہت ہی قلیل مدت کے اندر دستیاب ہیں۔ اب تک ۸۴۱۹ صنعتی یونٹس کو ۴۱ء۱ لاکھ کروڑ روپئے کی جملہ سرمایہ کاری کو شامل کرتے ہوئے تمام اجازتیں دے دی گئی ہیں۔ اس کے ساتھ ۵۸ء۸ لاکھ افراد کے لئے ملازمت کے مواقع فراہم کئے گئے ہیں۔

ٹانڈے بطور گرام پنچایتیں:

۵۵۔ ''ہمارے ٹانڈا لو ہماری مقامی حکمرانی'' اور ''ہمارا گوڈا لو ہماری مقامی حکمرانی'' کے جھنڈے تلے ٹانڈوں کو گرام پنچایتوں میں تبدیل کرنے کا مطالبہ کیا جارہا ہے۔ مختلف سیاسی جماعتوں نے اپنے منشور میں وعدہ کیا ہے مگر یہ مطالبہ پورا نہ ہوسکا۔ حکومت تلنگانہ نے انکی خود حکمرانی کے خواب کو حقیقت میں بدل دیا ہے۔ حکومت نے ۱۱۱۷ ٹانڈا لو اور گوڈا لو کو گرام پنچایتوں میں تبدیل کردیا ہے۔ جیسا کہ ۱۲۸۱ قریہ جات درج فہرست علاقہ جات میں ہیں انکو صرف درج فہرست قبائل کے لئے محفوظ کردیا ہے۔ مواضعات میں درج فہرست قبائل کی آبادی کو دیکھتے ہوئے ۶۸۸ مواضعات کو درج فہرست قبائل کے لئے محفوظ کردیا ہے۔ اس کے نتیجہ میں حالیہ منعقدہ گرام پنچایت انتخابات میں ۳۱۴۶ درج فہرست قبائل کے افراد بطور سرپنچ منتخب ہوئے ہیں۔ ہندوستان کی تاریخ میں یہ ایک قسم کا ریکارڈ ہے کہ ہماری حکومت نے درج فہرست اقوام کو دیہی نظم ونسق حوالے کرنے کے لئے ایسے ترقیاتی اقدامات شروع کئے ہیں۔

نیا پنچایت راج قانون:

۵۶۔ مہاتما گاندھی نے اس بات کا اظہار کیا کہ حقیقی معنوں میں ہندوستان دیہاتوں میں بستا ہے۔ سابقہ حکومتوں نے مواضعات کی ترقی کو نظرانداز کردیا تھا۔ دیہاتوں میں خود حکمرانی ایک خواب بن کر رہ گئی۔ اسکو عملی طور پر لانے کے لئے مہاتما گاندھی نے موضع کی خود حکمرانی کا سونچا تھا ہماری حکومت نے اس بابت ٹھوس قدم اٹھائے ہیں۔ حکومت نے ایک نیا پنچایت راج قانون کا نفاذ عمل میں لایا ہے تاکہ قانون ہذا کے فرائض اور وسائل کی حوالگی نیز سرسبز وشاداب میں بہتری لانے کے لئے گرام پنچایتوں اور مواضعات میں صفائی کی بابت جوابدہ بنایا جاسکے۔ جو اپنی کارکردگی پوری طرح سے انجام نہ دیتے ہوں ایسوں پر کارروائی کرنے کی گنجائش اس قانون میں رکھی گئی ہے۔ حکومت مواضعات کو ماڈل مواضعات میں تبدیل کرنے کی بابت کام کررہی ہے۔

گرام پنچایتوں کو وسائل:

۵۷۔ حکومت نے ایک ایسا منصوبہ تیار کیا ہے مواضعات فنڈز کی کمی کی وجہ سے متاثر نہ ہوں۔ حکومت اس بات کو یقینی بنانا چاہتی ہے کہ مرکزی مالیاتی کمیشن کی امداد ایم جی این اے آر ای جی اے کے تحت امداد اور پنچایتوں کے اپنے وسائل کے مناسب استعمال کو یقینی بنا سکے۔ ۱۴ ویں مالیاتی کمیشن کی سفارشات کے مطابق گرام پنچایتوں کو فی کس آمدنی کی اساس پر ۸۰۶ روپئے دستیاب رہیں گے۔ پس ۲۰ء۲ کروڑ دیہی آبادی کو سال ۲۰۔۲۰۱۹ میں ۱۶۲۸ کروڑ روپئے مالیاتی کمیشن کی امداد کی توقع ہے۔ ہم ریاستی مالیاتی کمیشن کی سفارشات کی بنیاد پر منتقلیوں میں اضافہ کررہے ہیں۔ ریاستی مالیاتی کمیشن نے حال ہی میں دیہی مجالس مقامی کے لئے ۱۶۲۹ کروڑ روپئے اور شہری مجالس مقامی کے لئے ۱۰۳۷ کروڑ روپئے کی سفارش کرتے ہوئے عبوری رپورٹ پیش کی ہے۔ مواضعات کی ترقی کے لئے فنڈز کی ضروریات کو مدنظر رکھتے ہوئے ہم نے ریاستی مالیاتی کمیشن کی سفارش کردہ رقم سے زائد امداد گرام پنچایت کو دینے کا فیصلہ کیا ہے۔ حکومت نے گرام پنچایت کو ۱۶۲۸ کروڑ روپئے دینے کا فیصلہ کیا ہے جو مرکزی مالیاتی کمیشن کی رقم کے مساوی ہے۔ اس کے نتیجہ میں مرکزی اور ریاستی مالیاتی کمیشنوں کی سفارشات کی بابت سال

عظیم سرمایہ مصارف:

۶۵۔ اگر ہم سرمایہ مصارف کو جملہ مصارف کے تناسب کے ساتھ دیکھیں تو تلنگانہ ملک کی رہنمائی کرتا ہے۔سال ۱۷۔۲۰۱۶ میں یہ ۲ء۲۸ فیصد تھا۔

۶۶۔ میں ایوان کے روبرو تلنگانہ کی جانب سے فنڈز کے مؤثر استعمال کی مثال پیش کرنا چاہوں گا۔

۶۷۔ متحدہ آندھراپردیش میں ۲۳ اضلاع پر جملہ سرمایہ مصارف ' سال ۰۵۔۲۰۰۴ سے ۲۰۱۴ تک ۱,۲۹,۶۸۳ کروڑ روپئے تھا۔اسی مدت کے دوران علاقہ تلنگانہ کا لاحقہ سرمایہ مصارف صرف ۵۴,۰۵۲ کروڑ روپئے تھا۔لیکن ساڑھے چار سال کی مختصر مدت میں یعنی سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۹ میں سرمایہ مصارف ۱,۶۸,۹۱۳ کروڑ روپئے ہے۔یہ ترقی کی ایک علامت ہے میں اس باوقار ایوان میں یہ مؤدبانہ اظہار کرتا ہوں کہ ہم اس جذبہ کو قائم رکھیں گے۔

تلنگانہ کی تشکیل کے بعد جی ایس ڈی پی شرح ترقی دوگنی ہوگئی:

۶۸۔ جی ایس ڈی پی کی شرح ترقی ' ریاست کی تشکیل سے قبل کے دو سالوں میں ' مستقل قیمتیں ۲ء۴ فیصد تھیں۔سال ۱۸۔۲۰۱۷ میں یہ تیز تر ہو کر دوگنی سے زیادہ یعنی ۴ء۱۰ فیصد ہوگئیں۔ان کو مرکزی اعداد و شمار تنظیم کے شائع کردہ اعداد کی بنیاد پر ظاہر کیا گیا۔

علی الحساب موازنہ کیوں:

۶۹۔ اسکی خصوصی وجوہات ہیں کہ کیوں علی الحساب موازنہ پیش کیا جارہا ہے۔جب ریاست کی تشکیل عمل میں آئی تھی معیشت اور اسکی شرح ترقی اور اسکے محصول کی بنیاد کے حجم کے بارے میں ہمارا کوئی تصور نہیں تھا۔مجموعہ وسائل کا تعین بڑا مشکل تھا۔پانچ سال کی مدت کے بعد ' معیشت کے حجم ' اسکی حرکیات ' اخراجات کی بابت ترجیحات کا اب واضح تصور موجود ہے۔

۷۰۔ ریاست کی صورتحال کو مدنظر رکھتے ہوئے ' وسط مدتی ترقی و منصوبہ مصارف تیار کیا گیا ہے اور اس سے ہی آئندہ پانچ سال کے سالانہ موازنہ جات تیار کئے جائینگے۔مرکزی حکومت ' آئندہ سال کے لئے علی الحساب موازنہ پیش کرے گی۔اس بارے میں کوئی واضح موقف نہیں ہے کہ مصارف ' پالیسیز و مرکزی کفالتی اسکیمات وغیرہ کے لئے ترجیحات کیا ہونگی۔ایک مرتبہ جب مکمل موازنہ پیش کیا جائیگا ان امور کا موقف واضح ہوجائیگا۔ہر ریاست کے اختصاص کی مقدار بھی تب واضح ہوجائیگی۔ہماری ریاست کے لئے علی الحساب موازنہ پیش کرنے کی اہم وجہ ہے۔مرکز میں نئی حکومت کی تشکیل کے بعد ' مابعد عام انتخابات ' مرکزی سطح پر مکمل موازنہ پیش کیا جائیگا۔میں معزز اراکین کو یہ اطلاع دے رہا ہوں کہ اس وقت مکمل وضاحت کے ساتھ مکمل موازنہ پیش کیا جائیگا۔

۷۱۔ جناب اسپیکر صاحب ' اب میں سال ۲۰۔۲۰۱۹ کے لئے موازنہ تخمینہ جات پیش کرتا ہوں۔

۷۰۔ ریاست کی صورتحال کو مدنظر رکھتے ہوئے ' وسط مدتی ترقی و منصوبہ مصارف تیار کیا گیا ہے اور اس سے ہی آئندہ پانچ سال کے سالانہ موازنہ جات تیار کئے جائینگے۔مرکزی حکومت ' آئندہ سال کے لئے علی الحساب موازنہ پیش کرے گی۔اس بارے میں کوئی واضح موقف نہیں ہے کہ مصارف ' پالیسیز و مرکزی کفالتی اسکیمات وغیرہ کے لئے

آئی ٹی شعبہ۔تلنگانہ کی قوت:

۶۲۔ آئی ٹی شعبہ میں ' تلنگانہ نے کافی ترقی کی ہے۔حیدرآباد کو دنیا بھر میں بڑے آئی ٹی مرکز کے طور پر تسلیم کیا گیا ہے۔ریاست میں نئی آئی ٹی پالیسی اور سنگل ونڈو صنعتی پالیسی کے ساتھ آئی ٹی شعبہ میں ' ٹھوس سرمایہ کاری ہورہی ہے۔کئی آئی ٹی ادارے تلنگانہ میں سرمایہ کاری کررہے ہیں ' اسٹارٹ اپس کو فروغ دینے کے لئے ٹی۔ہب کی شروعات نے ملک بھر میں ہلچل مچادی ہے۔اس سال ریاست سے آئی ٹی کی برآمدات ' ایک لاکھ کروڑ روپئے تک پہنچی ہے۔حکومت ' ریاست کے دیگر علاقوں میں ' آئی ٹی صنعت کو کامیابی کے ساتھ پہنچا رہی ہے۔

نظم وضبط:

۶۳۔ محکمہ پولیس کو مستحکم کرنے کے ساتھ ریاست میں نظم وضبط کا کوئی مسئلہ نہیں ہے ' ریاست میں بے نظیر امن کا ماحول ہے۔نظم وضبط کی اہمیت کو تسلیم کرتے ہوئے حکومت نے ' محکمہ پولیس کے اختصاص میں اضافہ کیا ہے۔بہت جلد پولیس کمانڈ اور کنٹرول سنٹر بین الاقوامی معیارات کے ساتھ کارکرد ہوگا۔پولیس نے قمار بازی اور شراب بندی کے واقعات سے موثر طور پر نمٹا ہے۔ڈرگس کی خرید و فروخت اور ملاوٹ کے واقعات پر ہمنی شکنجہ کسا ہے۔خواتین کی حفاظت کے لئے شی ٹیمس مستعدی سے کام کررہی ہیں۔

ریاست کی اپنی آمدنی میں مسلسل فروغ:

۶۴۔ تلنگانہ ' اس کی اپنی ریاست کے ذاتی محصول آمدنی میں ' دیگر سے تقابل کرتے ہوئے تیز رفتاری سے آگے بڑھ رہا ہے۔تشکیل کے بعد ' کے پہلے چار سالوں میں ' ریاست کی اوسطاً محصول آمدنی میں ترقی کی شرح ۱۷ء۷ ' فی صد ہے اور ملک بھر میں تلنگانہ سرفہرست موقف رکھتا ہے۔دانشمندانہ مالیاتی انتظامیہ اور رشوت پر شکنجہ کسنا ترقی کے اہم اسباب ہیں۔

عظیم سرمایہ مصارف:

۶۵۔ اگر ہم سرمایہ مصارف کو جملہ مصارف کے تناسب کے ساتھ دیکھیں تو تلنگانہ ملک کی رہنمائی کرتا ہے۔سال ۱۷۔۲۰۱۶ میں یہ ۲ء۲۸ فیصد تھا۔

۶۶۔ میں ' ایوان کے روبرو تلنگانہ کی جانب سے فنڈز کے مؤثر استعمال کی مثال پیش کرنا چاہوں گا۔

۶۷۔ متحدہ آندھراپردیش میں ۲۳ اضلاع پر جملہ سرمایہ مصارف ' سال ۰۵۔۲۰۰۴ سے ۲۰۱۴ تک ۱,۲۹,۶۸۳ کروڑ روپئے تھا۔اسی مدت کے دوران علاقہ تلنگانہ کا لاحقہ سرمایہ مصارف صرف ۵۴,۰۵۲ کروڑ روپئے تھا۔لیکن ساڑھے چار سال کی مختصر مدت میں یعنی سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۹ میں سرمایہ مصارف ۱,۶۸,۹۱۳ کروڑ روپئے ہے۔یہ ترقی کی ایک علامت ہے میں اس باوقار ایوان میں یہ مؤدبانہ اظہار کرتا ہوں کہ ہم اس جذبہ کو قائم رکھیں گے۔

تلنگانہ کی تشکیل کے بعد جی ایس ڈی پی شرح ترقی دوگنی ہوگئی:

۶۸۔ جی ایس ڈی پی کی شرح ترقی ' ریاست کی تشکیل سے قبل کے دو سالوں میں ' مستقل قیمتیں ۲ء۴ فیصد تھیں۔سال ۱۸۔۲۰۱۷ میں یہ تیز تر ہو کر دوگنی سے زیادہ یعنی ۴ء۱۰ فیصد ہوگئیں۔ان کو مرکزی اعداد و شمار تنظیم کے شائع کردہ اعداد کی بنیاد پر ظاہر کیا گیا۔

ترجیحات کیا ہونگی۔ ایک مرتبہ جب مکمل موازنہ پیش کیا جائیگا ان امور کا موقف واضح ہوجائیگا۔ ہر ریاست کے اختصاص کی مقدار بھی تب واضح ہوجائیگی۔ ہماری ریاست کے لئے علی الحساب موازنہ پیش کرنے کی اہم وجہ ہے۔ مرکز میں نئی حکومت کی تشکیل کے بعد مابعد عام انتخابات' مرکزی سطح پر مکمل موازنہ پیش کیا جائیگا۔ میں معزز اراکین کو یہ اطلاع دے رہا ہوں کہ اس وقت مکمل وضاحت کے ساتھ مکمل موازنہ پیش کیا جائیگا۔

۷۱۔ جناب اسپیکر صاحب' اب میں سال ۲۰۔۲۰۱۹ کے لئے موازنہ تخمینہ جات پیش کرتا ہوں۔

حسابات بابت ۱۸۔۲۰۱۷:

۷۲۔ ریاستی حکومت کے مالی حسابات کے مطابق جیسا کہ اکاؤنٹنٹ جنرل کی جانب سے تصدیق کی گئی' ۱۸۔۲۰۱۷ کے جملہ مصارف ۱۴۳۱۳۳' کروڑ روپے تھے۔ وصولی آمدنی ۸۸,۸۲۴' کروڑ روپے اور آمدنی حسابات پر مصارف ۸۵,۳۶۵' کروڑ روپے تھے۔ فاضل آمدنی ۳,۴۵۹' کروڑ روپے تھی۔ ریاست کے جملہ مصارف ۱,۴۳,۱۳۳' کروڑ روپے تھے جس میں ۲۳,۹۰۲' کروڑ روپے سرمایہ مصارف تھے۔

مرممہ تخمینہ جات ۱۹۔۲۰۱۸:

۷۳۔ مرممہ شدہ تخمینہ جات کے مطابق ۱۹۔۲۰۱۸ کے جملہ مصارف کا تخمینہ ۱,۶۱,۸۵۷' کروڑ روپے ہے۔ اس میں سے آمدنی مصارف ۱,۱۹,۰۲۷' کروڑ روپے جبکہ سرمایہ مصارف ۲۸,۰۵۳' کروڑ روپے ہے۔ آمدنی حسابات پر ۳۵۳' کروڑ روپے کی فاضل آمدنی کو ظاہر کرتے ہیں۔

موازنہ تخمینہ جات ۲۰۔۲۰۱۹:

۷۴۔ مرممہ تخمینہ جات سال ۱۹۔۲۰۱۸ میں ۷۲,۷۷۷' کروڑ روپے کے مقابلہ میں تخمینہ موازنہ ۲۰۔۲۰۱۹ میں ریاست کی اپنی آمدنی وصولیات ۹۴,۷۷۶' کروڑ روپے ہے۔ تخمینہ موازنہ ۲۰۔۲۰۱۹ کے مطابق مرکز سے منتقلیاں ۲۲,۸۳۵' کروڑ روپے ہے۔ مرممہ تخمینہ ۱۹۔۲۰۱۸ کے ۲۸,۰۴۲' کروڑ روپے کے مقابلہ میں پرگتی پدو کے تحت مجوزہ مصارف ۱,۰۷,۳۰۲' کروڑ روپے اور نروا ہنا پدو کے تحت ۷۴,۷۱۵' کروڑ روپے ہے۔ سال ۲۰۔۲۰۱۹ میں جملہ مصارف کا تخمینہ ۱,۸۲,۰۱۷' کروڑ روپے تجویز کیا گیا ہے۔ اس میں سے آمدنی مصارف ۱,۳۱,۶۲۹' کروڑ روپے اور سرمایہ مصارف ۳۲,۸۱۵ کروڑ روپے ہے۔ سال ۲۰۔۲۰۱۹ میں ۶۵۶۴' کروڑ روپے کی تخمینی فاضل آمدنی کو ظاہر کرتا ہے۔ مالی خسارہ ۲۷,۷۴۹' کروڑ روپے ہے۔ جی ایس ڈی پی کا مالیاتی خسارہ ۲ء۸۱ فیصد ہے۔

۷۵۔ تمام ترقیاتی اور بہبودی اسکیمات کو جاری رکھتے ہوئے حکومت انتخابات کے دوران کئے گئے وعدوں کے مطابق نئی اسکیمات شروع کرنے کی تجویز رکھتی ہے۔

۷۶۔ حکومت نے خصوصی توجہ کے ساتھ کام کیا اور مقدس فریضہ کی طرح پروگرامس کو انجام دیا۔ عوام کی دعائیں کارکردگی پر ووٹ ہے۔ مستقبل میں بھی، عوام کی تمنائیں ہمیں اختراعی اسکیمات شروع کرنے کے لئے رہنمائی کریں گی۔ سنہرا تلنگانہ، جہاں سرسبز و شاداب فصلیں ہواؤں میں لہرا رہی ہیں، جہاں شمولیاتی ترقی ہے، ہمارا نصب العین ہے اور ہم اس عالی شان نصب العین کے تئیں اپنے آپ کو از سر نو وقف کرتے ہیں۔ مجوزہ موازنہ تمام طبقات کی متوازن ترقی کا موجب بنے گا۔ میں باوقار ایوان کی منظوری کے لئے موازنہ پیش کرتا ہوں۔

جے ہند

جے تلنگانہ

MR.SPEAKER: The Annual Financial Statement (Budget) (Vote on Account) for 2019-2020 presented.

Now, I request the Hon'ble Minister for Legislative Affairs to move the Motion.

SRI VEMULA PRASHANT REDDY (MINISTER FOR LEGISLATIVE AFFAIRS): Speaker Sir, with your kind permission, I beg to move:

"That under Rule 358 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Telangana Legislative Assembly, Sub Rule 2 of Rule 151 of the said Rules may be suspended for the time being in its application to discuss on Budget (Vote on Account) for 2019-2020" on 23rd February, 2019."

MR.SPEAKER: Motion moved. The question is:

"That Sub Rule 2 of Rule 151 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Telangana Legislative Assembly be suspended for the time being in its application to discuss on Budget (Vote on Account) for 2019-2020 on 23rd February, 2019".

(PAUSE)

MR. SPEAKER: The motion was carried and Sub Rule 2 of Rule 151 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Telangana Legislative Assembly was suspended.

ANNOUNCEMENT

MR. SPEAKER: Soon after the adjournment of House, there will be Business Advisory Committee Meeting in my Chambers. All the Members of the Committee are requested to attend the Meeting.

Now, the House is adjourned to meet tomorrow at 10.00 am.

(The House then adjourned at 01.10 PM to meet again at 10.00 a.m., on Saturday, the 23rd February, 2019)

***

"Published under Rule 347 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Telangana Legislative Assembly and Printed at the Assembly Press, Public Gardens, Hyderabad."